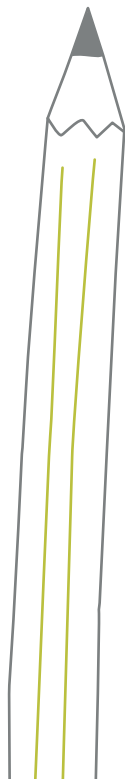
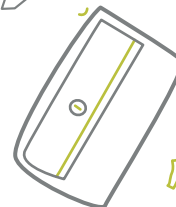

ZNAM RAZMIŠLJAM SUDJELUJEM

6. BILTEN STUDIJA
O MLADIMA ZA MLADE

**ZNAM
RAZMIŠLJAM
SUDJELUJEM**

**6. BILTEN STUDIJA
O MLADIMA ZA MLADE**

ZNAM, RAZMIŠLJAM, SUDJELUJEM

6. BILTEN STUDIJA O MLADIMA ZA MLADE

Izdavač: Mreža mladih Hrvatske

Urednica: Emina Bužinkić

Mentorice radova polaznika/ica: Emina Bužinkić,
Sunčana Kusturin, Martina Horvat, Monika Rajković

Medijska promocija: Domagoj Morić

Autori/ice (polaznice/ici Studija o mladima za mlade 2012/2013.):

Dora Bašić, Sonja Agata Bišćan, Goran Brlek,
Blanka Čop, Denis Hanžek, Jelena Holenko,
Gordana Jakupović, Željka Kuzman, Jasenka Kojadin,
Jelena Kolesarić, Deja Koren, Andrea Kovačević,
Petra Marinčić, Dražen Matiček, Ana Mikulić,
Domagoj Morić, Diana Mudrinić, Gorana Müller,
Petra Pekica, Zrinka Perić, Marija Savić,
Mirko Savković, Petar Vukelić

Lektura: Karlo Kralj

Grafičko oblikovanje i tisak: ACT Printlab d.o.o.

ISSN: 1847-7402

Travanj, 2013.

Stavovi autora/ica ne odražavaju stavove Mreže mladih Hrvatske.

studiji
o mladima
za mlade

4 UVODNIK

Emina Bužinkić

- 6 Program Studija o mladima za mlade 2012/2013.**

11 I. DIO GRAĐANSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

- 11 O projektu 'Novo doba ljudskih prava i demokracije u školama' i kampanji 'Znam, razmišljam, sudjelujem'**
Monika Rajković i Petra Pekica

- 14 Uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja u formalni odgojno-obrazovni sustav. Mišljenja i stavovi ravnatelja o uvođenju građanskog odgoja i obrazovanja u srednjim školama**
Sonja Agata Biščan, Goran Brlek, Andrea Kovačević, Gorana Müller, Diana Mudrinić, Petar Vukelić

37 II. DIO DRUŠTVENI POLOŽAJ MLADIH S MANJE MOGUĆNOSTI

- 37 Mladi s manje mogućnosti**
Dora Bašić, Željka Kuzman, Mirko Savković

51 III. DIO SLOBODNO VRIJEME MLADIH

- 51 Rad s mladima: Slučaj Hrvatska**
Domagoj Morić

- 56 Istraživanje potreba mladih – slobodno vrijeme mladih**
Denis Hanžek, Jelena Holenko, Jasenka Kojadin, Jelena Kolesarić, Domagoj Morić

105 IV. DIO POLITIKE ZA MLADE I STRUKTURNA RJEŠENJA UKLJUČIVANJA MLADIH U DRUŠTVO

- 105 Mladi i mjere poticanja zapošljivosti. Analiza mjere stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa**
Deja Koren, Petra Marinčić, Zrinka Perić

- 126 Percepcija uloge Ministarstva socijalne politike i mladih u oblikovanju i provedbi politike za mlade**
Dražen Matiček, Petra Pekica, Marija Savić

- 137 Savjeti mladih kao primjer sudjelovanja mladih u oblikovanju i razvijanju politika za mlade**
Blanka Čop, Gordana Jakupović, Ana Mikulić

UVODNIK

Iznimno nas veseli što čitate šesti bilten Studija o mladima za mlade. Prije više od četiri godine pojavila se ideja o razvoju studijskog programa obrazovno-istraživačkog karaktera, unutar kojega će se stvoriti prilike za kreativnu artikulaciju mladih te nalaženje rješenja društvenim problemima i onim problemima koji mlade okružuju, smetaju ili inspiriraju pri djelovanju. Željeli smo ostaviti pisani trag brojnih inicijativa i napora koje mladi i organizacije mladih ulažu u razvoj politika za mlade. U sličnim publikacijama, u drugim zemljama svijeta, mladi progovaraju o svom položaju na autentičan, njima blizak način. Neki pišu više istraživačkim, neki više novinarskim, a neki *policy* jezikom. Mnogi pak pišu *svojim* jezikom - slobodnim stilom. Osim zahtjeva za jednostavnom strukturom teksta, koji se sastoji od uvoda u problem, njegove analize i preporuka ključnim subjektima, pred naše autore/ice nismo stavili niti jedan drugi zahtjev. Zato je ovaj bilten spoj formalno-neformalnog jezika i stila, *policy* preporuka, istraživanja i analiza u nekoliko tematskih područja.

Ovaj smo broj biltena odlučili posvetiti temi građanskog odgoja i obrazovanja te kampanji 'Znam, razmišljam, sudjelujem', prema čijem naslovu smo naslovili i ovaj broj biltena. Nakon čitanja uvodnika možete se pobliže upoznati s provedbom projekta 'Novo doba ljudskih prava u školama', u okviru kojeg se provodi spomenuta kampanja. Trenutačne aktivnosti Mreže mladih Hrvatske i GOOD inicijative, čije su polazišne osnove objavljene na mrežnim stranicama, usmjerene su na zagovaranje uvođenja građanskog odgoja i obrazovanja u škole. Te su aktivnosti, uz eksperimentalnu provedbu građanskog odgoja i obrazovanja u školama, potaknule grupu polaznika i polaznica Studija o mladima za mlade da analiziraju uvođenje ovoga sadržaja s obzirom na kurikulum i građanske kompetencije te mišljenja i stavove ravnatelja o uvođenju ovog specifičnog sadržaja u škole.

Središnji je dio biltena posvećen nedovoljno istraženom, a nadasve važnom području života mladih – slobodnom vremenu, to jest potrebama mladih, njihovoj kreativnosti i ostvarenju. Na početku ovog dijela biltena donosimo kratak pregled istraživanja „Rad s mladima: definicije, izazovi i europska perspektiva“, a u istom se dijelu biltena nalazi istraživanje potreba mladih u lokalnim zajednicama. To je drugi put da se unutar Studija o mladima za mlade provodi ovakav tip istraživanja. Prvo takvo istraživanje objavljeno je u petom biltenu Studija o mladima za mlade. Sveobuhvatno istraživanje reprezentativnog karaktera provedeno je u Zagrebu, Virovitici, Malom Lošinj, Delnicama i Koprivnici.

U središnjem se dijelu biltena nalazi i kraća analiza, koja je tematski posvećena položaju mladih s manje mogućnosti. Mladi s manje mogućnosti su oni mladi koji zbog svoje pripadnosti, životnog iskustva ili fizičkih mogućnosti imaju manjak šansi u vlastitom razvoju, samostalnosti i samoostvarenju. Tekst analizira društveni položaj mladih osoba s invaliditetom, mladih iz alternativne skrbi i mladih pripadnika nacionalne manjine.

U završnom dijelu biltena usmjereni smo na analizu strukturnih rješenja, mjera politika za mlade i njihove učinkovitosti. Kroz analizu mjere *stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa* u središte su stavljena iskustva mladih osoba koje su u neposrednom doticaju s mjerom. Mjera je analizirana u širem kontekstu visoke nezaposlenosti mladih, neizvjesnosti socioekonomskog oporavka, gubitka perspektive prema samostalnosti i aktualizaciji mladih na tržištu rada. U narednom tekstu analiziran je imidž i percepcija uloge Ministarstva socijalne politike i mladih u tiskanim medijima. Tim se radom preporuča pronalaženje kvalitetnijih komunikacijskih alata i rješenja u razvoju politika za mlade uz njegovanje neposrednije komunikacije s mladima te njihovo odgovarajuće informiranje u medijima. Iako smo već mnogo puta tematizirali primjenu Zakona o savjetima mladih i analizirali rad lokalnih savjeta mlade, tri su polaznice pisale o vlastitim iskustvima u radu savjeta mladih te o svojoj suradnji s istim. Tekst je usredotočen na funkcionalnu ulogu savjeta mladih u oblikovanju i provedbi politika za mlade kroz primjere triju lokalnih savjeta.

Na kraju svakog od ovih tekstova nalaze se preporuke ključnim subjektima, popis korištene literature i kraće biografije o autorima/icama - ovogodišnjim polaznicima i polaznicama Studija o mladima za mlade. Nadamo se kako će vam ovi uradci biti od pomoći u vašemu radu s mladima i u razvoju politika za mlade, ali i da će vas potaknuti na kritičko razmišljanje o kvaliteti, metodologiji i sadržaju rada s mladima i za mlade - kako u Hrvatskoj, tako i šire.

Zavirite i pronađite štogod za sebe...

PROGRAM STUDIJA O MLADIMA ZA MLADE 2012/2013.

Studijima o mladima za mlade nastoji se podići razumijevanje o *učenju mladih o mladima te djelovanju mladih za mlade* kroz sveobuhvatan razvoj politika za mlade te odgovornosti i aktivnog građanskog angažmana u pogledu zalaganja za pozitivne promjene. Želimo mlade osnažiti za doprinos demokratskim procesima, koji će njihov društveni položaj učiniti važnijim i vidljivijim.

Ciljevi programa su:

- potaknuti mlade na odgovornost u svojoj zajednici i uključivanje u sudioničke procese demokracije;
- izgraditi sposobnost prepoznavanja, analize i artikulacije potreba i problema mladih, koje su vezane uz zagovaranje održivih rješenja;
- potaknuti kritičko promišljanje o pojedinim metodama, tehnikama i mogućnostima djelovanja u zajednici s utjecajem na razvoj politike za mlade i pozitivne društvene promjene te
- potaknuti konkretnu primjenu znanja u zajednici.

Studiji o mladima za mlade provode se od 2010. godine, a ovom je generacijom polaznika i polaznica završena treća studijska godina studija. Do sada je program Studija o mladima za mlade pohađalo sedamdesetak mladih osoba te je objavljeno 6 biltena s preko četrdeset istraživačkih, policy, novinarskih i drugih radova.

Tijekom posljednje studijske godine održana su dva edukacijska modula, dva predavanja te jedan međunarodni trening, dopunjen istraživačkim radom i produkcijom ovog biltena. Održana su dva edukacijska modula: *Sudjelovanje mladih u zajednici* (Zadar, 23-29. rujna 2012.) i *Građanski odgoj i obrazovanje* (Rovinj, 14-16. ožujka 2013.). Organizirana su predavanja (Zagreb, 1. prosinca 2012.) posvećena politikama za mlade, i to kroz primjer nezaposlenosti mladih i strukturiranog dijaloga o politikama zapošljavanja te kroz primjer problema nasilja u mladenačkim vezama i seksualnoj edukaciji mladih. Međunarodni trening o radu s mladima *International practices of youth work and work with youth with fewer opportunities* (Rovinj, 17-19. svibnja 2013.) prilika je učenja o međunarodnim praksama rada s mladima u grupi s bivšim polaznicima i polaznicama Studija, baš kao i trenerima/icama te onima koji rade s mladima. Nakon obrazovnih i istraživačkih aktivnosti predviđena je evaluacija godišnjeg programa Studija.

Do sada su u program Studija o mladima za mlade kao voditelji kolegija, radionica, predavači i mentori bili uključeni mnogi aktivisti i aktivistkinje, akademski radnici/ice, filmaši/ice i drugi. Ovogodišnji su program kreirale i vodile Sunčana Kusturin, Martina Horvat, Monika Rajković i Emina Bužinkić, a određene su sadržaje vodili/e Igor Bajok, Nikola Buković, Nataša Bijelić, Ivan Cerovac, Bojana Čulum i Ross Roholt Velure. Veliki je trud u izvedbu ovogodišnjih studija uložio i Domagoj Morić, odgovoran za vođenje komunikacijskih i medijskih poslova.

KRATKE CRTICE O VODITELJICAMA I VODITELJU PROGRAMA

Emina Bužinkić rođena je 1984. u Sisku, u kojemu je i odrasla nezadovoljna građanskom pasivnošću i društvenim sukobima, ali i odlučna u traženju drugačijih načina života koji bi bili neopterećeni ustaljenim društvenim očekivanjima. Ne voli ograde, sklonija je prozorima. Po vokaciji je politologinja koju zanimaju razna područja, od jezika kao političkog simbola do javnih politika. Voli istraživati drugačije kulture i učiti jezike.

Osnivačica je i voditeljica Studija o mladima za mlade, a u Mreži mladih Hrvatske aktivna je od 2004. godine. Angažirana je u Centru za mirovne studije kroz zagovaranje afirmacije položaja tražitelja/ica azila i azilanata te unapređenja politika azila te migracijskih politika. Na Mirovnim studijama vodi kolegij Migracije i azil. Trenutačno je zaposlena u Documenti - Centru za suočavanje s prošlošću kao programska koordinatorica. Članica je Vijeća Predsjednika Republike Hrvatske za socijalnu pravdu i Povjerenstva za ljudska prava Vlade RH.

Monika Rajković rođena je 1986. u Varaždinu. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu stekla je naziv magistricice pedagogije obranivši završni rad na temu prava na obrazovanje Roma u Hrvatskoj u europskom kontekstu. Polaznica je prve generacije Studija o mladima za mlade, u okviru kojih je (su)objavila sljedeće članke: *Europska dimenzija u obrazovanju – sadržaj, vrijednosti; Učimo li iz povijesti graditi budućnost?* te *Obrazovanje o ljudskim pravima i za ljudska prava*. Trenutačno pohađa postdiplomski interdisciplinarni specijalistički studij Prava djece, a u Mreži mladih Hrvatske radi kao voditeljica programa Prava mladih te kao suvoditeljica Studija o mladima za mlade.

Sunčana Kusturin rođena je 1978. u Zagrebu. Na Studijskom centru socijalnog rada stekla je 2002. godine zvanje diplomirane socijalne radnice, a 2010. godine je po završetku postdiplomskog specijalističkog studija stekla i zvanje specijalistice supervizije psihosocijalnog rada. Dodatno se

educirala kroz neformalne obrazovne programe, od kojih izdvaja: *Neformalno obrazovanje mladih*, *Rodno uvjetovano nasilje*, *TALE-trening za aktivno učenje u Europi*, *Iskustveno učenje prema Outward Bound metodi*, *Participativna metodologija i pristupi učenju tijekom treninga*, *Asocijativne karte*, *Team building u radu sa mladima*, *Dramski odgoj*, itd. Svoj rad u području rada sa mladima započela je kroz volontiranje u centru mladih, a nastavila sudjelovanjem na nekoliko programa koji su doprinikli prevenciji poremećaja ponašanju. Autorica je i voditeljica programa Kontakta, programa unapređenja vještina djece i mladih u institucionalnom tretmanu, koji posljednjih 10 godina pruža podršku mladima iz skrbi. Sunčana ima dugogodišnje iskustvo trenerskog rada te već drugu godinu u sklopu Studija o mladima za mlade vodi modul Rad sa mladima. Vjeruje da je rad sa mladima vrlo moćan i trudi se svojim radom unapređivati kompetencije mladih kako bi oni kreirali inovativnu budućnost.

Martina Horvat rođena je 1981. u Zagrebu. Od srednjoškolskih dana aktivna je u različitim organizacijama i inicijativama civilnog društva, i to primarno onima koje se bave djecom i mladima, ljudskim pravima i pravima životinja. Nakon završetka opće gimnazije usmjerila je svoj rad prema edukacijskim aktivnostima. Završila je Edukacijsko - rehabilitacijski fakultet i stekla zvanje profesorice socijalne pedagoginje. Nakon toga je radila u državnoj upravi, a poslije i u jednoj osnovnoj školi. Trenutno pohađa doktorski studij socijalne politike i zaposlena je u GONG-u. Od 2002. godine angažirana je u Ambidekster klubu, gdje se nakon organiziranja i provođenja edukativnih aktivnosti za osnovnoškolce i srednjoškolce bavi grupnim radom s maloljetnim i mlađim punoljetnim počiniteljima kaznenih djela te edukacijom i mentorstvom volonterkama i volonterima. Kao predstavnica Ambidekster kluba sudjelovala je u radu Upravnog odbora Mreže mladih Hrvatske, gdje se osobito bavila područjem socijalne politike i položajem mladih s manje mogućnosti - mladih s teškoćama ili mladih u riziku od socijalne isključenosti. U slobodno vrijeme voli biti okružena dragim ljudima i životinjama, boraviti u prirodi ili putovati. Često je zaokupljena različitim volonterskim akcijama i inicijativama kojima pomaže ugroženim životinjama ili kojima nastoji pridonijeti društvenoj pravdi, razumijevanju i uvažavanju različitosti među ljudima.

Domagoj Morić rođen je 1989. godine u Zagrebu, gdje je završio Upravnu i birotehničku školu. Trenutačno je student pete godine studija komunikologije, gdje studira na smjeru *Znanstveno istraživanje masovne komunikacije* i smjeru *Odnosi s javnošću*. Od 2009. godine suradnik je za odnose s javnošću Foruma za slobodu odgoja, a zadužen je i za razvoj novih obrazovnih politika te područje mladih. Trener je u nizu programa vezanih uz komunikaciju, odnose s javnošću, projektno pisanje i Europsku uniju. Uz navedeno, volontira u Hrvatskoj udruzi slabovidnih osoba

VID te je dio tima Studija o mladima za mlade, gdje pomaže u promociji i organizaciji. Jedan je od autora prvog istraživanja o radu s mladima *Rad s mladima: definicije, izazovi i europska perspektiva*, koje je objavila Agencija za mobilnost i programe EU. Također, objavio je i priručnik *Public Relations in Youth Organizations: How to Tell Your Good Stories to Others*, koji je diseminiran u deset europskih zemalja. U slobodno vrijeme voli gledati dobre filmove ili pročitati dobru knjigu.

GRAĐANSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

O PROJEKTU 'NOVO DOBA LJUDSKIH PRAVA I DEMOKRACIJE U ŠKOLAMA' I KAMPANJI 'ZNAM, RAZMIŠLJAM, SUDJELUJEM'

Monika Rajković i Petra Pekica

Projekt „Novo doba ljudskih prava i demokracije u školama“ provodi Mreža mladih Hrvatske u partnerstvu s organizacijama GONG i Centrom za mirovne studije te u suradnji s Nacionalnim centrom za vanjsko vrednovanje i Obrazovno-istraživačkim centrom za ljudska prava i demokratsko građanstvo Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Projekt je financiran od strane Europske Unije, Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske, Američke ambasade i Nizozemske ambasade. Opći cilj projekta je pridonijeti uvođenju i potpunom integriranju obrazovanja o ljudskim pravima i aktivnom građanstvu kroz suradnju organizacija civilnog društva i javnih ustanova. Specifični ciljevi su: jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva, osobito organizacija mladih kao zagovarača i stručnjaka u području odgoja i obrazovanja za ljudska prava, obrazovanja za aktivno građanstvo, mirovnog obrazovanja i političke pismenosti mladih u područjima posebne državne skrbi; stvaranje održivih uvjeta za kvalitetnu provedbu odgoja i obrazovanja za ljudska prava i aktivno građanstvo, jačanje svijesti među mladima, zajednicama i obrazovnim akterima o ljudskim pravima i aktivnom građanstvu.

U okviru projekta provodi se niz aktivnosti: razvoj kurikulumu građanskog odgoja i obrazovanja, razvoj metodologije za praćenje i vrednovanje integriranog kurikulumu te vrednovanje rezultata i iznošenje preporuka s ciljem unapređenja postojećeg kurikulumu; osnaživanje kapaciteta i stručna podrška nastavnicima, stručnim suradnicima, ravnateljima škola i budućim nastavnicima za uvođenje obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo u područjima posebne državne skrbi uz izradu kataloga neformalnih obrazovnih programa u područjima posebne državne skrbi; javne diskusije, zagovaračka kampanja “Znam, razmišljam, sudjelujem”, konferencije,

umrežavanje organizacija civilnoga društva u Inicijativu za kvalitetno uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja, te edukacija mladih kroz program Studija o mladima za mlade.

U projekt eksperimentalne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja, kao dijela ovoga projekta, uključeno je 6 škola s područja posebne državne skrbi unutar kojih se provode gore navedene aktivnosti. Odlukom Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta o eksperimentalnoj provedbi i praćenju provedbe Kurikuluma građanskoga odgoja i obrazovanja u dvanaest osnovnih i srednjih škola, u 2012./2013. i 2013./2014. školskoj godini, MZOS i Agencija za odgoj i obrazovanje su podržali projekt i priključili još 6 škola u Hrvatskoj eksperimentalnoj fazi provođenja. Škole koje će sudjelovati u eksperimentalnoj provedbi Kurikuluma građanskoga odgoja i obrazovanja u školskom godinama 2012./2013. i 2013./2014. u okviru IPA projekta su: Osnovna škola Ivan Goran Kovačić, Gora; Osnovna škola „Ivan Goran Kovačić“, Duga Resa; Osnovna škola Siniše Glavaševića, Vukovar; Osnovna škola „Ivan Goran Kovačić“, Velika; Ekonomska i turistička škola, Daruvar i Srednja škola Obrovac, Obrovac. Rezultati dobiveni eksperimentalnom provedbom Kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja te analize provedenoga praćenja i vrednovanja koristit će se u svrhu donošenja Kurikuluma za obvezno uvođenje u škole.

Sve navedene aktivnosti idu u smjeru kvalitetnog uvođenja građanskog odgoja i obrazovanja u čitav odgojno-obrazovni sustav, na svim njegovim razinama, kako bi iz njega „izlazili“ odgovorni i aktivni građani i građanke koji će utjecati na pozitivne promjene u društvu.

Sve škole uključene u eksperimentalnu provedbu putem projekta, ali i udruge koje su kroz različite druge aktivnosti imale priliku upoznati projekt, pozvane su da se uključe u zagovaračku kampanju „Znam, razmišljam, sudjelujem“, čiji je cilj podići razinu svijesti o važnosti sustavnog i kvalitetnog uvođenja građanskog odgoja i obrazovanja na sve razine obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj te na taj način javno doprinesu zagovaranju ovog vrijednog cilja. Kampanja ima poseban naglasak na osvještavanje i angažiranje učenika i mladih, posebno u manjim lokalnim zajednicama diljem zemlje. Iz tog je razloga kampanja bogata različitim javnim aktivnostima, namijenjenim informiranju različitih ciljanih skupina.

U sklopu kampanje su s ciljem informiranja najšire javnosti, u suradnji s Otvorenom medijskom grupacijom, snimljeni promotivni medijski materijali (TV i radio spot) koji su emitirani na brojnim radijskim i TV postajama. Osim toga, organizirani su i razni drugi javni formati: konferencije, okrugli stolovi i druge aktivnosti kroz čiju su organizaciju brojne udruge mladih i za mlade iz cijele Hrvatske odlučile podržati ovu kampanju.

Cilj tematskih okruglih stolova koji su u sklopu kampanje organizirani u četiri različita grada (Osijek, Gospić, Petrinja i Karlovac) jest ukazati na specifičnosti procesa eksperimentalnog uvođenja građanskog odgoja i obrazovanja u obrazovni sustav RH, ali i na mogućnosti i izazove koji nas u tom procesu očekuju u budućnosti, a posebno u područjima od posebne državne skrbi. Brojni okupljeni nastavnici iz prve ruke su iznijeli svoja iskustva s dosadašnjom provedbom građanskog odgoja i obrazovanja, a predstavnici udruga govorili su o iskustvima proizašlima iz provedbe raznovrsnih neformalnih edukativnih programa.

Budući da se kampanjom nastoji promovirati temu od iznimne važnosti za mlade, želja projektnih nositelja i partnera je potaknuti organizacije mladih i za mlade da se u kampanju aktivno uključe, i to na način da zajednički organiziraju manje, lokalno orijentirane javne aktivnosti. U sklopu ovog dijela kampanje organizirani su različiti performansi, javne akcije, okrugli stolovi, javne diskusije te druge aktivnosti s ciljem zagovaračkog i inkluzivnog djelovanja prema lokalnoj zajednici.

Konferencije koje također čine dio projekta zamišljene su s ciljem da na jednom mjestu okupe stručnjake i predstavnike institucija ključnih za sustavno uvođenje GOO-a te da predstavljaju rezultate istraživanja o postignućima eksperimentalnog uvođenja njegovog kurikulumu te o mogućnostima i načinima njegove daljnje implementacije. Sve ove aktivnosti trebale bi doprinijeti kvaliteti javne rasprave o uvođenju građanskog odgoja i obrazovanja u školski sustav, te dati kvalitetne i primjenjive preporuke za njegovu sustavnu i kvalitetnu integraciju na svim razinama obrazovanja.

znam razmišljam sudjelujem

UVOĐENJE GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U FORMALNI ODGOJNO-OBRAZOVNI SUSTAV: MIŠLJENJA I STAVOVI RAVNATELJA O UVOĐENJU GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U SREDNJIM ŠKOLAMA

Autori: Sonja Agata Bišćan, Goran Brlek, Andrea Kovačević, Gorana Müller, Diana Mudrinić, Petar Vukelić

SAŽETAK

Višegodišnja priča o stvaranju aktivnog građanstva i razvitku društva u boljem smjeru napokon je doživjela svoj snažniji procvat uvođenjem građanskog odgoja i obrazovanja kao nastavnog predmeta u škole. Iako se u mnogim zemljama diljem Europe ta ideja realizirala puno ranije, u Hrvatskoj tek počinje njezin put prema sustavnom provođenju. Ovaj rad će se baviti upravo tijekom uvođenja odnosno eksperimentalne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja u srednjim školama u Republici Hrvatskoj. U prvom dijelu bavimo se definiranjem građanskog odgoja i obrazovanja te nastojimo otkriti kako je došlo do ideje za stvaranjem takvog sadržaja. Također, pišemo o važnosti njegovog postojanja te detaljnije opisujemo kurikulum kroz njegove dimenzije i cikluse. Uz ovaj teorijski dio, bit će prikazani i rezultati istraživanja provedenih u 5 srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Otkrit ćemo na koji način ispitane srednje škole kroz svoje aktivnosti i projekte doista učenicima i učenicama pružaju mogućnost da postanu aktivni građani i građanke u svojoj državi. Rezultati će biti prikazani pojedinačno, na razini pojedine škole, a bit će i uspoređeni sa spomenutim dimenzijama u kurikulumu, pri čemu ćemo moći bolje uočiti način na koji škole uspijevaju u tome, ali i na čemu bi još trebalo poraditi. Naposljetku, donosimo preporuke svim akterima koji su dio ovoga procesa kako bi se ideja aktivnog građanstva realizirala što kvalitetnije.

Ključne riječi:

građanski odgoj i obrazovanje, aktivno građanstvo, stavovi ravnatelja

1. TEORIJA GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

UVOD

Desetljeće obrazovanja za održivi razvoj 2005.- 2015. je inicijativa koju je pokrenuo UN s ciljem ostvarivanja vizije svijeta u kojemu će svaka jedinka imati pristup kvalitetnom obrazovanju, u sklopu kojeg će imati priliku naučiti vrijednosti, ponašanje i stil života potrebne za održivu budućnost i pozitivnu društvenu transformaciju.¹ "Održivi razvoj je razvoj koji udovoljava trenutnim potrebama bez da ugrožava mogućnost budućih generacija da zadovolje svoje vlastite potrebe."² Upravo je uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja način na koji se spomenuti ciljevi mogu postići, budući da taj predmet za svoj cilj ima razvoj demokratske svijesti, izgradnju osjećaja za pravdu, zaštitu ljudskog dostojanstva te mirotvorstva kod učenika od najranije dobi. U sklopu takvog predmeta učenike i učenice se potiče na aktivan razvoj demokratskih odnosa u školskoj zajednici, lokalnoj zajednici te u društvu u cjelini.

---

¹ Bazić, J. (2008.) Obrazovanja za održivi razvoj, Cjeloživotno učenje za održivi razvoj, sv. 2, str. 29.-35.,; http://www.ufri.uniri.hr/data/book_2.pdf, 26. siječnja 2013.

² Ibid.

Današnje društvo³ susreće se s nizom promjena. S jedne strane, ono nailazi na proces globalizacije⁴ i ujedinjenja Europe⁵, dok je s druge strane u tijeku proces informatizacije⁶ društva i razvoja novih tehnologija. Potrebno je da obrazovni i odgojni sustav ide u korak sa spomenutim promjenama. Nerijetko se susrećemo s mladima koji ne pokazuju interes ili motivaciju da sudjeluju u procesima demokratskog društva. Današnja društva imaju potrebu za mladim i informiranim ljudima koji su aktivni u svojim zajednicama i koji se bore za vlastita prava i prava drugih, koji su aktivno uključeni u rješavanje problema i koji poštuju različitosti. Ovdje se ne smije zanemariti ni važnost uloge starijih članova društva u osiguranju i očuvanju demokratskog ozračja.

Jedan od načina demokratizacije je obrazovanje za aktivno građanstvo⁷, koje je u nas prepoznato unutar konceptata građanskog odgoja i obrazovanja te obrazovanja za ljudska prava i demokratsko

³ Pojam društvo je zdravorazumska kategorija prema kojoj se „društvo“ poklapa s granicama nacionalnih država. Iako se sociolozi često u praksi koriste tom svakodnevnom terminologijom, ona nije primjerena jer se društva ne poklapaju uvijek s političkim granicama. Kako bi izbjegli tu poteškoću, neki su marksisti zamijenili taj termin terminom „društvena formacija“, no u praksi su ta dva termina istoznačna. (Abercrombie, N.; Hill, S.; Bryan S., T. (2008.) Rječnik sociologije, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, str. 66.)

⁴ Pod pojmom globalizacije podrazumijeva se proces unutar kojeg svijet postaje jedinstven prostor. Globalizacija podrazumijeva ubrzan rast međupovezanosti kultura, roba, informacija i naroda kroz prostor i vrijeme. (Abercrombie, N.; Hill, S.; Bryan S., T. (2008.) Rječnik sociologije, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, str. 113.)

⁵ Kada je riječ o ujedinjenju Europe, treba naglasiti da se stoljećima raspravlja o toj ideji, ali u novijoj povijesti ovaj proces se prati od 1923. kada je osnovan paneuropski pokret. To je proces koji će trajati godinama i koji zahtijeva rješavanje niza problema od reforme institucija pa sve do usklađivanja ekonomija. (<http://www.ffzg.unizg.hr/kssd/casopis/2br/radovi/juric.html>, pregledano: 26. siječnja 2013.)

⁶ Castells i drugi sociolozi smatraju da je informacionalizam usko povezan s globalizacijom. Teoretičari informacijskog društva vjeruju da će se u stvarnosti dogoditi velika podjela između onih koji imaju pristup informacijama i onih koji ga nemaju, pojaviti će se novi oblik društvene stratifikacije između informacijski bogatih i informacijski siromašnih. (Abercrombie, N.; Hill, S.; Bryan S., T. (2008.) Rječnik sociologije, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, str. 138.)

⁷ Većina se autora i praktičara slaže da je svrha obrazovanja za aktivno građanstvo pripremiti građane kako bi sutra bili odgovorni i aktivni, angažirani u svim segmentima svakodnevnog života. Profesionalna znanja i vještine koje stječu tijekom obrazovanja svakako su važna, kako za njih osobno, tako i za razvoj društva, ali nikako ne i dovoljna. Od njih se dodatno zahtijeva određeni sklop vrijednosti, motivacija i predanost zajednici te unapređenju uvjeta života. (Ledić, J., Čulum, B. (2009.) Konceptije građanina i građanske kompetencije- implikacije za obrazovne programe, (u: Zbornik radova 4. međunarodne konferencije Neformalno obrazovanje i informalno učenje odraslih, Šibenik, 29.- 31. svibnja 2009.), http://www.academia.edu/1334569/Ledic_J_Culum_B_2009_Konceptije_građanina_i_gradanske_kompetencije_-_implikacije_za_obrazovne_programe_u_Zbornik_radova_4._medunarodne_konferencije_Neformalno_obrazovanje_i_informalno_ucenje_odraslih_Sibenik_29.-31._svibnja_2009._Hrvatsko_andragosko_drustvo_Zagreb_45-56_, preuzeto 26.siječnja 2013.

građanstvo. Spomenuti koncept moguće je definirati kao odgoj u sklopu kojeg se nastoje razviti znanja, sposobnosti, stavovi i vrijednosti koje će učenicima/icama omogućiti da aktivno sudjeluju u demokratskom društvu kao sastavnom dijelu međunarodnoga konteksta.⁸

Osim stjecanja teorijskih i praktičnih znanja, građanski odgoj i obrazovanje ima ulogu razvoja aktivnog građanstva i razvijanja demokratske kulture. Klemenčić godina i stranica definira tri razine edukacije za demokraciju u školama: razina nastavnog plana i programa (školski predmet), razina kurikuluma (razina cjelokupnog života i djelovanja škole) i razina međupredmetnog povezivanja ili integracije (tu se radi o povezivanju nastavnih tema i sadržaja uključenih u različite nastavne predmete).⁹

Građanski odgoj i obrazovanje jedan je od preduvjeta stvaranja civilne kulture u društvu, budući da se u sklopu tog predmeta kod djece i mladih nastoje razviti temeljna načela civilnog djelovanja. Civilna kultura podrazumijeva poznavanje, konstituiranje i zalaganje za temeljne vrednote demokratskog društva kao što su: zajedničko dobro, zaštita ljudskih prava, jednakost, vladavina prava, odgovornost vlasti, tolerancija različitosti, posredovanje i dijalog, slobodno poduzetništvo, itd.¹⁰ U prvom redu, civilna kultura obuhvaća svjesno i odgovorno sudjelovanje građana i građanki u životu zajednice, što je krajnji cilj građanskog odgoja i obrazovanja. Upravo radi tog cilja, kojem teže suvremena društva, mnoge su europske države prepoznale značaj građanskog odgoja i obrazovanja i tražile oblik provođenja u kojem je ono najučinkovitije. U Belgiji i Rumunjskoj je u primarnom obrazovanju građanski odgoj i obrazovanje samostalan predmet, dok je u Portugalu, Švedskoj, Grčkoj i Estoniji integriran unutar sadržaja ostalih školskih predmeta ili prisutan kao kroskurikularna tema.¹¹ Bitno je istaknuti kako se pristup ovakvim obrazovnim sadržajima treba osigurati populaciji neovisno o njezinoj životnoj dobi. Na taj se način poštuje i zamisao cjeloživotnog obrazovanja.¹²

⁸ Sardoč, M. (2005.) Suvremeni izazovi građanskog odgoja: teorije, politike i koncepti, *Političko obrazovanje*, Vol.1., br.1, str. 34-53, <http://www.politologija.hr/casopis.php?kateg=1&sub=1>, 27. siječnja 2013.

⁹ Klemenčić, E. (2006.) Što znači edukacija za demokraciju u suvremenoj školi?, *političko obrazovanje*, vol.2, br.1-2, str.1-14, <http://www.politologija.hr/casopis.php?kateg=2&sub=5>

¹⁰ Uzelac, M. (2005.) Kako razvijati civilnu kulturu kroz obrazovanje?, *Političko obrazovanje*, Vol.1, br.2, str. 134.-156., <http://www.politologija.hr/casopis.php?kateg=1&sub=2>, pregledano: 27. siječnja 2013.

¹¹ Klemenčić, E. (2008.) Građanski odgoj u europskim državama: aspekt edukacije za demokraciju, *Pedagoški institut, Ljubljana*, <http://hrcak.srce.hr/file/60161>, pregledano: 27. siječnja 2013.

¹² Cjeloživotno učenje odnosi se na "svaku aktivnost učenja tijekom cijeloga života radi unapređenja znanja, vještina i kompetencija u okviru osobnoga, građanskog, društvenog ili profesionalnog djelovanja pojedinca". Ono obuhvaća učenje u svim životnim razdobljima (od rane mladosti do starosti) i u svim oblicima u kojima se ostvaruje (formalno, neformalno i informalno). (<http://www.cjelozivotno-ucenje.hr/cjelo%C5%BEivotno-%C4%8Denje.aspx>, pregledano: 21.travnja 2013.)

1.1. VAŽNOST GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA ZA DANAŠNJE DRUŠTVO

Uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja u formalni odgojno-obrazovani sustav važno je za oblikovanje i razvoj demokratske političke kulture. Ovakav oblik obrazovanja potiče mlade na argumentirano raspravljanje i donošenje odluka, što ga razlikuje od tradicionalnog viđenja obrazovanja kao mjesta gdje se mlade „poučava“.

Istraživanje „Politička pismenost kod mladih u Hrvatskoj i stavovi prema EU-u“¹³, koje je u 2010. godini u završnim razredima srednjih škola u Hrvatskoj proveo GONG, prikazuje kako 35% djevojaka i 44% mladića uopće nije zainteresirano za politiku. Osim toga, 41% djevojaka i 28% mladića se nikada ili gotovo nikada ne informira o političkom ili gospodarskom stanju u Hrvatskoj, dok je samo 31% anketiranih razumjelo značenje pojma legitimitet. Na pitanje o stranci ili strankama koje čine trenutno vladajuću većinu u Hrvatskom saboru 41% ispitanih odgovorilo je s HDZ, HSS i SDP, a samo 17.6% je znalo da su je tada činile HDZ, HSS, HSLS i SDSS. Iz spomenutih je podataka vidljivo kako su mladi poprilično neupućeni u političku i gospodarsku situaciju vlastite zemlje, a nemaju ni znanja koja bi mogla pridonijeti njenom boljem poznavanju.

Osim na stjecanje znanja, program građanskog odgoja i obrazovanja nastoji potaknuti na razvoj kritičkog mišljenja, razvoj sposobnosti prepoznavanja i poštovanja razlika unutar društvene zajednice, timski rad, zajedničko rješavanje novonastalih situacija i problema te na zaštitu prirode i okoliša.

1.2. KURIKULUM GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

U skladu s *Nacionalnim okvirnim kurikulumom za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (NOK)* iz 2010. definiran je Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja.

NOK-om se uvodi načelo integriranog, interdisciplinarnog i proceduralnog planiranja sadržaja učenja orijentiranog na ishod, s ciljem osposobljavanja učenika i učenica za kompetentno djelovanje u različitim područjima života.¹⁴ Takav odgoj i takvo obrazovanje usmjereni su na stjecanje kompetencija koje je moguće definirati kao sveukupnost znanja, vještina, vrijednosti,

¹³ GONG (2010.) „Politička pismenost kod mladih u Hrvatskoj i stavovi prema EU-u“, <http://static-85-94-77-132.rev-addr.voljatelj.hr/news.aspx?newsID=3446&pageID=1>, 21. veljače 2013.

¹⁴ Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja, kolovoz 2012., Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Agencija za odgoj i obrazovanje, <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=11948&sec=3426>, 27. siječnja 2013.

stavova, osobina ličnosti, motivacija i obrazaca ponašanja kojima pojedina osoba raspolaže i koje koristi prilikom rješavanja pojedinih zadataka i novonastalih situacija.¹⁵

Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja je usmjeren na cjelovit razvoj građanske kompetencije, što znači da se njime podjednako razvijaju sve navedene strukturne i funkcionalne dimenzije: znanje što, znanje *kako* i znanje *zašto*, uključujući primjenu stečenog znanja u školi i lokalnoj zajednici. Nadalje, njime se uređuju svi aspekti života i rada u školi, što uz nastavu uključuje demokratsko upravljanje školom, suradnju škole i lokalne zajednice (znanje *s/za*) te uspostavu demokratske školske kulture kao odgovarajućeg konteksta učenja za građanstvo (znanje *u*).

Kompetentna osoba je ona koja zna i umije, ali i ona koja djeluje u skladu sa svojim znanjima i vještinama, i to ne zbog prisile ili puke materijalne koristi, već zato što vjeruje da je takvo djelovanje ispravno i dobro za nju, kao i za društvo u cjelini.

Tri međusobno povezane funkcionalne dimenzije koje čine građansku kompetenciju određene su kao¹⁶:

1. građansko znanje i razumijevanje,
2. građanske vještine i sposobnosti,
3. građanske vrijednosti i stavovi.

Ovakav oblik odgoja i obrazovanja usmjeren je na **ishod učenja**. Pod ishodom se podrazumijevaju očekivana postignuća učenika/ica. Ishod učenja se mora moći opažati i mjeriti, a zahtijeva se individualizirani pristup i sustavno praćenje procesa učenja. Jedan od ishoda građanskog odgoja i obrazovanja je stjecanje građanskih kompetencija, koje podrazumijevaju razvoj demokratske svijesti učenika i učenica, poticanje njihovog aktivnog i učinkovitog sudjelovanja u razvoju demokratskih odnosa u školi, lokalnoj zajednici i društvu u cjelini, i to s osloncem na načela ljudskog dostojanstva, demokracije, pravde i mirotvorstva.¹⁷

---

¹⁵ Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja, kolovoz 2012., Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Agencija za odgoj i obrazovanje, <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=11948&sec=3426>, 27. siječnja 2013.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja koncipiran je spiralno prema ciklusima na sljedeći način:¹⁸

- a. u 1. ciklusu usmjeren je na učenika/icu kao aktivnog i odgovornog građanina/građanku razredne, školske i lokalne zajednice;
- b. u 2. i 3. ciklusu se ishodi iz 1. ciklusa proširuju učenjem za građanina/građanku hrvatske domovinske zajednice,
- c. u 4. ciklusu se postignuća iz prva tri ciklusa nadopunjuju učenjem za građanina/građanku europske i međunarodne zajednice.

Prvi ciklus obuhvaća period od 1. do 4. razreda osnovne škole. U tom periodu građanski odgoj i obrazovanje odvija se međupredmetno i izvannastavno kao obvezna aktivnost.

Drugi ciklus obuhvaća 5. i 6. razred u sklopu kojeg se osim međupredmetnog i izvannastavnog pristupa uvodi i izborni modularni pristup, u sklopu kojeg se učenici bave pojedinim temama ili područjima građanskog odgoja i obrazovanja oslanjajući se na postojeće modele kao što su: osnove demokracije, projekt građanin, medijacija, prava potrošača i sl.

Treći ciklus obuhvaća 7. i 8. razred. Osim obveznog međupredmetnog i izvannastavnog programa, građanski odgoj i obrazovanje uvodi se i kao izborni program.

Četvrti ciklus obuhvaća 1. i 2. razred srednje škole kada se građanski odgoj i obrazovanje uvodi kao obvezni predmet. Također se nastavlja i s obveznim međupredmetnim i izvannastavnim pristupom, a modularni pristup također postaje obveznim.

U 3. i 4. razredu srednje škole obvezna je modularna i izvannastavna provedba građanskog odgoja i obrazovanja, pri čemu su i jedan i drugi pristup više usmjereni na istraživanje prava i odgovornosti građanina u kontekstu obrazovanja i rada, a poseban naglasak se stavlja na poduzetničke inicijative mladih u lokalnoj zajednici.

Kako bi program građanskog odgoja i obrazovanja bio kvalitetno proveden bitne su i sljedeće kompetencija nastavnog osoblja¹⁹:

---

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja, kolovoz 2012., Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Agencija za odgoj i obrazovanje, <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=11948&sec=3426>, pregledano: 27. siječnja 2013.

1. opća profesionalna znanja i vještine (pedagoška, razvojnopsihološka, sociološka, normativnopravna),
2. strukovna znanja i vještine u području građanskog odgoja i obrazovanja,
3. procesi učenja i poučavanja koji vode razvoju aktivnog i odgovornog građanstva,
4. metode učenja i poučavanja građanskog odgoja i obrazovanja,
5. metode vrednovanja i samovrednovanja u građanskom odgoju i obrazovanju.

U Republici Hrvatskoj je program odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo prvi put uveden u odgojno-obrazovni sustav 1999. godine²⁰, ali nikad nije sustavno zaživio u školama. Više od deset godina nakon toga „na temelju članka 39. Zakona o sustavu državne uprave (“Narodne novine”, broj 150/11) i članka 29. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi“ donesena je Odluka o eksperimentalnoj provedbi i praćenju provedbe Kurikuluma građanskoga odgoja i obrazovanja u dvanaest osnovnih i srednjih škola na području Republike Hrvatske, u školskoj godini 2012/2013. i 2013/2014.²¹ Škole u kojima se u školskoj godini 2012/2013. eksperimentalno provodi Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja su: OŠ „Ivan Goran Kovačić“, Petrinja; Osnovna škola „Ivan Goran Kovačić“, Duga Resa; Osnovna škola Siniše Glavaševića, Vukovar; Osnovna škola „Ivan Goran Kovačić“, Velika; Ekonomska i turistička škola, Daruvar; Srednja škola Obrovac, Obrovac; Osnovna škola „Đuro Ester“, Koprivnica; III. osnovna škola Čakovec, Čakovec; Osnovna škola Pavleka Miškine, Zagreb; Osnovna škola Matije Gupca, Zagreb; Gimnazija „Fran Galović“, Koprivnica i Srednja škola Dugo Selo, Dugo Selo.²²

²⁰ http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=1398:nacionalni-program-odgoja-i-obrazovanja-za-ljudska-prava-i-demokratsko-graanstvo, pregledano: 25. travnja 2013.

²¹ <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=11948>, pregledano: 10. siječnja 2013.

²² Ibid.

2. ISTRAŽIVANJE - MIŠLJENJE I STAVOVI RAVNATELJA O UVOĐENJU GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U SREDNJIM ŠKOLAMA

2.1. CILJ ISTRAŽIVANJA

Glavni cilj ovog istraživanja bio je ispitati stavove ravnatelja i ravnateljica srednjih škola o uvođenju građanskog odgoja i obrazovanja u srednje škole. Htjeli smo otkriti način na koji škola djeluje u svojoj zajednici i kako omogućuje učenicima/icama da sudjeluju u raznim aktivnostima koristeći svoja znanja i vještine. Osim toga, htjelo se ispitati kakva je podloga za uvođenjem građanskog odgoja i obrazovanja u škole, odnosno kakve projekte škola provodi, tko ih unutar škole provodi te što novo i korisno učenici i učenice mogu iz toga naučiti.

2.2. METODE

U istraživanju je korištena metoda zatvorenog intervjua. Zatvoreni intervjui sadržavali su unaprijed pripremljena pitanja vezana uz projekte koje škola provodi, teme koje projekti obuhvaćaju i osoblje koje projekte provodi. Provedeno je ukupno pet intervjua: dva s ravnateljima općih gimnazija u Zagrebu, jedan s ravnateljem gimnazije u Varaždinu i dva s ravnateljima jedne opće gimnazije i jedne strukovne škole u Đakovu. Kroz intervjue se nastojalo dobiti uvid u sam rad škole. To se ne odnosi samo na provođenje nastave u skladu sa školskim kurikulumom, već i na šire djelovanje u kojem, doprinoseći pritom svojoj zajednici, sudjeluju same učenice i učenici. Dobiveni rezultati ukazuju i na razinu informiranosti te zainteresiranosti osoblja spomenutih škola za predmet građanskog odgoja i obrazovanja.

2.3. PRIKAZ POJEDINAČNIH REZULTATA PO ŠKOLAMA

Tablica 1. Prikaz odgovora na prva četiri pitanja iz intervjua po školama

ŠKOLA	PROJEKTI KOJI SE PROVODE	PROJEKTI DANI KOJI SE OBILJEŽAVAJU	TEME KOJE SU ZASTUPLJENE	NASTAVNICE/ICI KOJI PROVODE AKTIVNOSTI
Opća gimnazija u Zagrebu	<i>Comenius, IPA, Nemoj zeznuti život zbog ovisnosti</i> , radionice prevencije nasilja u mladenačkim vezama, <i>Klub medijatora</i> , humanitarni koncerti, volonterski klub	Dan škole, Dan kruha, Dan kićenja stupova za Božić i sl., Ljubičasti dan	Razmjena učenica i učenika, Europska unija, borba protiv ovisnosti, humanitarni rad, nenasilno ponašanje, zdravlje	Uglavnom psihologinja ili dodatno angažirani profesori/ice
Opća gimnazija u Zagrebu	<i>Projekt građanin</i> , izborni predmeti: filmska kultura, likovni odgoj, informatika kroz sve četiri godine	Vjerski i državni blagdani, Dan sporta i Dan nepušenja	Kultura, informatika, sport	Profesori/ice s obzirom na svoja područja interesa
II. gimnazija u Varaždinu	<i>Intercultural exchanges, Memo-eko, Without conflicts in schools</i>	Dan srednjoškolaca, Dan djece, Dan ljudskih prava	Razmjena učenika i učenica, ekologija, nenasilno ponašanje	Profesori/ice biologije, vjeronauka, filozofije, etike, matematike, stranog jezika i geografije

Opća gimnazija Antuna Gustava Matoša u Đakovu	<i>Comenius, Memo AIDS, Deutsche Sprachdiplom, Zimska škola fizike, Klokan bez granica, Upoznaj svijet, Minority 3D- Rastimo zajedno, humanitarne akcije</i>	Dan borbe protiv AIDS-a, Dan kruha, Dan škole, Božić, Dan obljetnice pada Vukovara, Dan Zemlje i sl.	Razmjena učenika i učenica, Europska unija, zdravlje, prirodne znanosti, civilno društvo, humanitarni rad	Profesori/ice s obzirom na svoja područja interesa
Strukovna škola Antuna Horvata u Đakovu	<i>Comenius, Eko škola, Eko patrole, Ljudi za ljude, Eko- etno, Želim biti majstor, Leonardo da Vinci, IPA, humanitarne akcije</i>	Dan škole, Mom gradu za blagdane, Dan Grada Đakova, Dan kruha, Dan Zemlje	Razmjena učenika i učenica, ekologija, zdravlje, obrtnička zanimanja, humanitarni rad	Profesori/ice s obzirom na svoja područja interesa

Tablica 2. Prikaz odgovora ravnatelj/ica na pitanje: Treba li i na koji način uvesti GOO?

Škola	Što misle o uvođenju GOO?
Opća gimnazija u Zagrebu	Treba ga uvesti kao izborni predmet.
Opća gimnazija u Zagrebu	Treba ga uvesti kao neobavezni predmet.
II. gimnazija u Varaždinu	Treba ga uvesti kao izborni predmet.
Opća gimnazija A. G. Matoša u Đakovu	Treba ga uvesti međupredmetno.
Strukovna škola A. Horvata u Đakovu	Treba ga uvesti kao izborni predmet.

Prva od dvije obuhvaćene opće gimnazije s područja Zagreba istaknula je brojne projekte koje provodi - kako samostalno, tako i u suradnji s različitim organizacijama. Jedan od tih projekata je i Comenius, projekt koji se provodi u suradnji s EU i glavna mu je svrha međunarodna razmjena učenika. Uz Comenius, provodi se i jedan projekt financiran iz fonda Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA) EU, koji je namijenjen pomaganju djeci s posebnim potrebama. Nadalje, škola u suradnji s Udrugom LET provodi projekt pod nazivom „Nemoj zeznuti život zbog ovisnosti“, kojim

je glavni cilj prevencija ovisnosti kod mladih. Uz navedeno, pod vodstvom psihologinje provode se i radionice prevencije nasilja u mladenačkim vezama, Klub Medijatora, Projekt organizacije humanitarnih koncerata, a svoje aktivnosti ima i Volonterski klub, koji blisko surađuje s Volonterskim centrom Zagreb i uglavnom organizira volontiranje u domu za starije, domu za djecu te udrugama za djecu s posebnim potrebama. Projekte uglavnom vodi psihologinja škole ili profesorice i profesori koji se dodatno angažiraju. Od projektnih dana koje škola provodi, spominju se Dan škole, Dan kruha, Dan kićenja stupova za Božić i slično. Bitno za spomenuti je i Ljubičasti dan. To je međunarodni projekt kojem je glavni cilj pružanje podrške oboljelima od epilepsije. Ravnateljica škole ima pozitivan stav prema uvođenju građanskog odgoja i obrazovanja, ali napominje da bi se on trebao uvesti kao izborni predmet. Dvije profesorice iz spomenute škole išle su na tečajeve i edukacije vezane za GOO, a sama škola provodi projekte i potiče učenike na sudjelovanje u dodatnim aktivnostima. Prema kurikulumu GOO²³, navedeni projekti podudaraju se s trima dimenzijama četvrtog i petog ciklusa kurikuluma: ljudskopravnom, društvenom i kulturološkom. U drugoj zagrebačkoj školi u kojoj smo proveli intervju također se provode gimnazijski programi. Prema riječima samih djelatnika koje smo intervjuirali, nitko od prisutnih još nije pročitao cijeli kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja, a većina nastavnika i nastavnica nije odviše zainteresirana za taj predmet. Jedna profesorica, koja je svojedobno radila u spomenutoj školi, bila je vrlo zainteresirana za programe tog tipa pa je u to vrijeme škola sudjelovala u programu „Projekt građanin“²⁴. No, najveći dio aktivnosti provodi se u skladu s interesima profesorica i profesora. Valja napomenuti kako je škola ponudila izborne predmete kao što su filmska kultura, likovni odgoj (koji obuhvaća likovno izražavanje) te informatiku kroz sve četiri godine.

Usto, često se izrađuju i tematski plakati vezani uz nadolazeće blagdane. Obilježavaju se vjerski i državni blagdani, a organiziraju se i aktivnosti povodom Dana sporta te Dana nepušenja. Naše sugovornice i sugovornici izrazili su bojazan glede uvođenja građanskog odgoja i obrazovanja kao obaveznog predmeta. Pritom su spomenuli i problem priprema za državnu maturu, koje učenike i učenice znatno vremenski opterećuju. Iz istog razloga smatraju kako bi Građanski odgoj i obrazovanje bilo najbolje uvesti kao neobavezni predmet. O interesu učenika i učenica svoje škole nisu govorili, jer ne raspolažu nikakvim istraživanjima, ali čini im se kako će ovim predmetom učenice i učenici dobiti prostor za povećanje ukupnog prosjeka.

²³ Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja, kolovoz 2012., Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Agencija za odgoj i obrazovanje, <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=11948&sec=3426> (pregledano: 27. siječnja 2013.)

²⁴ http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=1963:modul-projekt-graanin-razvoj-poduzetnosti (pregledano: 10. veljače 2013.)

U II. gimnaziji u Varaždinu provodi se redovna nastava građanskog odgoja i obrazovanja, koja je formulirana kao modul između tri predmeta: ljudska prava, europske integracije i građanski odgoj i obrazovanje. Ta se tri predmeta održavaju u drugom, trećem i četvrtom razredu opće gimnazije, i to u satnici od dva sata tjedno. Škola obilježava Dan srednjoškolaca, Dan djece i Dan ljudskih prava. Teme se razrađuju na satovima razrednih odjela. Škola trenutno provodi nekoliko projekata. Jedan od njih je i projekt „Intercultural exchanges“, koji se provodi s partnerskom školom iz Rumunjske, projekt „Memo-eko“, koji uz ekologiju obuhvaća i sadržaje građanskog odgoja i obrazovanja te projekt „Without conflicts in schools“, koji se provodi preko akademije srednjih škola sa sjedištem u Beču. Zbog interdisciplinarnosti tematike projekata, projekte provode nastavnici i nastavnice različitih predmetnih usmjerenja. Na primjer, projekt „Memo-eko“ provode nastavnici biologije, vjeronauka, filozofije, etike, matematike i stranog jezika, dok projekt „Intercultural exchanges“ provode nastavnici stranog jezika, matematike i geografije. U školi je provedena anketa te su se učenice i učenici izjasnili da traže konkretnije i šire znanje iz tema u području građanskog odgoja i obrazovanja: ulazak u EU iz ekonomskog, socijalnog i političkog aspekta te aspekta javnih politika; mitovi o EU, pozitivne i negativne strane ulaska u EU; studiranje u EU i inozemstvu općenito; gubitak tradicije i običaja uzrokovan globalizacijom; pretpristupni pregovori i fondovi itd. Djelatnici i djelatnice škole smatraju da se predmet Građanski odgoj i obrazovanje treba uvesti kao izborni predmet. Objašnjenje je slično onima iz ranije spomenutih škola. Profesori i profesorice ističu kako su učenici i učenice previše opterećeni te u satnici ne postoji dodatan prostor za još jedan predmet. S druge strane, misle da će neki učenici i učenice (npr. učenici i učenice prirodoslovno-matematičke gimnazije) ostati zakinuti glede gradiva građanskog odgoja i obrazovanja pa je finalni prijedlog da se uvede takozvani modularni pristup, kojim bi se kroz skupinu društvenih predmeta mogle obuhvatiti sve škole i svi učenici i učenice, i to neovisno o usmjerenju koje su odabrali. Smatraju da je po pitanju plana i programa te aktivnosti i projekata potrebna unificirana regulativa, koja bi uključivala i sustav vrednovanja provedbe projekata. Ako sustav vrednovanja ostane nereguliran, neke škole će biti više aktivne, neke manje aktivne, a neke posve neaktivne.

U programu opće gimnazije u Gimnaziji A. G. Matoša u Đakovu također se provode projekti. Jedan od njih je međunarodni projekt unutar programa Comenius, a ciljevi projekta su promicanje svijesti o raznolikosti europskih kultura kroz suradnju škola i vrtića država koje sudjeluju u Programu za cjeloživotno učenje te poticanje osobnog razvoja sudionika kroz usavršavanje vještina i kompetencija te njegovanje ideje o europskom građanstvu. Nadalje, provodi se projekt Memo AIDS, u sklopu kojeg se provode vršnjačke radionice o AIDS-u te projekt međunarodnog

certificiranja znanja njemačkog jezika (Deutsche Sprachdiplom). Održava se Zimska škola fizike, matematičko natjecanje „Klokan bez granica“, a provodi se i projekt „Upoznaj svijet“, kojim se kroz niz otvorenih tribina za mlade prezentiraju brojne zemlje EU i svijeta. Još jedan projekt je i „Minority 3D“ te projekt „Rastimo Zajedno - 4 R“ (Raznolikost, Razmjena, Razumijevanje, Razvoj) kojim se zagovara razvoj organizacija civilnog društva u području praćenja i zagovaranja politika u područjima demokratizacije, ljudskih prava, integracije manjina te održivog povratka izbjeglica u područjima od posebne državne skrbi. Škola organizira i humanitarne akcije u suradnji s Crvenim križem. Obilježava se i Dan borbe protiv AIDS-a, Dani kruha, Dan škole, Božić, Dan obljetnice pada grada Vukovara, a kroz određene se predmete obilježavaju još neki značajni datumi (npr. Dan planeta Zemlje). Projekte provode profesori i profesorice, i to uglavnom s obzirom na svoje područje interesa. Škola jako dobro surađuje s lokalnom zajednicom, koja financira neke od projekata. Ravnatelj ove gimnazije smatra da treba uvesti građanski odgoj i obrazovanje, no smatra kako ga s obzirom na učeničku preopterećenost treba uvesti međupredmetno.

U strukovnoj školi Antuna Horvata u Đakovu također se provode mnogi projekti koji dijele ciljeve s onima građanskog odgoja i obrazovanja: Comenius, Eko-škola i Eko-patrole; „Ljudi za ljude“, projekt pomoći za djecu s posebnim potrebama; „Eko-etno“, međunarodni sajam proizvoda i usluga ruralnih područja; „Želim biti majstor“, koji ima u cilju popularizaciju obrtničkih zanimanja; Leonardo da Vinci, program koji obuhvaća strukovno obrazovanje i osposobljavanje te je osmišljen tako da svojim aktivnostima potiče razvoj znanja, vještina i kvalifikacija svih sudionika, a dosad je obuhvatio razmjenu studenata iz Đakova i Pule. Zastupljeni su i projekti financirani iz IPA fonda, koji uključuju suradnju sa školama u Pečuhu, Crvenki i Subotici te s poljoprivrednom školom u Oostu (Nizozemska). Unutar projekata odvija se razmjena učenika na stručnoj praksi. Škola organizira i humanitarne akcije u suradnji s Radiom Đakovo, udrugom za djecu s intelektualnim poteškoćama „Neven“ te Muzejom Đakovštine (eko-etno radionice). Kroz projekt „Dobro je činiti dobro“ pokušava se pomoći siromašnim obiteljima s područja Đakova. Škola obilježava važne datume i razdoblja kroz godinu: Dan škole, „Mom gradu za blagdane“, Dan Grada Đakova, Dani kruha i Dan zemlje. Projekte provodi velik broj profesora, koji također jako dobro surađuju s lokalnom zajednicom. Ravnatelj smatra da se GOO treba uvesti, ali kao izborni predmet. Kao i u prijašnjim predmetima, kao razlog zbog kojeg on ne bi trebao biti uveden navodi se preopterećenost učenika i učenica.

2.4. . PREKLAPANJE POSTOJEĆIH PROJEKATA S TEMAMA IZ KURIKULUMA GOO

Uspoređene su strukturne dimenzije građanske kompetencije, koje su spomenute u kurikulumu građanskog odgoja i obrazovanja²⁵ s dimenzijama aktivnosti zastupljenima u školama koje su obuhvaćene istraživanjem. Uočeno je kako u svim školama nisu zastupljene sve dimenzije iz kurikuluma. Strukturne dimenzije građanske kompetencije u sklopu nacionalne, europske i međunarodne zajednice, koje se spominju u kurikulumu su:

1. **ljudskopravna** - bavi se pitanjima ljudskih prava, slobode, dostojanstva, ravnopravnosti, suzbijanja društvene isključenosti i ponižavajućeg ponašanja;
2. **politička** - progovara o značaju demokracije, o sudjelovanju građanki i građana u demokratskom upravljanju, o istraživanju i rješavanju problema od razine škole do međunarodne razine te suzbijanju društvene isključenosti i svih oblika diskriminacije pojedinca;
3. **društvena** - fokusira se na društvene i komunikacijske vještine, timski rad, upravljanje grupnim radom, emocijama, sukobima i volontiranje te razvoj društvene solidarnosti;
4. **kulturološka** - obuhvaća u sebi razvoj nacionalnih identiteta, interkulturnu osjetljivost, komunikaciju i dijalog te uklanjanje stereotipa i predrasuda;
5. **gospodarska** - proučava gospodarstvo, poduzetnost i poduzetništvo, pravo na rad i učenje za konkurentnost na tržištu, zaštitu i moć potrošača, utjecaje na proizvodnju i tržište;
6. **ekološka** - bavi se pitanjima održivog razvoja i ulogom građanki i građana u njemu.

Osim strukturnih dimenzija, u kurikulumu se spominju i funkcionalne dimenzije građanske kompetencije. To su građansko znanje i razumijevanje, vještine i sposobnosti te vrijednosti i statovi.

---

²⁵ Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja, kolovoz 2012., Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Agencija za odgoj i obrazovanje, <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=11948&sec=3426>, 27. siječnja 2013.

Tablica 3. Prikaz zastupljenih i nezastupljenih strukturnih dimenzija kurikuluma GOO-a

Škola	Strukturne dimenzije zastupljene prema kurikulumu GOO	Strukturne dimenzije koje nisu zastupljene prema kurikulumu GOO
Opća gimnazija u Zagrebu	ljudskopravna, društvena, kulturološka	politička, gospodarska, ekološka
Opća gimnazija u Zagrebu	/	ljudskopravna, društvena, politička, gospodarska, ekološka, kulturološka
II. gimnazija u Varaždinu	ljudsko pravna, politička, društvena, kulturološka, ekološka	gospodarska
Opća gimnazija A. G. Matoša u Đakovu	ljudskopravna, politička, društvena, kulturološka	gospodarska, ekološka
Strukovna škola A. Horvata u Đakovu	ljudskopravna, društvena, kulturološka, gospodarska, ekološka	politička

Uvidom u prikaz o zastupljenosti tema iz kurikuluma GOO u školama gdje je provedeno istraživanje (Tablica 3.) vidljivo je da su najmanje zastupljene politička, gospodarska i ekološka dimenzija. U četiri od pet škola zastupljena je ljudskopravna i društvena dimenzija kroz organizaciju humanitarnih događanja, održavanje radionica nenasilja i slično. Također, valja napomenuti kako su neke dimenzije zbog svoje tematske širine samo djelomično ostvarene kroz provedene projekte. Također, važno je naglasiti kako konačan cilj građanskog odgoja i obrazovanja nije samo spominjanje strukturnih dimenzija, već i usvajanje funkcionalnih dimenzija: građanskih znanja, razumijevanja, vještina i sposobnosti te vrijednosti i stavova. S obzirom na to da nastavnice i nastavnici iz ispitanih škola nisu u potpunosti upoznati s programom građanskog odgoja i obrazovanja, teško je očekivati da bi učenice i učenici mogli biti informirani o njemu ili imati razvijene stavove o temama koje ono obuhvaća.

3.PREPORUKE

Provedeno istraživanje ukazalo je na nedovoljnu zastupljenost političke, gospodarske i ekološke strukturne dimenzije pa se upravo u tim područjima pojavljuje prostor za napredak. Kako bi se u budućnosti moglo računati na optimalnu zastupljenost svih strukturnih i funkcionalnih dimenzija u školama diljem Republike Hrvatske treba uvesti promjene. Dakako, u tom nastojanju potreban je sustavni rad svih onih koji sudjeluju u tom procesu, uz zajedničko i temeljito rješavanje ovog nedostatka.

- Preporuke donositeljima i donositeljicama odluka:

Prije svega, savjetuje se uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja kao obaveznog predmeta u 7. i 8. razredima osnovne škole, kao i u 1. i 2. razredima srednje škole. GOO obuhvatio bi brojne dimenzije koje su dosad u nastavi zanemarivane. Problem preopterećenosti učenika, koji se spominje u istraživanju, ne temelji se na samoj školskoj satnici, već na tome kako se nastava provodi. Prema UNESCO-ovom izvještaju, djeca u Hrvatskoj su zakinjuta za 25 posto učenja²⁶, stoga se preporučuje reforma samog obrazovnog sustava primjenom metoda koje bi nastavu učinile zanimljivijom, a učenje jednostavnijim.

Kako bi se sam program građanskog odgoja i obrazovanja što uspješnije provodio, ravnateljima/icama i nastavnicama/icima treba osigurati edukaciju o kurikulumu GOO-a. Također bi pri uvođenju GOO-a bilo korisno iskoristiti i neke prednosti koje pružaju već postojeći školski predmeti, osobito oni u području društvenih znanosti. Naime, ti predmeti u svojim programima već sadrže brojne teme vezane uz GOO te na taj način omogućuju njihovo međupredmetno povezivanje. Cilj toga bio bi da učenici i učenice lakše i temeljitije usavrše pojedinu temu. Također, to bi doprinijelo i većem utjecaju na demokratizaciju cijele škole.

---

²⁶ „(...) učenik na Zapadu u osnovnoj školi prosječno provede oko 900 sati, a u nas 750, dok u srednjim školama vani to iznosi oko 1150 sati, a u nas oko 900. Ukupno, naši učenici zaostaju oko 25 posto sati. Ako se oslonimo na brojke, ne možemo reći da su učenici u Hrvatskoj preopterećeni satnicom, ali naš je sustav opterećujući zbog načina na koji se radi u školi, odnosno na koji se shvaća učenje i poučavanje u nastavi.“ Vedrana Spajić Vrkaš: Naši učenici imaju 25 posto manju satnicu od europskih vršnjaka <http://www.slobodnadalmacija.hr/Hrvatska/tabid/66/articleType/ArticleView/articleId/188441/Default.aspx>, 13. ožujka 2013.

- Preporuke ravnateljima i ravnateljicama:

Savjetuje se povezivanje voditelja i voditeljica projekata na razini škole. Potrebno je posvetiti posebnu pažnju pojedinim, dosad nezastupljenim dimenzijama GOO-a (posebno političkoj, gospodarskoj i ekološkoj dimenziji) te ih uklopiti u program školskih projekata. Tako bi učenice i učenici imali priliku na tim područjima steći dodatna znanja i vještine. Potrebno je detaljno razraditi teme projekata koji su vezani za pojedinu dimenziju kako bi se oni ostvarili u svojem punom smislu te kako se ne bi izostavljao glavni cilj zbog kojeg se provode. Ravnatelji i ravnateljice bi u svim školama također trebale potaknuti dodatnu edukaciju nastavnika i nastavnica za koje se predviđa da će predavati GOO.

- Preporuke nastavnicama i nastavnicima:

Voditelji i voditeljice projekata bi se trebali povezati na razini škole kako bi njihovi projekti što kvalitetnije zaživjeli, ne samo u skladu s interesima samih voditelja/ica, već i u duhu GOO-a. Povezanost voditelja i voditeljica mogla bi utjecati i na aktivnije sudjelovanje među učenicima i učenicama. U svakom slučaju, nastavnici/ice trebali bi informirati učenike/ice o događanjima i projektima koji se provode u školi te ih poticati na sudjelovanje u istima. Također, radi potrebe za boljim poznavanjem osnovnih dijelova GOO-a preporuča se svim budućim nastavnicima i nastavnicama, napose onima koji to već jesu, uključivanje u stručno osposobljavanje za ovaj predmet.

- Preporuke nevladinim organizacijama:

U svrhu što bolje provedbe programa građanskog odgoja i obrazovanja nastavnike i nastavnice treba što bolje educirati u područjima koja GOO obuhvaća. Trebalo bi organizirati dodatnu edukaciju u vidu treninga, radionica i tribina za postojeće i buduće nastavnike/ice GOO-a. Posebno se ističe uloga organizacija koje se bave provođenjem vlastitih edukacijskih aktivnosti u kojima se koriste razne iskustvene i participativne metode učenja.

LITERATURA

Abercrombie, N., Hill, S., Bryan, S. T. (2008.) *Rječnik sociologije*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb

Bazić, J. (2008.) *Obrazovanje za održivi razvoj, Cjeloživotno učenje za održivi razvoj, sv. 2.*; dostupno na internetu: http://www.ufri.uniri.hr/data/book_2.pdf

GONG (2010.) „Politička pismenost kod mladih u Hrvatskoj i stavovi prema Europskoj uniji“, dostupno na internetu: <http://www.gong.hr/news.aspx?newsID=3446&pageID=1>

<http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=11948>, 10. siječnja 2013.

http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=1398:nacionalni-program-odgoja-i-obrazovanja-za-ljudska-prava-i-demokratsko-graanstvo, 25. travnja 2013.

<http://www.ffzg.unizg.hr/kssd/casopis/2br/radovi/juric.html>, 26. siječnja 2013.

Klemenčić, E. (2006.) Što znači edukacija za demokraciju u suvremenoj školi?, *političko obrazovanje, vol.2, br.1-2, str.1-14*, <http://www.politologija.hr/casopis.php?kateg=2&sub=5>

Klemenčić, E. (2008.) *Građanski odgoj u europskim državama: aspekt edukacije za demokraciju*, Pedagoški institut, Ljubljana, <http://hrcak.srce.hr/file/60161>, 27. siječnja 2013.

Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja, kolovoz 2012., Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Agencija za odgoj i obrazovanje; dostupno na internetu: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=11948&sec=3426>

Ledić, J., Čulum, B. (2009.) Konceptije građanina i građanske kompetencije- implikacije za obrazovne programe, (u: Zbornik radova 4. međunarodne konferencije Neformalno obrazovanje i informalno učenje odraslih, Šibenik, 29.- 31. svibnja 2009.), dostupno na internetu: http://www.academia.edu/1334569/Ledic_J._Culum_B._2009._Konceptije_građanina_i_građanske_kompetencije_implikacije_za_obrazovne_programe._u_Zbornik_radova_4._međunarodne_konferencije_Neformalno_obrazovanje_i_informalno_ucenje_odraslih_Sibenik_29.-31._svibnja_2009._Hrvatsko_andragosko_drustvo_Zagreb_45-56_

„Projekt građanin“, dostupno na internetu: http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=1963:modul-projekt-graanin-razvoj-poduzetnosti

Sardoč, M. (2005.) *Suvremeni izazovi građanskog odgoja: teorije, politike i koncepti*, Političko obrazovanje, Vol.1, , br.1, str. 34-53; dostupno na internetu: <http://www.politologija.hr/casopis.php?kateg=1&sub=1>

Cvrtila, M., *Vedrana Spajić Vrkaš: Naši učenici imaju 25 posto manju satnicu od europskih vršnjaka*, Slobodna Dalmacija, 24. 9. 2012. <http://www.slobodnadalmacija.hr/Hrvatska/tabid/66/articleType/ArticleView/articleId/188441/Default.aspx>, pregledano: 13. ožujka 2013.

Uzelac, M. (2005.) *Kako razvijati civilnu kulturu kroz obrazovanje?*, Političko obrazovanje, Vol.1, br.2, str. 134.-156., <http://www.politologija.hr/casopis.php?kateg=1&sub=2>

DODATAK

Upitnik za ravnatelje i ravnateljice

Koje projekte škola provodi?

Koje su njihove glavne teme?

Tko od nastavnika/ica provodi projekte?

Koje projektne dane škola obilježava?

Mislite li da je potrebno uvođenje GOO-a u škole? Ako da, na koji način? Kao obvezni predmet, izborni predmet ili međupredmetni sadržaj?

BIOGRAFIJE AUTORA I AUTORICA

Goran Brlek

Rođen je 1981. godine u Varaždinu, gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Završio je studij socijalnog rada na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Radio je u centrima za socijalnu skrb u Novom Marofu i Ivancu. Trenutačno radi u Centru za odgoj i obrazovanje Čakovec te polazi specijalistički poslijediplomski studij „Ljudska prava“ na Pravnom fakultetu u Osijeku. Sretan je što je član ovogodišnje generacije polaznika i polaznica Studija o mladima za mlade i vjeruje kako će mu stečena iskustva i znanja pomoći u ostvarivanju osnovnog profesionalnog cilja, a to je bavljenje građanskim odgojem i obrazovanjem.

Andrea Kovačević

Rođena je u Bosanskoj Gradiški (Bosna i Hercegovina) 1987. godine u horoskopskom znaku raka. Nakon osnovne škole u Novoj Gradiški završila je Ekonomsku školu u Požegi te diplomski studij Poduzetništvo u kulturi i turizmu u Zadru. Trenutno je uključena u projekt stručnog osposobljavanja te radi u Hotelijersko-turističkoj i ugostiteljskoj školi u Zadru. Predmet njezinog interesa je rodna problematika.

Diana Mudrinić

Rođena je u Zagrebu 1988. godine. Nakon završene osnovne škole, upisala je IX. opću gimnaziju u Zagrebu. Tek je kao maturantica shvatila kojim se područjem želi baviti. Tako je upisala studij sociologije na Hrvatskim studijima. Zanima je društvo kao takvo, društvene promjene te djelovanje ljudi. Trenutno se bliži kraju apsolventske godine i pisanju diplomskog rada. Najviše je zanimaju područja koja se bave mladima i obitelji, problemom diskriminacije i predrasuda, nasiljem te utjecajem društva na pojedinca. U posljednje vrijeme zanima je i područje obrazovanja. U slobodno vrijeme radi, volontira, uči talijanski jezik i uživa u druženju s prijateljima i obitelji. Ne voli nepravdu, mržnju, sebičnost i bezosjećajnost. Velika želja joj je proputovati svijet.

Petar Vukelić

Rođen je 1989. godine u Zagrebu, gdje i danas živi. Pri završetku je diplomskog nastavničkog studija filozofije na Hrvatskim studijima, znanstvenog studija filozofije na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove i integralnog studija teologije na Pontificia Università Gregoriana. Tijekom studiranja se ponajviše bavio temama iz područja socijalne etike i pacifizma te filozofijom

Rabindranatha Tagorea, Ivana Ilijča, Lava Nikolajeviča Tolstoja, Nikolaja Berđajeva, Tome Akvinskog, Karla Marxa i pripadnika Frankfurtskog kruga. Osobno vjeruje da se humanističke znanosti može odmah ugasiti ako nisu usmjerene prema dobrobiti vlastitog društva. U aktivizam je ušao tijekom srednje škole kroz program "Projekt građanin". Posljednjih je godina najviše ostao vezan uz Savjetovalište „Luka Ritz“, Centar za društvena istraživanja „dr. Branko Horvat“ i pokret "Hrana, a ne oružje". Vrijeme voli provoditi družeći se sa psima i ljudskim prijateljima, slušajući sevdah i uživajući u čarolijama židovske i arapske kuhinje.

Gorana Müller

Rođena je 1985. godine u Đakovu, gdje je živjela do svoje osamnaeste godine. Diplomirala je na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu u Zagrebu i stekla zvanje magistricice logopedije. Jedan semestar provela je na fakultetu u Portugalu, gdje je usavršila svoje znanje o alternativnoj i augmentativnoj komunikaciji. Trenutačno radi kao profesor hrvatskog znakovnog jezika, što uz probleme i prava gluhih osoba predstavlja glavni predmet njezinog interesa. Nastoji konstantno raditi na širenju svojih vidika i vidika onih koji je okružuju, promicanju optimizma i onoga što je u danom trenutku ispravno. Strastvena je ovisnica o glazbi i neplaniranim druženjima.

Sonja Agata Bišćan

Rođena je 1993. godine u Zagrebu, gdje živi i studira pravo. Završila je XVI. gimnaziju te Glazbenu školu Zlatka Balokovića, smjer flauta. Dvije godine učila je i solo pjevanje u Umjetničkoj školi Franje Lučića. Voli glazbu jer je smatra najmanje nametljivim i utjecajnim sredstvom izražavanja. U želji da stekne što više znanja i iskustva svirala je u međunarodnom orkestru mladih u Njemačkoj, pjevala u međunarodnom zboru mladih u Sloveniji, sudjelovala u radionicama jazza u Srbiji i Norveškoj, nastupala na Imagine Festivalu u Rumunjskoj i nekoliko festivala u Hrvatskoj. Uz navedeno, nije previše teško zaključiti da Sonja voli i putovati. Tome u prilog ide i dvojno državljanstvo. Majka joj je Poljakinja pa tako barem nekoliko dana godišnje (pretjerano) uživa u bakinoj poljskoj kuhinji. Odnedavno je članica Rotaract kluba Zagreb - Centar, gdje u ugodnom društvu zadovoljava dio svoje potrebe za humanitarnim radom.

STUDIJI O MLADIMA ZA MLADE

MLADI S MANJE MOGUĆNOSTI

Dora Bašić, Željka Kuzman, Mirko Savković

SAŽETAK

Cilj istraživanja bio je da se kroz razgovore s mladima koji spadaju u kategoriju mladih s manje mogućnosti istraže glavne prepreke s kojima se takvi mladi suočavaju. U istraživanju je sudjelovalo tridesetoro mladih iz tri različite skupine mladih s manje mogućnosti.

Ključne riječi: društveni položaj mladih sa tjelesnim invaliditetom, društveni položaj mladih pripadnika srpske nacionalne manjine, društveni položaj mladih iz alternativne skrbi, mladi s manje mogućnosti

UVOD

Mladi s manje mogućnosti su mladi koji se u odnosu na većinu mladih osoba nalaze u neravnopravnom položaju zbog toga što se suočavaju s većim brojem prepreka u uključivanju u život zajednice²⁷. Te prepreke mogu biti socijalne (mladi suočeni s diskriminacijom zbog spola, etničke pripadnosti, seksualne orijentacije, vjerske pripadnosti, invaliditeta i sl.), ekonomske (mladi koji imaju nizak životni standard, primaju socijalnu skrb, dugoročno nezaposleni, beskućnici i sl.), fizičke (mladi s tjelesnim ili mentalnim invaliditetom), obrazovne (mladi s problemima u učenju,

²⁷Salto Youth (<http://www.saltoyouth.net/rc/inclusion/inclusionfornas/inclusionstrategy/inclusiondefinition/>)

nezavršenim obrazovanjem i sl.), kulturne (mladi imigranti i izbjeglice ili potomci izbjeglica i imigranata, mladi pripadnici nacionalnih manjina, mladi koji imaju jezičnu barijeru i sl.), zdravstvena (mladi s kroničnim bolestima i teškim bolestima ili psihijatrijskim dijagnozama), geografske (mladi iz zabačenih ruralnih područja, s otoka, ekonomski opustošenih sredina, problematičnih dijelova urbanih sredina i sl.)²⁸. Cilj rada bio je otkriti način na koji mladi s manje mogućnosti vide svoj društveni položaj i uključenost. Sudionici i sudionice istraživanja su mlade osobe iz tri skupine: mladi s tjelesnim invaliditetom, mladi pripadnici srpske nacionalne manjine i mladi iz alternativne skrbi. U istraživanju je sudjelovalo ukupno trideset osoba, odnosno deset mladih iz svake od tri navedene skupine.

MLADE OSOBE S TJELESNIM INVALIDITETOM

Osobe iz skupine mladih osoba s tjelesnim invaliditetom koje su sudjelovale u istraživanju stare su između 25 i 30 godina života. Žive u istočnoj Hrvatskoj, u urbanim i ruralnim sredinama. U istraživanju je ukupno sudjelovalo deset ispitanika/ica iz ove skupine. S dvama ispitanicima je održan individualni, a s trima ispitanicima obavljen je grupni razgovor. Pet ispitanika je ispunilo upitnik. S obzirom na spol, iz ove je skupine mladih sudjelovalo sedam ispitanica i tri ispitanika. Županija i tip naselja u kojem ispitanici/ice trenutno žive je isti onome u kojem su mladi odrasli. Šest ispitanika/ica živi u velikom gradu, jedan ispitanik živi u malom gradu, a troje ispitanika/ica živi na selu.

Ispitanici su naveli da njih sedam ostvaruje, a troje djelomično ostvaruje ljudska prava. Kao područja u kojima imaju prednost pri ostvarivanju prava naveli su zdravstvenu zaštitu, socijalnu skrb, pravo na zagovaranje te pravo na podršku i pomoć pravobraniteljice za osobe s invaliditetom. Međutim, jedan dio ispitanika smatra da nailazi na prepreke zbog toga što zakoni nisu ujednačeni za sve mlade osobe s tjelesnim invaliditetom.

Svi ispitanici i ispitanice slažu se da imaju osiguranu zdravstvenu zaštitu. Međutim, tek dio ispitanika/ica smatra da su usluge iz zdravstvenog sustava adekvatne. Troje ispitanika i ispitanica smatra da ostvaruje adekvatne usluge zdravstvenog sustava, troje ispitanika i ispitanica smatra da ne ostvaruje adekvatne usluge zdravstvenog sustava, a četiri ispitanika/ica ocjenjuje kako

²⁸ Salto Youth (<http://www.saltoyouth.net/rc/inclusion/inclusionforinas/inclusionstrategy/inclusiondefinition/>)

djelomično ostvaruje adekvatne usluge zdravstvenog sustava. Prema izjavama ispitanika/ica, nemaju svi jednak pristup objektima te su ispitanice i ispitanici isticali kako su nailazili na nedostatke pri ulasku i kretanju u zdravstvenim ustanovama. Također, nisu sve osobe s tjelesnim invaliditetom oslobođene od plaćanja dopunskog osiguranja, a potrebna ortopedska pomagala nisu svima dostupna.

Petoro ispitanika i ispitanica ostvaruje prava iz socijalne skrbi, četvero ispitanika ne ostvaruje ta prava, a jedan ispitanik djelomično ostvaruje prava iz socijalne skrbi. Na određene poteškoće ispitanice i ispitanici naišli su jer nemaju potrebnu komunikaciju i razumijevanje socijalnih radnika te zbog neujednačenih zakonskih odredaba. Postoje razlike u pravima s obzirom na vrstu i stupanj invaliditeta. Naime, nemaju sve osobe s istim stupnjem i vrstom tjelesnog invaliditeta pravo na osobnog asistenta ili asistenta u nastavi, a niti svi roditelji osoba s invaliditetom nemaju pravo na status roditelja - njegovatelja. Također, ispitivane osobe navode da je financijska pomoć preniska i neusklađena sa stvarnim potrebama i troškovima života.

Financijska situacija mladim osobama s tjelesnim invaliditetom nije zadovoljavajuća. Ispitivane osobe navode da nailaze na prepreke pri ostvarivanju svojih prava. Kad i uspiju ostvariti pravo na materijalnu pomoć, naknade ili plaće su niske. Za sedam ispitanika/ica financijska situacija nije zadovoljavajuća, dok je za 3 ispitanika/ice ona djelomično zadovoljavajuća.

Dvoje ispitanika/ica navodi da koristi, a osmero ispitanika/ica navodi da djelomično koristi usluge javnog ili drugog oblika organiziranog prijevoza. Osmero ispitanika/ica navodi da im je potreban drugi oblik organiziranog prijevoza koji odgovara njihovim potrebama. Potrebni su im prilagođeni kombiji s rampom i dizalicom, koji bi bili u vlasništvu gradova i općina, a ne udruga. Takva vozila trebaju obuhvaćati i ruralne krajeve i biti besplatna za korisnike/ice. Mladi smatraju kako je potrebno da odgovornost za postojanje ovakvih mehanizama potpore bude u nadležnosti javnih tijela. Tako bi pružanje adekvatne potpore u jednakoj mjeri bilo dostupno svima i ne bi bilo prepušteno dobroj volji i mogućnostima nevladinih udruga ili privatnih subjekata.

Devetoro ispitanika/ica imalo je pristup osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju, a jedan ispitanik zbog ekonomskih uvjeta nije završio srednjoškolsko obrazovanje.

Društvene veze osoba koje su učestvovalе u istraživanju su kvalitetne te ispitanici/ice ističu kako imaju puno prijatelja. Njih su upoznali u školi, u svojim udrugama, na poslu i u gradu te sa njima održavaju česte kontakte. Vrlo su zadovoljni prijateljskim odnosima jer je sedmero ispitanika/ica istaknulo da je zadovoljno, a troje ispitanika i ispitanica da je djelomično zadovoljno. Nitko od ispitanih nije trenutno u vezi i to ne ističe kao problem.

Osmero ispitanika navodi da ima podršku, a dvoje navodi da ima djelomičnu podršku. Podršku najviše dobivaju od bliže i šire obitelji, prijatelja i asistenata/ica. Kao najkvalitetniji odnosi istaknuti su odnosi s obitelji i s prijateljima. Kao problematične odnose i iskustva ispitanici/ice navode predrasude, stereotipe i diskriminaciju. Iskustvo s odbacivanjem, izrugivanjem ili bilo kojim oblicima nasilja imalo je petoro ispitanika/ica, dok četvoro ispitanika/ica nije imalo takvih iskustava. Jedan ispitanik naveo je kako bi se djelomično moglo reći da se susreo s takvim situacijama.

Informatička i komunikacijska tehnologija je dostupna svim ispitanicima i ispitanicama. Koriste je kod kuće, na poslu i u udrugama, i to u privatne, poslovne i zabavne svrhe. Informatičku tehnologiju koriste svakodnevno. Imaju kućni pristup internetu i koriste društvene mreže jer je to za neke od njih jedini pristup druženju i stjecanju novih poznanstva i prijatelja.

Zaključno, možemo reći da se mlade osobe s tjelesnim invaliditetom i dalje susreću s preprekama u javnom prostoru, a problem im predstavlja i loša ekonomska situacija. Preporuka je da se osiguraju programi potpore ovoj grupi mladih te da im se mogući pristup javnim prostorima, osigura adekvatna i pristupačna medicinska skrb, obrazovanje i društvena uključenost te da se uvedu učinkovite mjere za poticanje zapošljavanja.

MLADI PRIPADNICI SRPSKE NACIONALNE MANJINE

Druga skupina mladih uključena u istraživanje su mladi pripadnici srpske nacionalne manjine. Kao pripadnici i pripadnice manjinske skupine, mladi pripadnici srpske nacionalne manjine izloženi su povećanom riziku od društvene isključenosti. Kroz vlastito istraživanje, ali i korištenjem prethodno objavljenih istraživanja, došli smo do zaključka da su mladi pripadnici srpske nacionalne manjine izloženi i dodatnim rizicima od socijalne isključenosti, koje nisu karakteristične za ostale manjinske skupine u Hrvatskoj, uz iznimku romske zajednice. Taj rizik proizlazi kao kumulativni rezultat

nekoliko čimbenika: manjinskog identiteta, postojanja društvene distance, loših socijalnih uvjeta i potrebe za ponovnom integracijom u život zajednice. Mladi koji pripadaju srpskoj nacionalnoj manjini suočavaju se s ekonomskim, socijalnim, kulturnim i geografskim preprekama prilikom uključivanja u život zajednice.

Značajan dio pripadnika srpske nacionalne manjine živi na područjima od posebne državne skrbi, tradicionalno slabije razvijenim dijelovima Hrvatske koji su bili pogođeni ratom. Mnoge obitelji su se tek nakon 2000. godine vratile u Hrvatsku te su tako mladi pripadnici srpske nacionalne manjine bili suočeni s izazovom integracije u novu životnu sredinu. Prepreke toj integraciji bile su otpor i sumnjičavost lokalnog stanovništva prema povratnicima²⁹, uništena i/ili otuđena imovina i ekonomska neimaština. Prema dostupnim istraživanjima, čak 47% Srba živi u kućanstvima s niskim dohotkom. Istovremeno, u takvoj je poziciji jedna petina stanovništva hrvatske nacionalnosti te 29% pripadnika drugih manjina³⁰. Isto istraživanje pokazuje i kako je udio osoba srpske nacionalnosti koje žive u kućanstvima bez zaposlenih više nego dvostruko veći od istog udjela među Hrvatima te dvostruko veći od udjela takvih osoba među drugim manjinama. Udio pripadnika srpske nacionalne manjine s višom ili visokom stručnom spremom koji žive u kućanstvima s niskim dohotkom je čak peterostruko veći od udjela među većinskim narodom. Ukupno gledano, to uzrokuje da znatno veći broj obitelji srpske nacionalnosti u Hrvatskoj prima novčanu socijalnu pomoć. Ovi su rezultati potvrđeni i u našem istraživanju.

U okviru istraživanja smo proveli anketu s desetoro pripadnika i pripadnica srpske nacionalne manjine iz različitih dijelova Hrvatske, i to u dobi od 16 do 22 godine. Od toga je četvero ispitanika bilo iz Vukovarsko-srijemske te po dvoje iz Sisačko-moslavačke, Ličko-senjske i Šibensko-kninske županije. Svi ispitanici i ispitanice žive u ruralnim sredinama. U istraživanju je sudjelovalo šest ispitanica i četvero ispitanika. Istraživanje je provedeno samostalnim i anonimnim ispunjavanjem ankete te naknadnim razgovorom s ispitanicima i ispitanicama.

Priupitani o tome smatraju li da dovoljno poznaju vlastita prava šestoro je ispitanika i ispitanica odgovorilo pozitivno, a četvero ih je istaknulo kako ne smatra da u dovoljno mjeri poznaje svoja prava. Ispitanice i ispitanici nisu posebno istaknuli jesu li i u kojim područjima naišli na prepreke pri

²⁹ Stigmatizacija Hrvata i Srba u prijeratnom, ratnom i poslijeratnom razdoblju, Dragutin Babić, Migracijske i etničke teme 22 (379-397 str.), Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, 2006.

³⁰ Pokazatelji ekonomske isključenosti među Hrvatima i nacionalnim manjinama u Republici Hrvatskoj, Zoran Šučur, Revija za socijalnu politiku 16 (115-140 str.), Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2009.

ostvarivanju zakonom propisanih prava. Čak je sedmero ispitanika/ica potvrdilo da oni ili članovi i članice njihove obitelji ostvaruju potpore iz sustava socijalne skrbi. U pitanjima iz područja zdravstva, ispitanice/ici su odgovorili da se nisu suočili s preprekama u ostvarivanju prava na zdravstvene usluge. Šest ispitanika/ica je navelo da u mjestu prebivališta nema svakodnevnan pristup liječničkim uslugama.

Posebnu smo pažnju u ovome dijelu istraživanja posvetili i pitanjima iz sfere obrazovanja. Tako su sve ispitanice i svi ispitanici naveli da su završili ili trenutno pohađaju srednju školu. Petoro je ispitanika/ica potvrdilo kako se susrelo s preprekama i diskriminacijom od strane djelatnika ili učenika škole zbog pripadnosti manjinskoj skupini. U naknadnom su razgovoru ispitanice i ispitanici navodili kako su se u prvom redu suočavali s prozvima i neugodnostima zbog postupaka drugih učenika. Također, isticali su i osjećaj neugode kada bi u društvu nepoznatih osoba trebale deklarirati svoju etničku pripadnost. Čak osmero ispitanika/ica navelo je kako je u toku osnovne i/ili srednje škole pohađalo nastavu na manjinskom jeziku i pismu. Svi ispitanici iz Vukovarsko-srijemske županije pohađali su nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine i u osnovnoj, i u srednjoj školi. Četvoro ispitanika/ica koji su potvrdili da su pohađali ili pohađaju nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine su učenice i učenici Srpske pravoslavne gimnazije u Zagrebu. Ti ispitanici/ice nisu pohađali nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine u osnovnoj školi. Ispitanice i ispitanici koji za vrijeme osnovne škole nisu pohađali nastavu na jeziku i pismu nacionalne manjine isticali su da je nisu pohađali jer za takav oblik nastave nisu bili zainteresirani ili je ponuđena nastava bila organizirana u neatraktivnim terminima (npr. subotom). Budući da su svi ispitanici iz Vukovarsko-srijemske županije pohađali i osnovnu školu na jeziku i pismu nacionalne manjine te da su nakon toga nastavili isti oblik obrazovanja u Vukovaru ili Zagrebu, u naknadnom smo razgovoru nastojali saznati kako je takav oblik nastave utjecao na njihove veze s vršnjacima i vršnjakinjama iz većinskog naroda. Ispitanice i ispitanici naveli su kako takav oblik obrazovanja nije utjecao na njihove odnose s vršnjakinjama i vršnjacima iz većinskog naroda. Ipak, dvoje ispitanika/ica iz Vukovarsko-srijemske županije, koje je završilo srednjoškolsko obrazovanje na jeziku i pismu nacionalne manjine, nastavilo je sveučilišno obrazovanje u susjednoj Srbiji.

Niti jedan od ispitanika i ispitanica u ovoj anketi trenutačno nije stalno zaposlen. Svi pohađaju srednju školu ili fakultet. Čak sedmero ispitanika i ispitanica navelo je da je jedan ili više punoljetnih članova njegove obitelji nezaposleno te da primaju novčane potpore kroz sustav socijalne skrbi. Problem diskriminacije na nacionalnoj osnovi vidljiv je prilikom zapošljavanja ne samo u privatnom, već i u javnom sektoru. Prema rezultatima istraživanja iz 2012. godine, izuzme li se pritom slučaj istočne Hrvatske, gdje nakon mirne reintegracije u javnim službama gradova i općina postoji razmjerna zastupljenost pripadnika

srpske nacionalne manjine, situacija u ostatku zemlje nije zadovoljavajuća. Tako se kao primjer mogu navesti Glina, gdje 6% pripadnika/ica srpske manjine, koja čini 29% lokalnog stanovništva, radi u javnoj upravi. Takvi primjeri su i Gvozd, sa 14% zaposlenih u javnoj upravi i 58% Srba u lokalnom stanovništvu, te Knin, gdje srpska nacionalna manjina čini 21% stanovništva i tek 8% zaposlenih u javnoj upravi³¹.

Sve ispitanice i ispitanici naveli su da im je dostupna informatička tehnologija te da je redovito koriste u obrazovanju i za provođenje slobodnog vremena. Sve su ispitanice i ispitanici naveli da imaju pristup računalu te da koriste društvene mreže. Na set pitanja o stambenom smještaju i osnovnoj infrastrukturi sedmero je ispitanika/ica navelo da trenutno živi izvan mjesta prebivališta u učeničkim ili studentskim domovima ili u privatnom smještaju. Od toga troje ispitanika/ica trenutno boravi u učeničkim domovima, a dvoje ih boravi izvan Hrvatske radi obrazovanja. Sve ispitanice i svi ispitanici naveli su da bi se željeli osamostaliti, ali su svi također naveli kako im je glavna prepreka za to trenutna financijska ovisnost o svojim obiteljima. Na set pitanja o društvenim vezama sve ispitanice i svi ispitanici izrazili su zadovoljstvo odnosima s prijateljima. Priupitani o tome koje odnose smatraju najkvalitetnijima, ispitanice i ispitanici u prvom redu ističu odnose s prijateljima, odnose u vezi, u obitelji i odnose s profesorima. Ispitanici/ice ističu kako su im najviše problematični odnosi u školi. Petoro ispitanika/ica imalo je iskustva s izrugivanjem, odbacivanjem ili bilo kojim drugim oblikom nasilja, a petoro se susretalo s izoliranim slučajevima takvog iskustva. Šestoro je ispitanika/ica u naknadnom razgovoru istaknulo kako osjeća nelagodu kad nepoznatim osobama treba reći svoju etničku pripadnost zbog straha od odbacivanja i neugodnih iskustava.

Ukratko, možemo zaključiti kako se mlade pripadnice i pripadnici srpske nacionalne manjine prilikom integracije u društvo suočavaju s problemom socijalne distance između većinske i manjinske skupine. U istočnoj Hrvatskoj ta distanca proizlazi iz života u odvojenim naseljima i pohađanja odvojenih škola, dok se u ostatku zemlje većinom radi o nepovjerenju prema povratnicima. Preporuka je da se omogući uključivanje u zajedničke aktivnosti s većinskim stanovništvom radi druženja i smanjenja distance. Dodatni problem otežanog zapošljavanja i društvenog uključivanja može se riješiti provođenjem programa socijalne zaštite i poticanjem zapošljavanja u svrhu prelaženja očitog nerazmjera u socijalnom statusu srpske populacije i većinske populacije.

---

³¹ Ostvarivanje prava na zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u javnim službama i osiguranje rodne ravnopravnosti u 2012., Srpski demokratski forum, Zagreb 2012.

MLADI IZ ALTERNATIVNE SKRBI

Svake godine između 200 i 250 mladih ljudi u Hrvatskoj, navršivši 18 godina starosti, izlazi iz alternativne skrbi i suočava se sa prvim izazovima samostalnog života. Za mnoge uslijedi period usamljenosti te emocionalne i financijske nesigurnosti. Od mladih ljudi koji izlaze iz skrbi očekuje se već postignuta zrelost i samodostatnost. Međutim, to u praksi vrlo često nije slučaj. Mladi nisu spremni za potpunu tranziciju u samostalne, odrasle osobe te se suočavaju s različitim problemima, i to vrlo često više problema u isto vrijeme. Od njih se očekuje briga oko stanovanja i zaposlenja te uključivanje u daljnju naobrazbu. Dijelu njih je potrebna dugotrajnija pomoć iz sustava socijalne skrbi u prevladavanju ovih izazova. Njihova je integracija u društvo otežana.

Razgovarali smo s desetero mladih osoba iz alternativne skrbi, u dobi od 18 do 24 godine, i dobili vrijedne informacije o njihovom životu nakon izlaska iz skrbi te njihovoj integraciji u društvo. Pričali smo o brojnim aspektima života mlade osobe. Međutim, za potrebe ovog biltena izdvojit ćemo one aspekte koji imaju najveći utjecaj: obrazovanje, zapošljavanje, stambeno pitanje i vlastita dobrobit.

Mladi koji izlaze iz skrbi vrlo često nemaju ambiciju i volju za nastavkom školovanja, a neki čak i prekidaju svoje srednjoškolsko obrazovanje. Razlog tome je, kako navode sami mladi obuhvaćeni ovim istraživanjem, premala potpora skrbnika u smislu motiviranja za nastavkom školovanja te potpore u učenju. Neki su čak rekli da ih se ohrabrivalo da upišu trogodišnje strukovne škole kako bi obrazovanje završili što prije. Vrlo često ne shvaćajući pravu vrijednost obrazovanja, mladi u takvim uvjetima pristaju na minimalne napore kako bi završili srednjoškolsko obrazovanje, pritom se ne trudeći upisati fakultet. Također, mlade osobe vjeruju kako će brže pronaći posao ako ne nastave obrazovanje te se okrenu tržištu rada. Mladi koji su se našli u takvoj poziciji i sami priznaju kako ubrzo shvate da su pogriješili. Međutim, jednom kad se potpuno osamostale, teško im je odlučiti se za nastavak školovanja, jer tada više nemaju baš nikakvu institucionalnu potporu.

U području obrazovanja smo utvrdili kako se mladi više okreću nadi za pronalaskom posla, nego nastavku školovanja. Međutim, na konkurentnom tržištu rada kao što je naše teško je pronaći zaposlenje bez određenog nivoa znanja i vještina koje traže poslodavci. U nemogućnosti da pronađu posao, mladi se vrlo često okreću radu na crno te na taj način vrlo često bivaju uskraćeni za mjesečne naknade koje im je poslodavac obećao. Mladi su rekli kako je vrlo teško pronaći posao i uz veći nivo obrazovanja jer poslodavci traže iskustvo, koje mladi često nemaju. Također, mladi često ne znaju sastaviti vlastiti

životopis i molbu za posao te ne znaju na koje sve načine mogu tražiti posao. Tako zbog slabe potpore društva nisu ni u mogućnosti javiti se na oglas za posao. Ako se jave, prvi kontakt s poslodavcem uglavnom je nekvalitetan. Mladi također navode kako su im prvi mjeseci vrlo stresni te da nakon nekog vremena, većinom uz bezuspješnu potjeru za poslom, odustaju i traže pomoć kroz sustav socijalne skrbi kako bi primali socijalnu pomoć te kako bi osigurali barem neke egzistencijalne uvjete.

Kada mlada osoba izađe iz sustava skrbi, posebno iz udomiteljskih obitelji, ima opciju odseliti se svojoj biološkoj obitelji ili se stambeno osamostaliti. Vrlo često situacija u biološkoj obitelji nije promijenjena te se mogla samo dodatno narušiti pa kao takva predstavlja nepogodnu sredinu za život mlade osobe. Bez dostatnog obrazovanja i zaposlenja vrlo je teško živjeti samostalno i financirati smještaj. Mladi koji uspiju naći smještaj navode kako često ne znaju voditi financije, ne znaju kuhati ili samostalno voditi kućanstvo. U skladu s navedenim, nije čudno da većina mladih cura ubrzo ostaje u drugom stanju te na taj način i njihova djeca završavaju u sustavu socijalne skrbi, čime se nastavlja začarani krug isključenosti.

Samopouzdanje, samopoštovanje, emocionalna stabilnost, zdrav pogled na svijet. Sve su to stvari koje mladi navode kao ono što im nedostaje u prvim mjesecima samostalnog života, a ponekad i puno duže. Bez potpore i bez osobe kojoj bi se mogli okrenuti i od koje bi mogli zatražiti pomoć, mladi iz alternativne skrbi završavaju u potpunoj emocionalnoj nestabilnosti. To otežava život mladih osoba koje, kako su ispitanice i ispitanici naveli, tonu sve dublje i dublje, što dodatno otežava mogućnost početka samostalnog života.

Obrazovanje, zapošljavanje, smještaj i dobrobit tijesno su povezani u životima mladih osoba koje izlaze iz alternativne skrbi. Bez jednog, vrlo je teško imati ostalo. Mladi su slabo pripremljeni za izlazak iz skrbi, što ih tjera da se „suprotstave sa svijetom“ bez vještina koje društvo očekuje od njih. Ispitani mladi prepoznaju sve što im nedostaje kako bi se u potpunosti integrirali u društvo i na taj način vratili društvu uslugu koju su sami primali tokom godina u alternativnoj skrbi. Također, mladi kažu kako ne vole i ne žele primati socijalnu pomoć da bi preživjeli, već znaju da društvu mogu ponuditi mnogo više i pokazati da su kao i svi ostali - pametni, vrijedni i dostojni prilike.

Zaključno, možemo utvrditi kako se mladi iz alternativne skrbi suočavaju s problemom neizvjesne egzistencije nakon navršene osamnaeste godine života. To se posebice odnosi na otežano pronalaženje stambenog prostora i zaposlenja. Preporuka je da se osiguraju potpore za stanovanje i zapošljavanje, čime bi se ovoj skupini osigurao adekvatan pristup obrazovanju i većoj kvaliteti života.

ZAKLJUČAK

Istraživanjem triju skupina izloženih riziku od socijalne isključenosti zaključili smo kako ove tri skupine dijele neke rizike i teškoće u socijalnom uključivanju. No, svaka se skupina nosi sa specifičnim preprekama pri integraciji u život zajednice. Zbog toga je važno da donositelji odluka za svaku od skupina izloženih povećanom riziku osmisle prilagođene programe potpore. U našem smo istraživanju došli do zaključka prema kojem su sve tri istraživane skupine izložene povećanom riziku zbog svoje ekonomske situacije. Također, većina ih se suočava i sa socijalnim preprekama kada se pokušavaju integrirati u društvo. S obrazovnim se preprekama suočavaju sve tri skupine, i to zbog ekonomske situacije ili potrebe prilagodbe nastave. Mladi iz alternativne skrbi su posebno izloženi i riziku pri osiguravanju smještaja nakon dostizanja punoljetnosti. Mladi s tjelesnim invaliditetom se pak suočavaju s preprekama u javnom prostoru te im je potrebna dodatna skrb od strane zdravstvenog sustava. Mladi pripadnici i pripadnice srpske nacionalne manjine suočavaju se i s kulturnim barijerama prilikom integracije u za njih novu sredinu, što se u prvom redu odnosi na mlade iz povratničkih obitelji.

LITERATURA

Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine

Lokalna strategija za izjednačavanje istih mogućnosti Slavonski Brod

Neumreženi: lice socijalne isključenosti, Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) u Hrvatskoj, Zagreb, 2006.

Stigmatizacija Hrvata i Srba u prijeratnom, ratnom i poslijeratnom razdoblju, Dragutin Babić, Migracijske i etničke teme 22 (379-397 str.), Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, 2006.

Pokazatelji ekonomske isključenosti među Hrvatima i nacionalnim manjinama u Republici Hrvatskoj, Zoran Šučur, Revija za socijalnu politiku 16 (115-140 str.), Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2009.

Ostvarivanje prava na zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u javnim službama i osiguranje rodne ravnopravnosti u 2012., Srpski demokratski forum, Zagreb 2012.

Salto Youth (<http://www.salto-youth.net/rc/inclusion/inclusionfornas/inclusionstrategy/inclusiondefinition/>)

BIOGRAFIJE AUTORA I AUTORICA

Dora Bašić završila je ekonomiju na Veleučilištu u Slavonskom Brodu sa smjerom menadžment i stekla naziv stručne prvostupnice ekonomije. Kao osoba s tjelesnim invaliditetom se redovito obrazovala u svojoj lokalnoj zajednici. Od završetka srednje škole redovito volontira na administrativnim i telefonskim poslovima Udruge distrofičara, invalida cerebralne i dječje paralize te ostalih tjelesnih invalida u Slavonskom Brodu. Članica je upravnog odbora organizacije te voditeljica Kluba mladih „Zvezdica“. Završila je edukacije i tečajeve o samozastupanju, samopoštovanju i samopomoći mladih osoba s cerebralnom paralizom. Bavi se javnim zagovaranjem za prava i potrebe osoba s tjelesnim invaliditetom u medijima. Usto, Dora provodi radionice i okrugle stolove za mlade osobe s manje mogućnosti. Voljela bi se i dalje školovati u formalnom i neformalnom obrazovanju.

Željka Kuzman ima 25 godina i živi u Koprivnici sa svojim mužem. Studirala je na stručnom studiju tekstilstva u Karlovcu. Već 6 godina volontira u Forumu za kvalitetno udomiteljstvo djece, organizaciji Power4Youth te je članica *I Matter* kampanje u međunarodnoj organizaciji SOS dječjih sela. Kroz svoj volonterski rad bavila se mladima iz alternativne skrbi i mladima koji su izašli iz alternativne skrbi. Nada se kako će njezin volonterski rad jednog dana i službeno postati posao.

Mirko Savković rođen je 1993. godine u Kraljevu (Srbija). Student je Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Živi u mjestu Banovci u Vukovarsko-srijemskoj županiji. U Zagrebu je završio Srpsku pravoslavnu gimnaziju. Dosad je bio uključen u više volonterskih projekata: Kampanja za REKOM, Human Rights Film Festival, Subversive Film Festival, Jewish Film Festival, Sarajevo Film Festival, itd. Sudjeluje u različitim aktivnostima Inicijative mladih za ljudska prava. Krajem 2011. godine počeo je volontirati i u manjinskoj udruzi Srpski demokratski forum, gdje je pokrenuo Forum mladih. Zanimaju ga procesi suočavanja s prošlošću, diskriminacija manjinskih skupina, socijalna nejednakost i rad s mladima.

SLOBODNO VRIJEME MLADIH

RAD S MLADIMA - SLUČAJ: HRVATSKA

Domagoj Morić

SAŽETAK

U ovom kratkom radu sumirat će se provedeno istraživanje pod nazivom *Rad s mladima: definicije, izazovi i europska perspektiva*, koje je provedeno tijekom 2012. godine. Provedbu istraživanja inicirala je Agencija za mobilnost i programe Europske unije, a istraživanje je proveo Forum za slobodu odgoja. Ovo pilot-istraživanje pokazalo je koje kompetencije trebaju imati osobe koje rade s mladima te s kojim izazovima se susreću organizacije mladih u Hrvatskoj. Posebnu vrijednost istraživanju daje i tzv. glas mladih koji su kroz fokus grupe sami definirali znanja i vještine koje osoba koja radi s mladima treba imati.

Ključne riječi: rad s mladima, kompetencije, istraživanje, mladi, osobe koje rade s mladima

UVOD I METODOLOGIJA

Područje rada s mladima u Hrvatskoj izuzetno je rašireno i obuhvaća različite aktivnosti. Slična situacija prisutna je i u zemljama Europske unije, gdje postoji niz obrazovnih programa koji osposobljavaju buduće stručnjake u radu s mladima. Naime, u mnogim europskim zemljama postoje studiji o mladima na formalnoj razini (primjerice Belgija ili Švedska) te su mnoge države

odlučile istražiti stanje rada s mladima te utvrditi kompetencije potrebne u radu s mladima. Jedno od takvih istraživanja provedeno je i u Estoniji 2005. godine pod nazivom *Competence and the Development of Competencies in the Field of Youth Work*.

S obzirom na raširenost rada s mladima u Hrvatskoj, Agencija za mobilnost i programe EU odlučila je inicirati istraživanje o području rada s mladima tijekom 2011. godine u cilju utvrđivanja trenutnog stanja u radu s mladima te u cilju utvrđivanja kompetencija potrebnih u radu s mladima. Na natječaj se prijavio Forum za slobodu odgoja te je pilot-istraživanje provedeno tijekom 2012. godine.

Jedan od ciljeva istraživanja bio je utvrditi koje su kompetencije, znanja, stavovi i vrijednosti potrebne u radu s mladima. Također, cilj je bio otkriti koje sadržaje i metode su mladima važne, koja je motivacija i stav osoba koje rade s mladima, kao i otkriti definiciju rada s mladima. U tu svrhu istraživanje je metodološki dizajnirano kao spoj kvalitativnog i kvantitativnog istraživanja. U prvoj fazi istraživanja je organizacijama mladih u Hrvatskoj poslan upitnik sastavljen od otvorenih i zatvorenih pitanja, pitanja koja mjere intenzitet te otvorenih pitanja. Upitnik je popunilo 26 organizacija, a na temelju upitnika su osmišljene i operacionalizirane fokus grupe, koje su poslužile za detaljno ispitivanje stavova i mišljenja vezanih uz rad s mladima u Hrvatskoj. Analizom transkripata fokus grupa - jedne s mladima, a druge s osobama koje su aktivne u radu s mladima - dobiven je dobar uvid u područje rada s mladima u Hrvatskoj.

Potrebno je napomenuti kako je ovo pilot-istraživanje te da uzorak nije reprezentativan, što dovodi do toga da se izneseni stavovi ne mogu odnositi na sve osobe koje su aktivne u području rada s mladima. Osim toga, s obzirom na to da se na manjem broju ljudi ispitivao širok raspon tema, došlo je do metodološke implikacije, prema kojoj se dobiveni podaci trebaju shvatiti tek kao uvod ili predložak za daljnja istraživanja u ovom području.

A KAKVI SU BILI REZULTATI?

Rezultati će biti prikazani isprepletano, to jest prikazom kombinacije rezultata iz upitnika te rezultata provedenih fokus grupa.

Prije svega, važno je istaknuti rezultate koji se odnose na organizacijske kapacitete. Podaci su pokazali kako među ispitanim organizacijama **prosječan broj osoba aktivnih u radu s mladima**

iznosi sedam. Međutim, moglo se uočiti i kako većina organizacija ima jednu do dvije osobe zadužene za rad s mladima. Što se tiče **suradnje s drugim organizacijama**, ona se može podijeliti na nekoliko kategorija: suradnja s drugim organizacijama civilnog društva (npr. VCZ, Udruga MI, ZUM, itd.), suradnja s domovima za djecu i mlade bez odgovarajuće roditeljske skrbi, suradnja s fakultetima i ostalim znanstvenim institucijama te, na koncu, suradnja s medijima. Također, **organizacije provode niz aktivnosti**, od kojih treba istaknuti aktivnosti povezane s edukacijom i informiranjem, slobodnim vremenom mladih, volontiranjem, građanskim aktivizmom te radom s mladima s manje mogućnosti. Većina ovih aktivnosti provodi se s određenim ciljanim skupinama mladih, a **najčešće se radi o srednjoškolcima, studentima te osnovnoškolcima**. Najmanje aktivnosti se provodi s mladima s manje mogućnosti te mladima bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Važno je spomenuti i **definiciju rada s mladima** koju su sudionici/ice pokušali formulirati unutar fokus grupa. Naime, na europskoj razini ne postoji općeprihvaćena definicija rada s mladima. Međutim, u većini zemalja EU rad s mladima ima svoju definiciju. Tako se, primjerice, u Austriji tvrdi kako je to izvannastavno omladinski rad s naglaskom na aktivnosti slobodnog vremena i prevencije. Iz rasprave unutar fokus grupe autori su iznijeli **tri koncepta rada s mladima koji su prisutni u Hrvatskoj**. Pvo, to je konceptualizacija **rada s mladima kao zvanja**, što uključuje specifične vrijednosti i značaj formalnog obrazovanja osobe koja radi s mladima. Zapravo, može se reći kako se ova vrsta rada s mladima odvija unutar formalnog sustava ili na njegovim marginama, a provode ga nastavnici/ice i drugi stručni suradnici/ice. Drugi koncept je koncept **rada s mladima kao poziva**. Taj je koncept prisutan u neformalnom sektoru, koji koristi metode i sadržaje stvorene unutar tog sektora. Treći je koncept **integrirani model rada s mladima**, koji predstavlja holistički pristup radu s mladima uz prenošenje vrijednosti, znanja i vještina iz jednog u drugi sektor.

Osobe koje rade s mladima i mladi **utvrdili su da je rad s mladima izuzetno nužan** u Hrvatskoj, jer mladima pruža prostor za afirmaciju i razvijanje potencijala. Mladi su izjavili kako je taj prostor ključan ne samo na nacionalnoj, već i na lokalnoj razini. Zanimljiv je komentar jedne od ispitanica, koja ovako sažima problem: *“Nitko neće radit’ s nama. Samo o tome se radi.”* Na pitanje zašto su se uopće osobe koje rade s mladima odlučile za ovaj posao, Priupitani o razlozima za svoju odluku da se bave radom s mladima, ispitanici odgovaraju kako smatraju da su mladi važni kao budući nositelji društva te ističu osobnu želju za rad s mladima. Zanimljivo je primijetiti kako osobe koje rade s mladima imaju **paternalistički stav prema mladima**, koji podrazumijeva da mladi imaju slobodno vrijeme te da oni dolaze sa svojom intervencijom i usmjeravanjem.

Uz navedeno, važno je spomenuti i **obrazovanje samih osoba koje rade s mladima**. Pokazalo se kako postoji velika raznolikost titula, završenih fakulteta i škola koje su ispitanice i ispitanici završili. Unatoč tome, vidljivo je da su osobe koje su završile društveno-humanističke fakultete aktivnije u radu s mladima. Osim formalnog obrazovanja, treba istaknuti da su mnogi prošli i neformalne edukacije u području medijacije i nenasilnog rješavanja sukoba, radionice komunikacijskih i prezentacijskih vještina te radionice u kojima su usavršavali svoje vještine rada u grupi. Uočeno je da su osobe koje su aktivne u radu s mladima prije obavljanja ovog posla bile aktivne u području obrazovanja. Također, ispitanici/ice zaključuju kako je za obavljanje ovog posla potrebno imati visoku stručnu spremu.

Istraživanje je pokazalo izrazitu povezanost pojedinih znanja, vještina i sposobnosti potrebnih za rad s mladima. Kao najvažnija znanja istaknuta su: **poznavanje interaktivnih načina prenošenja znanja, znanje o potrebama i društvenom položaju mladih te poznavanje tehnologija**. Kada se radi o potrebnim vještinama i sposobnostima, mogu se istaknuti dvije važne grupe vještina: **kommunikacijske vještine** (prezentacijske, komunikacijske, mediji i javnost) te **organizacijske vještine** (informatičke, provođenje projekata, organizacija). Postoji izrazita povezanost znanja, sposobnosti i vještina. Tako je, primjerice, poznavanje interaktivnih načina prenošenja znanja izrazito povezano s komunikacijskim vještinama. Kad govorimo o vrijednostima, ističu se **tolerancija, poštivanje razlika i pravednost**. Mladi su unutar fokus grupe istaknuli kako je važno da osobe koje rade s mladima posjeduju komunikacijske i prezentacijske vještine, vještine motiviranja mladih te empatiju.

Osobe aktivne u radu s mladima htjele bi se i dalje usavršavati u različitim područjima. Dio *youthworkera* ima istaknutu želju za dodatnim učenjem o interaktivnim načinima prenošenja znanja te vođenja i motiviranja mladih, što se može izravno povezati sa znanjima koja su potrebna u radu s mladima. No, uočljivo je i da se osobe koje rade s mladima žele usavršiti u pisanju i provođenju projekata te savjetovanju mladih.

Na kraju, istaknuti su i problemi s kojima se susreću osobe koje rade s mladima. Oni se prvenstveno odnose na **nedostatak financijskih resursa** te se javlja **problem nedovoljne potpore javnih institucija**. Ispitanice i ispitanici su istaknuli i **nedostatak motivacije kod mladih ljudi** te **važnost bolje pravne regulacije ovog područja**.

Ono što se posebno istaknulo u istraživanju i što su prepoznale osobe koje rade s mladima, ali i sami mladi, je **nužnost formalnog uspostavljanja Studija o mladima**. Takvi bi studiji osobama koje rade s mladima pružili potrebna znanja i vještine. Iako u Hrvatskoj na neformalnoj razini postoje Studiji o

mladima za mlade, koje provodi Mreža mladih Hrvatske, izuzetno važnim se pokazalo pitanje postojanja formalno priznatih studija tog tipa. Jedna od sudionica na fokus grupi za mlade, koja je u to vrijeme pohađala Studije o mladima, istaknula je važnost onoga o čemu se na studijima uči: „(...)znanja koja uopće nisam imala doticaj s njima, znači odgoj za demokratsko građanstvo pa isto o youth worku, odgoj za mir...“. Jedna od sudionica u fokus grupi s osobama koje rade s mladima istaknula je to kao problem i iznijela svoje opažanje o tome kako takav tip studija funkcionira u Engleskoj: „u nekom selu jedan od najboljih [programa] u svijetu, youth work and community development za 4200 funti, znači godinu dana, još te i oni stipendiraju i sve ti je tam' plaćeno“. Na kraju se znakovito zapitala: „Zakaj to tu ne bi bilo?“

Na kraju istraživanja navedene su i preporuke za poboljšanje rada s mladima u Hrvatskoj.

UMJESTO ZAKLJUČKA...

...završit ćemo ovaj kratki sažetak izjavom jedne od sudionica fokus grupe, koja je aktivna u području rada s mladima. Ona smatra da je *youth work* potreban

„u nekoj konstelaciji u kojoj mladi trebaju nać neki prostor afirmacije i razvijanja nekih potencijala i svega onog što se očekuje od njih, a to formalni obrazovni sustav zapravo ne pruža gotovo nimalo. To je, mislim, jedna vrlo pametna investicija koju društvo može napraviti da bi ono maksimaliziralo ono što mladi mogu ponuditi negdje.“ (Valerija)

LITERATURA

Morić, D., Puhovski T. (2012.) Rad s mladima - definicije, izazovi i europska perspektiva. Zagreb: Agencija za mobilnost i programe Europske unije

The Socio-economic Scope of Youth Work in Europe (2007.), str. 16-32, dostupno na: http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/Youth_Work/Research/study_Final.pdf

ISTRAŽIVANJE POTREBA MLADIH – SLOBODNO VRIJEME MLADIH

Denis Hanžek, Jelena Holenko, Jasenka Kojadin, Jelena Kolesarić, Domagoj Morić

SAŽETAK

U ovom su radu autorice i autori u pet lokalnih zajednica - Zagrebu, Virovitici, Malom Lošinj, Delnicama i Koprivnici - istražili koje su potrebe mladih vezane uz njihovo slobodno vrijeme. U istraživanju koje je provedeno tijekom prosinca 2012. godine te siječnja 2013. godine ukupno je sudjelovalo 358 ispitanika/ica. Metodom ankete ispitani su učenici i učenice drugih razreda četverogodišnjih i trogodišnjih srednjih škola. Svrha istraživanja bila je prepoznati potrebe mladih vezane uz njihovo slobodno vrijeme. Rezultati su pokazali kako ispitanici/ice rijetko sudjeluju u radu organizacija ili skupina mladih, kako imaju nisku informiranost o aktivnostima slobodnog vremena te da većinu informacija dobivaju putem interneta. Na kraju se predlažu preporuke koje bi trebale utjecati na poboljšanje aktivnosti slobodnog vremena mladih u njihovim lokalnim zajednicama.

Ključne riječi: slobodno vrijeme, aktivnost, lokalna zajednica, mladi, rad s mladima

UVOD

Pojam slobodnog vremena je poznat još iz doba antike i nalazimo ga u svim društvenim zajednicama. Čak i u ta davna doba slobodno vrijeme je bilo ljudima bitno. Ono je kroz vrijeme mijenjalo svoje oblike i zadaće. Prema Previšiću (2000.) slobodno vrijeme se razvijalo na način da je u prvim kulturama dominiralo slobodno vrijeme bez pojma i prakse u radu. Zatim nailazimo na neograničeno i nedefinirano radno i slobodno vrijeme. Nakon toga je radno vrijeme imalo prevlast nad slobodnim vremenom, a u vrijeme industrijalizacije, kada se javlja ubrzani tehnološki

napredak, masovno zapošljavanje te skraćanje radnog vremena, javlja se i povećanje slobodnog vremena. Tek u tom razdoblju industrijalizacije slobodno vrijeme dobiva svoju punu važnost i postaje društveni fenomen. Danas, zbog užurbanog načina života i zahtjeva koje donosi posao, sve se više cijeni slobodno vrijeme. Ono spada u posebno važno područje o kojem se priča i na kojem se radi.

Slobodno vrijeme definiramo kao ono vrijeme koje mladoj osobi preostaje nakon škole. Vrijeme kada je osoba oslobođena ne samo školskih, već i eventualnih obiteljskih zaduženja (Glavaš, 2010.). Slobodno vrijeme je ono vrijeme koje se oblikuje prema vlastitim željama, bez ikakve obveze. To je vrijeme za koje su iznimno bitni elementi poput slobode, dobrovoljnosti i neobveznosti. Vrijeme koje može uključivati čitanje knjiga, odlazak u kino, učenje stranih jezika, igranje igrice, itd.

Kada govorimo o pojmu slobodnog vremena, uz njega često vežemo pojmove besposlice i dokolice. Oba pojma spadaju pod slobodno vrijeme, no ne znače isto. Besposlicu možemo shvatiti kao sudjelovanje u aktivnostima kroz koje se odmaramo od posla kojeg radimo te obiteljskih i školskih obaveza, rada u kući i sličnog. S druge strane, dokolica je vrijeme naše potpune slobode i smisao je da svatko sam spozna što je za njega dokolica. Netko će slikati, plesati, gledati televiziju ili čak ne raditi ništa. To je vrijeme naše slobode koje smo dužni samo sebi i provodimo ga isključivo za zadovoljenje vlastitih potreba.

Za slobodno vrijeme je važno naglasiti da ga trebaju imati svi. Za mlade je osobe iznimno važno da uz organizirano slobodno vrijeme imaju i mogućnost provođenja neorganiziranog slobodnog vremena. Važno je da mladi imaju mogućnost da ne rade ništa. Razlika između neorganiziranog i organiziranog slobodnog vremena je u tome da neorganizirano vrijeme svaka osoba kreira i provodi po svojim potrebama i željama bez ikakvih formalnih aktivnosti, dok organizirano slobodno vrijeme nudi pojedincima planirane organizirane aktivnosti koje su u skladu s njihovim interesima. Organizirani dio slobodnog vremena uz planirane sportske, kreativne i obrazovne aktivnosti kod mladih osoba ciljano razvija njihove interese i talente te utječe na jačanje samopouzdanja, nudi rasterećenje od stresa, proširuje vidike, razvija socijalizaciju, nudi mogućnost druženja, proširivanja kruga prijatelja, razvija toleranciju, prihvaćanje, timski rad... Isto tako, neorganizirano slobodno vrijeme doprinosi rastu i razvoju mladih osoba. Druženje s vršnjacima kao jedan od oblika neorganiziranog slobodnog vremena vrlo je bitno, jer kada se druže, mlade osobe vježbaju komunikacijske vještine, stvaraju odnose s drugima, zabavljaju se, razvijaju mišljenje i formiraju stavove. Kroz takvo druženje dolazi se do novih informacija i spoznaja. Zato ne smijemo umanjivati vrijednost neorganiziranog slobodnog vremena.

Kroz slobodno vrijeme, bilo ono organizirano ili neorganizirano, mlade osobe koje su još u razvoju, koje se još formiraju, mogu zadovoljiti neke svoje potrebe (potreba za druženjem, afirmacijom, pripadanjem...) te razviti mnoge kompetencije (međuljudske, komunikacijske, motivacijske...). Zbog svega toga važnost slobodnog vremena prepoznaje i Nacionalni program za mlade (dalje u tekstu: NPM). NPM obuhvaća sedam prioriternih područja, a jedno od područja nosi upravo naziv *Kultura mladih i slobodno vrijeme*. Pritom, važno je istaknuti kako NPM unutar ovog područja prepoznaje i tri posebna područja: kultura mladih i za mlade, kreativno izražavanje mladih te rekreativni ili amaterski sport. Svako od područja zastupljeno je u mjerama koje su se provele i planiraju se provesti do kraja 2013. godine.

Ciljevi koje NPM postavlja u sklopu navedenog područja orijentirani su isključivo na kulturu, kreativno izražavanje i sport. Tako je, primjerice, jedan od ciljeva NPM-a potaknuti samoorganiziranje mladih u programe kulture, sporta i drugih oblika provođenja slobodnog vremena. Neki od drugih ciljeva NPM-a su: pridonijeti razvoju kulturno obrazovanih mladih ljudi; poticati mlade na samoorganiziranje u programe kulture, sporta i drugih oblika organiziranog slobodnog vremena; provesti obuhvatna istraživanja o tjelesnoj aktivnosti i potrebama mladih za rekreativnim bavljenjem sportom; te poticati razvoj sporta. Kao što se može vidjeti, ciljevi se isključivo odnose na kulturu i sport, dok se ostali oblici slobodnog vremena ne spominju. Kada se radi o mjerama i aktivnostima koje se odnose na područje kulture mladih i slobodnog vremena, može se uočiti da postoji osam mjera, koje su, sukladno ciljevima, pretežito usmjerene na kulturu i sport. Većina mjera već je provedena do kraja 2012. godine.

Isto kao i u NPM-u, lokalne politike za mlade u pet lokalnih zajednica koje su obuhvaćene ovim radom, nisu razvijene u području slobodnog vremena, već se u većini slučajeva odnose na politiku zapošljavanja te odgoja i obrazovanja. Postoje pojedinačne organizacije manifestacija (kulturne, sportske i sl.), ali nedostaje kontinuirano planiranje rada s mladima, koje bi bilo vezano uz slobodno vrijeme.

Upravo zbog svega navedenog, odlučili smo provesti istraživanje o potrebama mladih u području slobodnog vremena te predložiti preporuke čijom bi implementacijom buduće nacionalne i lokalne politike za mlade u većoj mjeri bile usklađene s potrebama mladih.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Sama **svrha istraživanja** bila je prepoznati potrebe mladih vezane uz njihovo slobodno vrijeme u pet lokalnih zajednica. Kod učenika drugih razreda četverogodišnjih i trogodišnjih škola u pet lokalnih zajednica ispitivali smo:

- **potrebe** vezane uz njihovo slobodno vrijeme
- **informiranost** o sadržajima i aktivnostima za mlade koje su im dostupne na lokalnoj razini
- **uključenost** u različite oblike rada s mladima
- **razloge uključenosti i neuključenosti** u aktivnosti slobodnog vremena
- potrebe za **novim sadržajima i aktivnostima** koji nisu organizirani na lokalnoj razini
- u kojoj mjeri su spremni dio svog slobodnog vremena provesti u **volontiranju** i drugim oblicima doprinošenja zajednici
- kako mladi vide ulogu i kompetencije osoba koje rade s mladima (tzv. youthworker) u organizaciji aktivnosti slobodnog vremena

U istraživanju je korištena metoda ankete. Anketa se sastoji od 14 zatvorenih pitanja kojima se ispituje upoznatost mladih s određenim temama i njihova uključenost u razne skupine. Osim toga, ispitanicima je ponuđen prostor za primjedbe u slučaju da smo nešto propustili pitati o načinu na koji provode svoje slobodno vrijeme. Također, ispitanicima/icama je ponuđena i opcija da upišu svoju e-mail adresu ako žele dobiti rezultate istraživanja, što je nekolicina i učinila.

Upitnik je sadržavao različite tipove pitanja, a konceptualno je bio podijeljen na nekoliko dijelova. Prvi dio ankete ispitivao je sociodemografske podatke učenika/ica (dob, spol i mjesto iz kojeg dolaze). Zatim su ispitanici odgovarali na pitanja povezana uz njihovo slobodno vrijeme te zadovoljstvo provođenjem slobodnog vremena. Osim toga, upitnik je sadržavao i pitanja vezana uz razloge (ne)uključenja učenika/ica u aktivnosti organizacija mladih. Važan dio upitnika obuhvaćao je i stavove o slobodnom vremenu. U tom dijelu su ispitanice i ispitanici davali odgovore na pitanja o tome koje aktivnosti bi trebale biti zastupljene u slobodnom vremenu mladih te koji su potrebni načini informiranja o aktivnostima slobodnog vremena. Naposljetku, ispitanici su detektirali najvažnije probleme u svojoj lokalnoj zajednici te pokušali istaknuti najvažnije karakteristike koje mora posjedovati osoba koja radi s mladima (tzv. youthworker).

U obradi rezultata korištene su standardne statističke metode povezane uz funkcije prosjeka, minimuma ili maksimuma pojedinih vrijednosti te su rezultati grupirani po gradovima.

UZORAK

Istraživanjem je obuhvaćeno **deset trogodišnjih i četverogodišnjih srednjih škola**. Ispitani su cjelokupni razredi, a ispitivači su nadgledali provedbu ankete u svakom pojedinom razredu. Dijelili su anketne upitnike učenicima i učenicama, čime je omogućeno da ispitanici/ice direktno postave pitanje ispitivaču u slučaju nejasnoća ili nedoumica. Time se osiguralo da ispitanici/ice ne daju poželjne odgovore ili preskaču pojedine odgovore zbog neznanja. Ovakav način provođenja ankete omogućio je da se ispita značajan dio mladih koji ne bi bili obuhvaćeni da je ispitivanje provedeno putem on-line upitnika.

U istraživanju je sudjelovalo 358 učenika/ica drugih razreda četverogodišnjih i trogodišnjih škola s područja pet gradova: Zagreb, Mali Lošinj, Virovitica, Koprivnica i Delnice.

Tablica 1. Broj i spolna struktura ispitanika/ica

Grad	Ukupno ispitanika	Spol	
		muško	žensko
Virovitica	70	18	52
Koprivnica	74	36	38
Mali Lošinj	76	38	38
Delnice	68	35	33
Zagreb	70	10	60
Ukupno:	358	137	221
Postotak:	100%	38,27%	61,73%

Što se tiče sociodemografskih podataka, iz tablice 1 može se vidjeti kako je u istraživanju sudjelovalo ukupno 358 učenika/ica drugog razreda trogodišnjih i četverogodišnjih škola. Najveći dio uzorka čine učenice i učenici iz Malog Lošinja, gdje je ispitano 78 ispitanika/ica, a najmanji dio uzorka učenici/ice iz Delnice, gdje je u istraživanju sudjelovalo 68 ispitanika/ica. Sveukupno je u istraživanju sudjelovalo 38% ispitanika te 62% ispitanica. Može se vidjeti kako ispitanice u istraživanju čine veći dio uzorka, a to je posebno istaknuto u Gradu Zagrebu te Virovitici.

Tablica 2. Dobna struktura ispitanika/ica

Grad	dob			
	15	16	17	18
Virovitica	5	65	0	0
Koprivnica	3	59	12	0
Mali Lošinj	6	57	8	5
Delnice	5	53	10	0
Zagreb	0	70	0	0
Ukupno:	19	304	30	5
Postotak:	5,3	84,92	8,38	1,4

S obzirom na to da je istraživanje provedeno među učenicima/icama drugih razreda srednjih trogodišnjih i četverogodišnjih škola, velika većina ispitanika/ica (85%) u trenutku provođenja istraživanja imala je 16 godina. Međutim, prema podacima iz tablice 2 može se uočiti kako su u manjoj mjeri u istraživanju sudjelovali učenici/ice starosti 15 i 17 godina. U četirima gradovima – Virovitici, Koprivnici, Delnicama i Zagrebu - niti jedan ispitanik nije imao 18 godina, dok je u Malom Lošinj čak pet ispitanika/ica imalo 18 godina u trenutku provođenja istraživanja.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Rezultate istraživanja ćemo prikazati u sljedeće četiri kategorije: slobodno vrijeme i provođenje slobodnog vremena učenika/ica; razlozi uključivanja i neuključivanja u organizacije ili skupine mladih; stavovi učenika/ica o slobodnom vremenu te karakteristike koje bi trebala imati osoba koja radi s mladima. Za ovu smo se podjelu odlučili kako bismo dobili jasniju sliku slobodnog vremena i aktivnosti koje mladi provode u svojim lokalnim zajednicama.

SLOBODNO VRIJEME I PROVOĐENJE SLOBODNOG VREMENA UČENIKA/ICA

U prvoj kategoriji se obrađivalo pitanje slobodnog vremena učenika i učenica te načina na koji ga oni provode. Ova je kategorija obuhvaćala niz pitanja povezanih s količinom slobodnog vremena te aktivnostima koje učenici/ice imaju u svoje slobodno vrijeme.

Prvo je pitanje tražilo od učenika/ica da procijene broj sati svog dnevnog slobodnog vremena. Podaci iz svih pet gradova pokazali su kako najveći broj ispitanika/ica, njih 43%, ima više od četiri sata slobodnog vremena dnevno. Najveći **broj sati slobodnog vremena** mladi imaju u Malom Lošinj (38 njih ima više od četiri sata na raspolaganju svaki dan), a najmanje u Virovitici, što se može vidjeti iz tablice 3. U Virovitici, primjerice, postoji nekoliko ispitanika/ica koji uopće nemaju slobodnog vremena (u usporedbi s drugim gradovima). Ipak, iz svega navedenog, može se zaključiti da je količina slobodnog vremena podjednako raspoređena u obuhvaćenim gradovima. Iako su gradovi različiti prema broju učenika i učenica te razvijenosti, dobiveni podaci pokazuju kako mladi po pitanju količine slobodnog vremena daju slične odgovore neovisno o gradu u kojem je istraživanje provedeno.

Tablica 3. Prikaz dnevne količine slobodnog vremena mladih u satima

Grad	Skala mogućih odgovora (broj odgovora)			
	uopće nemam	do dva sata	2 - 4 sata	preko 4 sata
Virovitica	3	16	28	23
Koprivnica	0	8	33	33
Mali Lošinj	1	14	23	38
Delnice	0	13	28	27
Zagreb	0	17	20	33
Ukupno:	4	68	132	154
Postotak:	1	19	37	43

Sljedeće pitanje odnosilo se na **osobnu procjenu osjećaja zadovoljstva slobodnim vremenom**. Podaci su, kao i u prethodnom pitanju, slični u svih pet gradova. S obzirom na to da je za mjerenje zadovoljstva korištena Likertova skala, iz dobivenih podataka u svim gradovima može se vidjeti kako se raspodjela odgovora kreće u sredini i ima tendenciju prema višim vrijednostima. Točnije, većina mladih (39%) izrazila je zadovoljstvo provođenjem slobodnog vremena, a velik dio njih je iskazao mišljenje da nije niti zadovoljan, niti nezadovoljan (32%). Potrebno je napomenuti kako ni u jednom gradu ne postoje mladi koji su u potpunosti nezadovoljni provođenjem svog slobodnog vremena, što može upućivati na mnogo toga pa tako i na činjenicu da u svim gradovima postoje neke vrste aktivnosti slobodnog vremena u kojima mladi mogu sudjelovati. Također, takvi podaci mogu upućivati na to da im niti ne trebaju organizirane aktivnosti jer su zadovoljni druženjem s prijateljima i načinom na koji trenutno provode svoje slobodno vrijeme. Kada se radi o najvećem stupnju zadovoljstva slobodnim vremenom, pokazuje se kako su najzadovoljniji mladi u Delnicama (31 ispitanik/ica). Istovremeno, u Zagrebu niti jedan ispitanik nije u potpunosti zadovoljan provođenjem slobodnog vremena unatoč mogućnostima koje se nude za aktivnosti slobodnog vremena.

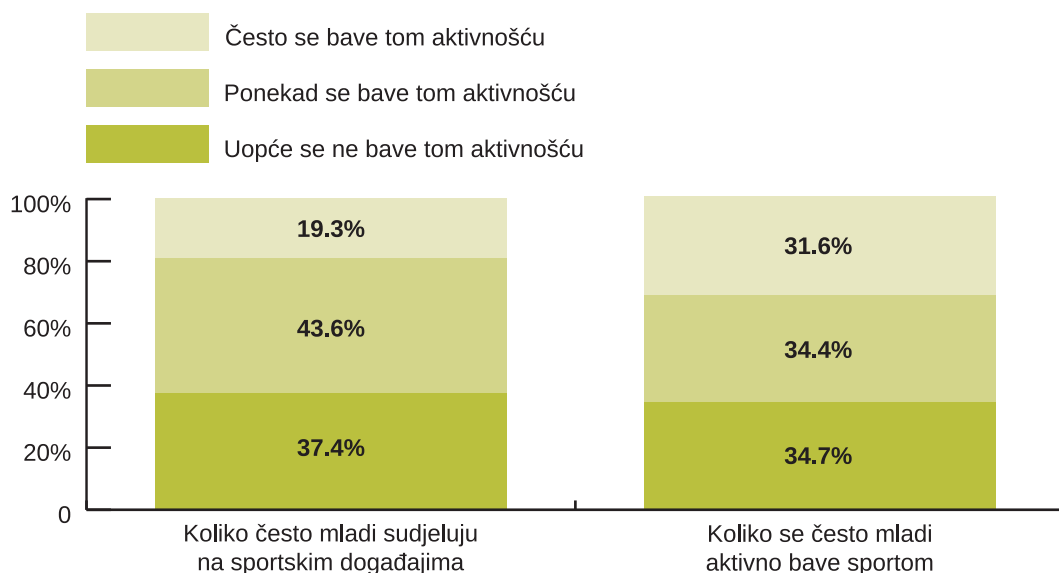
Tablica 4. Zadovoljstvo provođenjem slobodnog vremena

Grad	Skala mogućih odgovora (broj odgovora)				
	u potpunosti nezadovoljan	nezadovoljan/a sam	niti ne niti zadovoljan/a	zadovoljan/a sam	u potpunosti zadovoljan/a
Virovitica	0	9	25	26	10
Koprivnica	0	4	23	33	14
Mali Lošinj	0	3	16	35	22
Delnice	0	4	19	14	31
Zagreb	0	10	30	30	0
Ukupno:	0	30	113	138	77
Postotak:	0	8	32	39	21

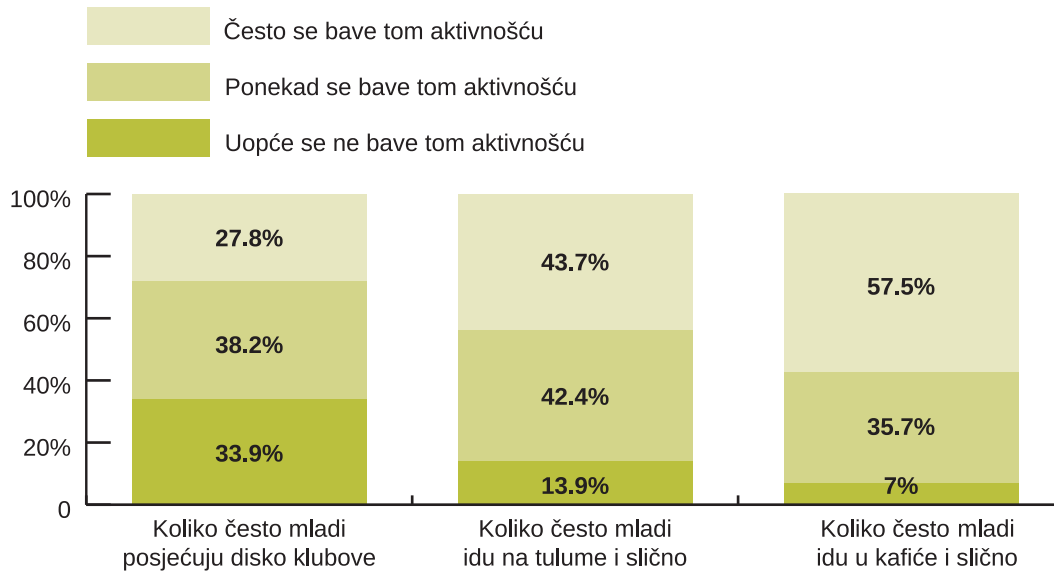

U nastavku su učenici/ice su davali odgovore o tome **koliko se često bave određenim aktivnostima** u slobodno vrijeme. Ispitanici/ice trebali su na skali od 1 do 3 ocijeniti u kolikoj mjeri se bave određenom ponuđenom aktivnošću (uopće se ne bave aktivnošću, ponekad se bave aktivnošću, često se bave aktivnošću). Osim toga, mogli su i sami dopisati određenu aktivnost kako bi se dobio što bolji uvid u to što ispitanici/ice rade u svoje slobodno vrijeme.

Graf 1. Bavljenje sportom i posjećivanje sportskih događanja

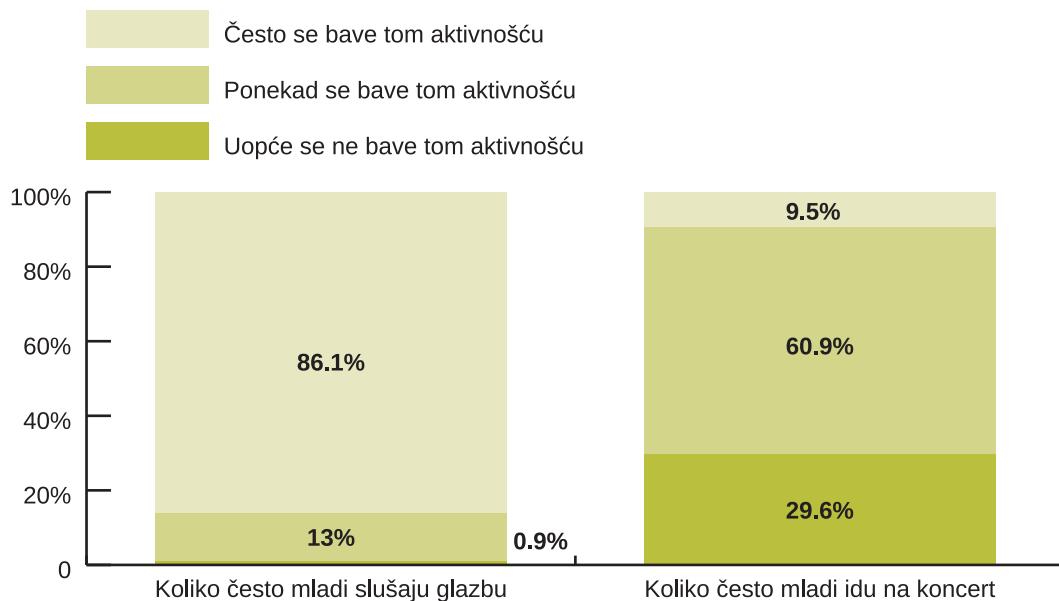

Pokazalo se kako se mladi podjednako bave **sportom i posjećuju sportska događanja**. Istraživanje je pokazalo da se najčešće sportom bave mladi iz Malog Lošinja (41.1%). Također, oni i najčešće prisustvuju sportskim događanjima (31.6%), dok se mladi iz Zagreba najmanje bave sportom (46.4%) i najmanje odlaze na takva događanja (46.4%).

Graf 2. Odlazak ispitanika/ica u disko klubove, kafiće i tulume

Što se tiče **odlaska mladih u disko-klubove, kafiće, na tulume** i slično, iz prikaza (Graf 2) se može vidjeti kako su najzastupljeniji odlasci mladih u kafiće. Najviše mladih koji provode slobodno vrijeme u kafićima i na sličnim mjestima je iz Delnica, sa zastupljenih 66.2%. Kad je riječ o disko-klubovima, čak 64.7% mladih iz Delnica nikad ih ne posjećuje, a najviše ih posjećuju mladi iz Koprivnice (40.5%). Tulume pohađa najveći postotak mladih iz Zagreba, odnosno 58.8%.

Graf 3. Učenici/ce i glazba

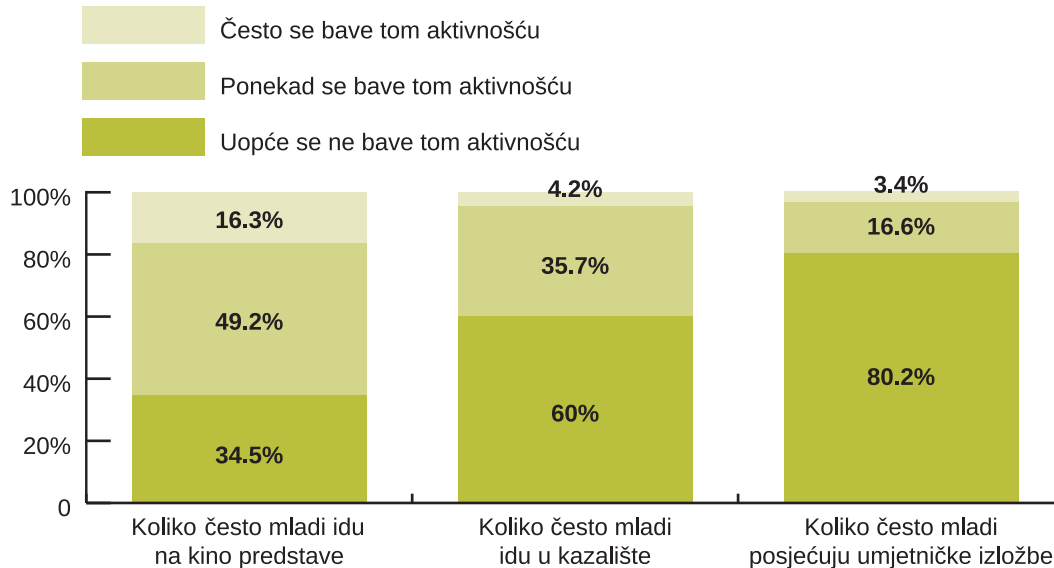

Također, mladi u velikoj mjeri **slušaju glazbu**, čak 86.1% od svih ispitanika/ica. U svih pet gradova je interes za glazbu velik. Delnice imaju najmanji postotak mladih koji često slušaju glazbu, što iznosi 80.9%; zatim slijedi Virovitica s 84.3%, Mali Lošinj s 86.8%, Koprivnica s 89.2% te na kraju Zagreb s najvišim postotkom mladih koji često slušaju glazbu, odnosno 89.3%. Zagreb, Mali Lošinj i Koprivnica od svih ispitanih učenika/ica nemaju ispitanika koji uopće ne sluša glazbu.

Što se tiče **koncerata**, rezultati su znatno drugačiji. Samo 9.5% ispitanih učenika/ica često odlazi na koncerte. Najveći je postotak mladih koji ponekad odlaze na koncerte i iznosi 60.9%, dok ih 29.6% nikad ne posjećuje koncerte. Najveći postotak mladih koji odlaze na koncerte nalazimo kod ispitanika/ica iz Delnica, gdje on iznosi 13.2%. Nasuprot tome, najveći udio mladih koji nikad ne odlaze na koncerte nalazimo kod mladih u Malom Lošinju (44.7%). Mogući razlozi niske

učestalosti odlaska na koncerte u Malom Lošinj u mogu ležati u problemu otočne izoliranosti te nedostatku takvih događanja na samom otoku.

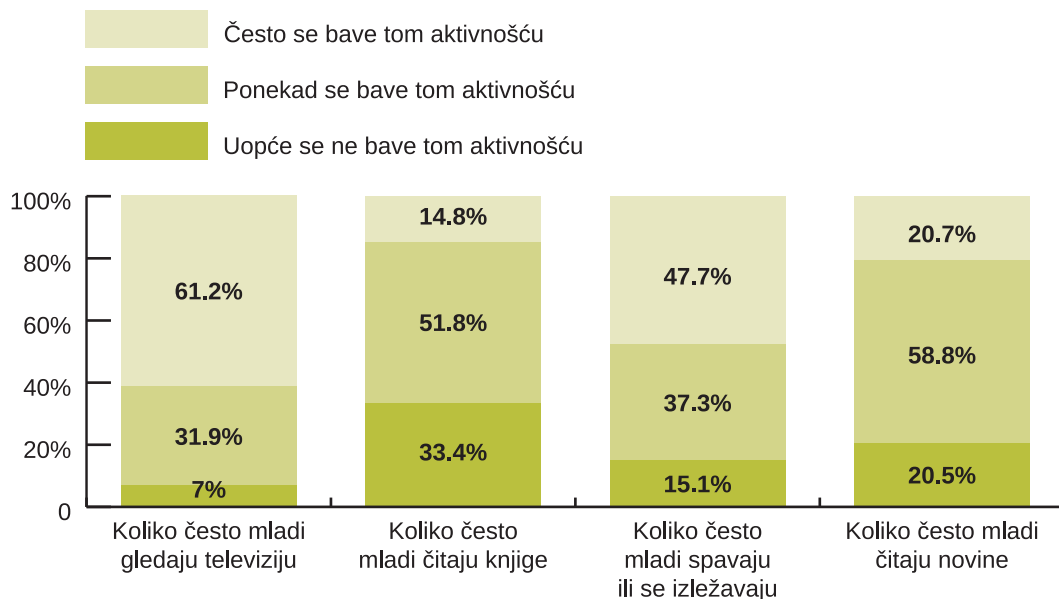
Graf 4. Bavljenje kulturnim aktivnostima - odlasci u kino, kazalište i izložbe

U gornjem prikazu (Graf 4) uspoređivala se učestalost odlazaka mladih na **kinopredstave, u kazalište te na umjetničke izložbe**. Rezultati pokazuju kako mladi najmanje odlaze na umjetničke izložbe. Njih 80.2% nikad ne posjećuje umjetničke izložbe. Svih pet gradova ima slične postotke kad je riječ o posjećivanju umjetničkih izložaba No, najveći broj mladih (85.7%) koji nikad ne posjećuje umjetničke izložbe je iz Zagreba. Virovitica ima najmanji postotak mladih koji nikad ne posjećuje izložbe (72.9%) iako je i to velik postotak. Sveukupno, samo 3.4% mladih često posjećuje umjetničke izložbe, a najviše ih je iz Virovitice (5.7%).

U **kazalište** nikad ne ide 60% mladih, pri čemu prednjače mladi iz Delnica (80.9%). Od mladih koji često posjećuju kazalište najviše ih je iz Zagreba, gdje kazalište često posjećuje 7.1% mladih. **Kinopredstave** imaju najmanji postotak mladih koji ih nikad ne posjećuje (34.5%). Pokazalo se kako 46.4% mladih iz Zagreba često posjećuje kino predstave, što je najviše među svih pet gradova. Specifično je i to da niti jedna ispitanica ili ispitanik iz Zagreba nije odgovorio kako nikad ne posjećuje kinopredstave. U Virovitici je situacija znatno drugačija. Tamo 58.6% mladih nikada ne odlazi u kino. Prema broju ispitanika/ica koji nikad ne posjećuju kinopredstave slijedi Mali lošinj (47.4%) te Koprivnica (45.9%).

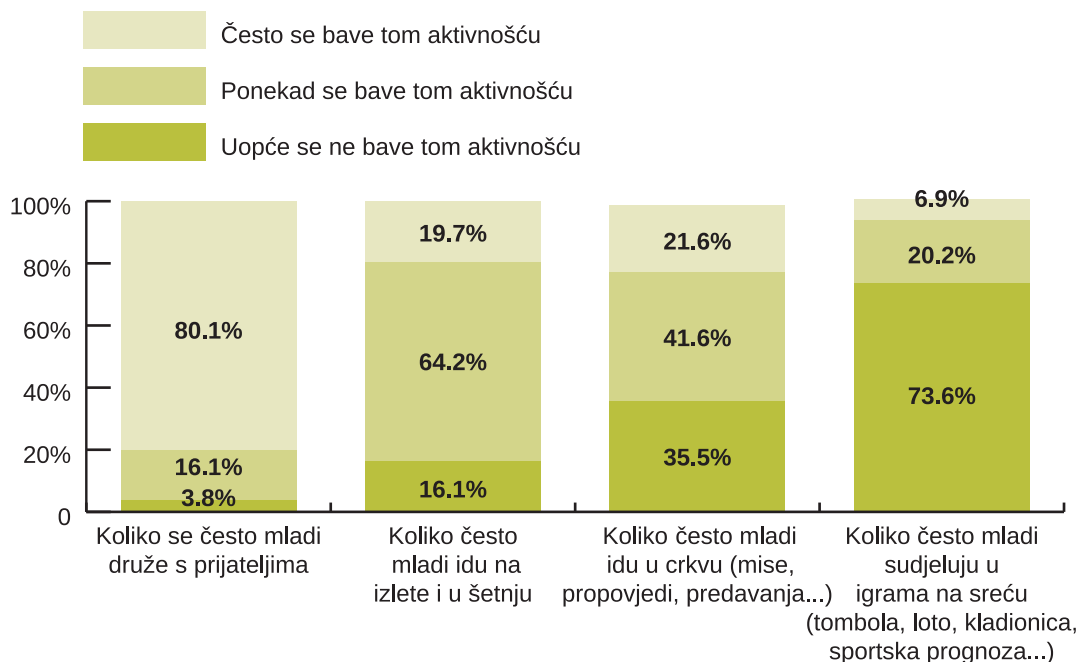
Graf 5. Ispitanici/ice i različiti oblici medija

Kad se radi o **medijima**, 61.1% mladih često gleda televiziju. Najveći postotak ispitanika/ica koji često gledaju televiziju, njih 73.5%, dolazi iz Delnica. U Malom Lošinj 13.2% mladih ne gleda televiziju.

Zanimljivo je kako 33.4% mladih iz svih pet gradova nikad ne čita **knjige**, 51.8% ih čita ponekad, a 14.8% ih čita često. Najveći postotak mladih koji nikad ne čitaju knjige je u Delnicama (41.2%), dok se u Zagrebu taj broj najmanje ističe. Međutim, 14.3% mladih u Zagrebu nikad ne čita knjige, a najviše mladih redovito čita knjige u Virovitici (20%). Najmanje razvijenu naviku redovitog čitanja knjiga imaju ispitanici/ice iz Koprivnice (5.4%). Postotak mladih koji ponekad čitaju knjige je u svih pet gradova otprilike podjednak i kreće se u rasponu od 42.6% (Delnice) do 67.9% (Zagreb).

Prema podacima koje smo dobili, 47.7% mladih često spava ili se izležava, i to najviše mladih iz Virovitice (58.6%). 37.3% mladih to radi samo povremeno, a u ovoj aktivnosti prednjače mladi iz Delnica s 42.6% ispitanika/ica. Samo 5.1% mladih je odgovorilo kako nikada ne spava ili se izležava u svoje slobodno vrijeme. Najviše takvih odgovora dali su mladi iz Malog Lošinja s 21.1%. Kad se radi o čitanju **novina**, situacija je malo bolja nego u slučaju čitanja knjiga. Malo više od 20% mladih je odgovorilo kako nikad ne čita novine, 59% ih novine čita povremeno, a 21% mladih često čita novine. Najveći broj mladih koji često čita novine dolazi iz Zagreba i Malog Lošinja (25%). Također, najveći postotak mladih koji nikad ne čita novine zabilježen je u Malom Lošnju (27.6%). Najveći postotak mladih koji ponekad čitaju novine je 69.1% i to su mladi iz Delnica.

Graf 6. Učenici/ice i druženje, odlasci u šetnje, izlete i crkvu te sudjelovanje u igrama na sreću

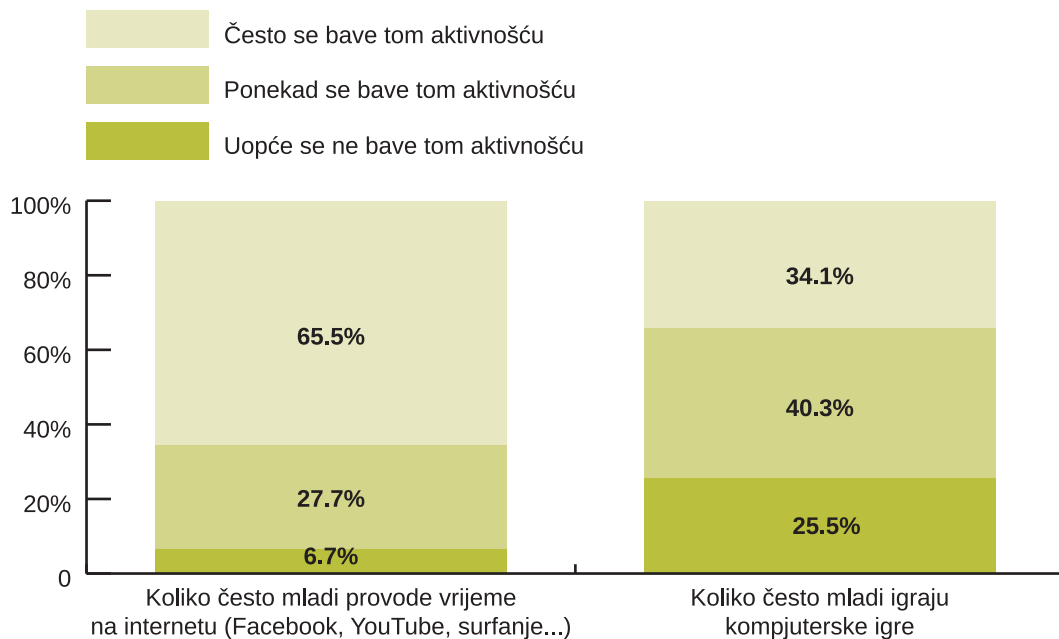
Kada se radi o **učestalosti druženja s prijateljima**, može se vidjeti kako je najveći postotak onih koji se često druže s prijateljima (80.1%). Tek 3.8% ispitanika/ica je odgovorilo da se nikad ne druži s prijateljima/icama, dok ih je 16.1% odgovorilo da se povremeno druže s prijateljima. Kad se pogledaju postoci, ova grupa mladih su mladi u riziku i trebalo bi im pružiti neki oblik podrške. Virovitica ima 5.7% mladih koji su odgovorili kako se nikad ne druže s prijateljima, što predstavlja najveći postotak među tim odgovorima. Zagreb ima 89.3% mladih koji su odgovorili da se često druže s prijateljima, što je najveći postotak među ovakvim odgovorima.

Kad je riječ o **izletima i šetnjama**, najveći postotak ispitanika/ica (64.2%) odgovorio je da u šetnje ide povremeno. 16.1% kaže da nikad ne ide, a 19.7% da često ide u šetnje i na izlete. Točno 82.1% ispitanika/ica iz Zagreba ponekad ide u šetnje. Mladi iz Delnica imaju najviše odgovora da često idu u šetnje (36.8%), dok mladi iz Koprivnice imaju najviše odgovora da nikad ne idu u šetnje, na izlete i slično (32.4%).

U **crkvu**, na mise, propovijedi i predavanja često ide 21.6% mladih, najviše iz Malog Lošinja (30.3%). U ovakvim aktivnostima ponekad sudjeluje 41.8% mladih, pri čemu učestalost s „ponekad“ opisuje najviše mladih iz Zagreba (53.6%). U navedenim aktivnostima nikad ne sudjeluje 36.5% mladih, u čemu se pronalazi najviše mladih iz Delnica (58.8%).

73.6% ispitanika/ica izjavilo je da nikad nije sudjelovalo u **igramama na sreću** bilo kakvog tipa (tombola, kladionice, loto, sportske prognoze i sl.) Kada se govori o specifičnostima u lokalnim zajednicama, u Zagrebu je 78,65% ispitanika/ica ustvrdilo kako ne sudjeluje u igrama na sreću. Nadalje, 2.2% ispitanika/ica povremeno sudjeluje u nekom obliku igara na sreću. Prema postotku mladih koji ponekad sudjeluju u igrama na sreću vode mladi iz Virovitice (22.9%). Da često sudjeluje u takvim igrama kaže 6.9% mladih, od čega ih je najviše iz Malog Lošinja (14.5%). Zanimljivo je i da su mladi iz Malog Lošinja najaktivniji u sportu i najviše posjećuju sportska događanja pa bi se trebalo više istražiti povezanost bavljenja sportom i sklonosti prema klađenju.

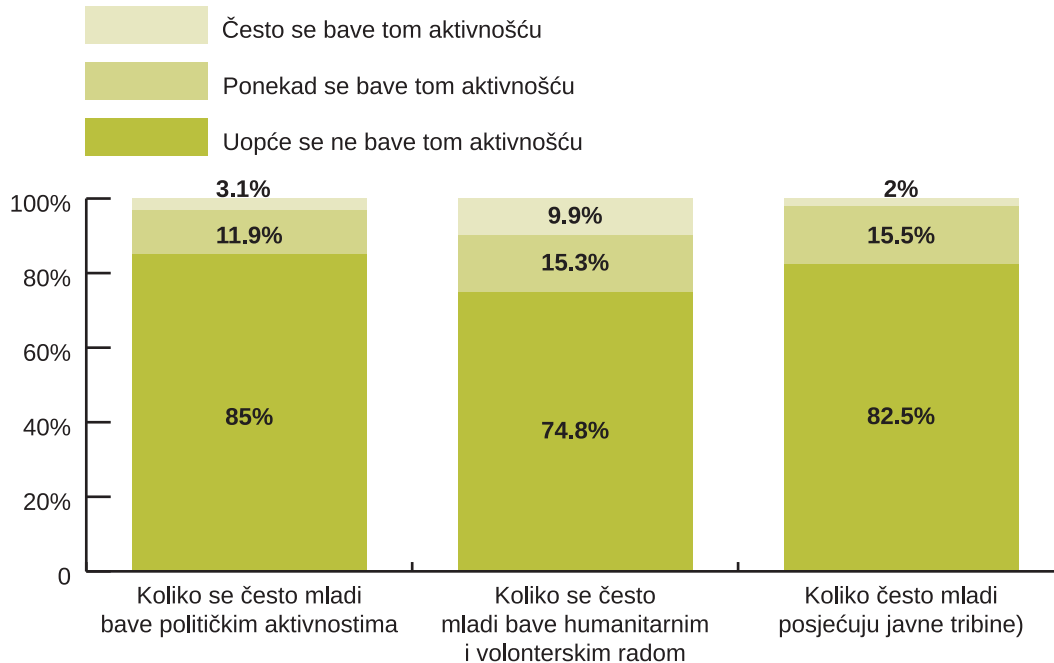
Graf 7. Učenici/ice i provođenje vremena na internetu i igrajući igrice

Veliki postotak mladih, točnije njih 65.5%, odgovorio je da često provodi slobodno vrijeme na **internetu** - bilo neobvezno surfajući, bilo provodeći vrijeme na Facebooku, YouTubeu ili drugim mrežama. U Koprivnici 69.9% ispitanika/ica često provodi vrijeme na internetu, a 10.3% mladih iz Delnica kaže da nikad ne provodi vrijeme na internetu.

Da nikada ne igraju **kompjuterske igrice** izjavilo je 25.5% ispitanika/ica, od čega se gotovo jedna trećina odnosi na mlade iz Malog Lošinja. Igrice na računalu povremeno igra 40.3% mladih, od čega je najviši postotak mladih iz Zagreba (57.1%), a najmanji postotak odlazi na mlade iz

Delnica (23.5%). Računalne igrice često igra 34.1% mladih, a najviše ih igraju mladi iz Delnica (57.4%), a najmanje mladi iz Malog Lošinja (18.4%).

Graf 8. Aktivan građanski angažman učenika/ica

Istraživanjem smo otkrili da se u obuhvaćenim mjestima jako malo mladih bavi **političkim aktivnostima**. Čak 85% mladih iz svih pet gradova je odgovorilo da se nikad ne bavi političkim aktivnostima. U tome prednjači Zagreb, gdje se 89.3% mladih ne bavi ovim aktivnostima. Samo 11.9% mladih odgovorilo da se ponekad bavi političkim aktivnostima

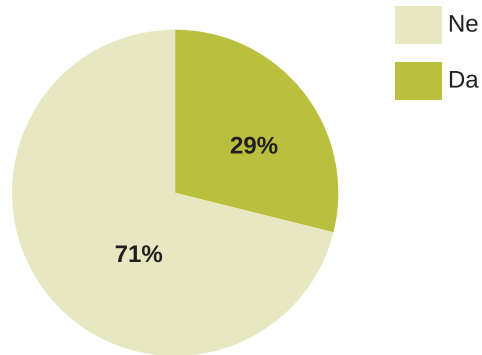
Velik je postotak mladih koji nikada ne **posjećuje javne tribine** (82.5%). 95.6% mladih iz Delnica je odgovorilo da nikad ne posjećuje javne tribine, što je više od postotaka iz ostalih četiriju grado-

va. Najmanji broj mladih koji nikad ne posjećuje javne tribine ima Mali Lošinj (69.7%). Potrebno je istaknuti kako 15.5% mladih ponekad posjećuje javne tribine, a samo 2% ih često posjećuje. Zanimljivo je da u Gradu Zagrebu nitko od ispitanika/ica ne posjećuje javne tribine, dok u Virovitici 4,3% mladih često posjećuje javne tribine.

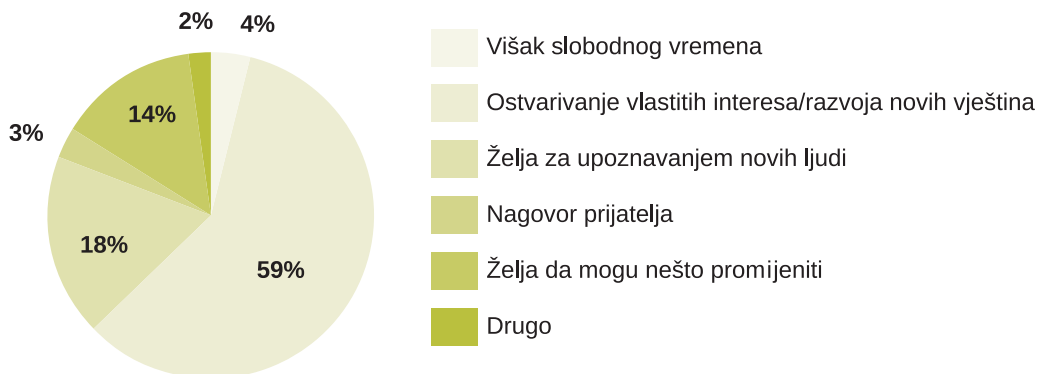
Također je velik i postotak mladih koji se nikad ne bave **humanitarnim i volonterskim radom** te iznosi 74.8% ispitanika/ica. Zagreb ima najveći postotak mladih koji se nikada ne uključuju u takvu vrstu aktivnosti (89.3%). Zatim, ponekad se humanitarnim i volonterskim radom bavi 15.3% mladih, od čega najviše u Malom Lošnju (23.7%), a najmanje u Zagrebu (7.1%). 9.9% mladih je odgovorilo da se često bavi ovom vrstom aktivnosti, i to ponajviše u Virovitici (22.9%), a najmanje u Koprivnici, gdje niti jedna mlada osoba nije odgovorila da se često bavi volontiranjem.

RAZLOZI UKLJUČIVANJA I NEUKLJUČIVANJA U ORGANIZACIJE ILI SKUPINE MLADIH

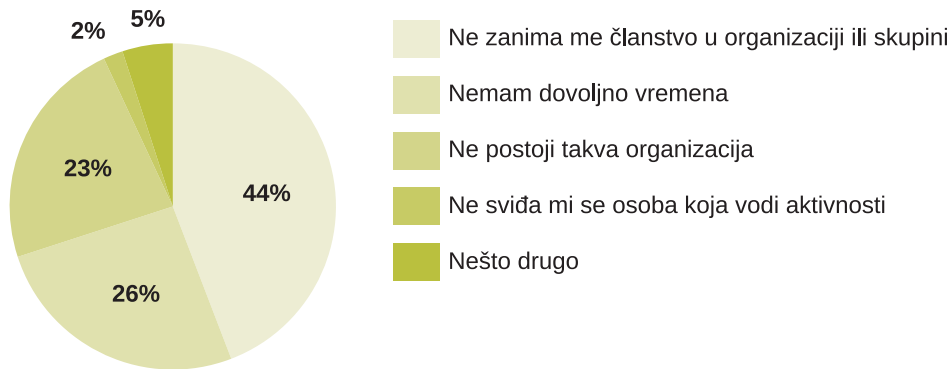
Uključivanje mladih u aktivno građanstvo danas je vrlo važno, a mnogim mladima prvi korak u aktivnom građanstvu predstavlja uključivanje u organizacije ili skupine mladih okupljene radi bavljenja određenom problematikom. Na taj se način mladi izravno upoznaju s određenim temama. S druge strane, postoje organizacije i skupine mladih koje se bave osmišljavanjem slobodnog vremena mladih. Takvim se aktivnostima uglavnom bave udruge mladih i za mlade, klubovi i centri za mlade, različita kulturno umjetnička društva, sportske ili planinarske udruge. Upravo zbog značaja aktivnosti organizacija i skupina mladih upitnikom se htjelo istražiti jesu li mladi članovi i članice određene organizacije ili skupine, kao i razloge za uključivanje ili neuključivanje u aktivnosti.

Graf 9. Uključenost mladih u organizacije i skupine mladih

Ukupno se 71% ispitanika izjasnilo kako nije u članstvu neke organizacije ili skupine, dok je samo 29% mladih uključeno u organizaciju ili skupinu. Najveći broj ispitanika koji nisu uključeni u neku organizaciju ili skupinu dolazi iz Koprivnice (63 ispitanica/ika) te Zagreba (60 ispitanica/ika), dok je u Malom Lošinjju više od 50% ispitanika i ispitanica (njih 39) uključeno u rad određenih organizacija. Virovitica i Delnice imaju sličnu situaciju. Virovitica ima 24 ispitanika/ica koji sudjeluju u radu organizacija te 46 ispitanica i ispitanika koji ne sudjeluju. Delnice imaju 20 ispitanika/ica koji sudjeluju i 48 ispitanika koji ne sudjeluju u radu neke organizacije za mlade.

Graf 10. Razlozi ispitanika/ica za pristupanje organizaciji ili skupini

Mladi koji su uključeni u rad određene organizacije ili skupine najčešće su uključeni u aktivnosti organizirane od strane različitih lokalnih kulturno-umjetničkih društava, sportskih klubova, dobrovoljnih vatrogasnih društava, dramskih i plesnih klubova te škola stranih jezika. Osim toga, jedan dio mladih napominje da sudjeluje u crkvenim susretima mladih. Većina ispitanika/ica, njih 59%, izjavilo je kako im je najvažniji povod za pristupanje određenoj organizaciji ili skupini ostvarivanje vlastitih interesa te razvoj vlastitih vještina, a 14% priključilo se zbog svoje želje za stvaranjem promjene. Rezultati su bili gotovo identični u svih pet obuhvaćenih gradova te nema značajnih razlika u dobivenim podacima.

Graf 11. Razlozi nesudjelovanja u članstvu određene organizacije ili skupine

Kod ispitanica i ispitanika koji su u prethodnom pitanju odgovorili negativno može se primijetiti nekoliko vrsta obrazloženja za takav odgovor. Baš kao i u prethodnom pitanju, odgovori se ne razlikuju od grada do grada te su frekvencije odgovora podjednake u svim gradovima. Pokazalo se kako 44% ispitanika/ica nema interesa za sudjelovanjem u članstvu organizacije ili skupine koja se bavi mladima. Više od jedne četvrtine ispitanika/ica (26%) izrazilo je nedostatak vremena za sudjelovanje u takvim aktivnostima, što se direktno može povezati s pitanjem o količini slobodnog vremena koju ispitanici/ice imaju. Naime, pokazalo se kako u ukupnom broju ispitanika/ica velika većina njih ima minimalno dva sata slobodnog vremena, a čak 43% njih preko četiri sata slobodnog vremena dnevno. Za pretpostaviti je da se mladi u slobodno vrijeme bave drugim aktivnostima te da se zbog toga ne žele uključiti u rad organizacija ili skupina mladih. Nadalje, 23% ispitanika/ica smatra kako takva organizacija ne postoji, što ukazuje na lošu informiranost. U svim lokalnim zajednicama obuhvaćenim ovim istraživanjem postoji određena skupina ili organizacija koja se bavi mladima i njihovim uključivanjem u aktivnosti slobodnog vremena. Naposljetku, samo 2% ispitanika/ica ne želi biti članom/icom zbog osobe koja vodi aktivnosti.

Tablica 5. Sudjelovanje i/ili posjećivanje organizacija ili skupina mladih i za mlade u lokalnim zajednicama

Grad	Skala mogućih odgovora (broj odgovora)											
	Info centar za mlade			Centar za kulturu mladih			Klub mladih			Udruge mladih		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Virovitica	55	12	3	49	17	4	45	21	4	43	22	5
Koprivnica	51	23	0	50	24	0	45	23	6	42	24	8
Mali Lošinj	58	18	0	49	26	1	31	34	11	34	30	12
Delnice	67	1	0	67	1	0	63	5	0	60	5	3
Zagreb	50	20	0	40	30	0	43	27	0	40	30	0
Ukupno:	281	74	3	255	98	5	227	110	21	219	111	28
Postotak:	78,5	21	0,5	71	27	2	63	31	6	61	31	8

S obzirom na to da se ispitivalo članstvo u organizacijama ili skupinama mladih, jedno od pitanja uključivalo je i informiranost ispitanika/ica o tome postoji li ili ne postoji organizacija za mlade u njihovoj lokalnoj zajednici te sudjeluju li u radu organizacije. Ispitanici/ice su mogli odabrati na skali od 1 do 3 sljedeće odgovore: *1 – ne postoji i ne posjećujem, 2 – postoji, ali ne posjećujem i/ili ne sudjelujem u radu, 3 – postoji i posjećujem i/ili sudjelujem u radu.* Pokazalo se kako u svim gradovima ispitanici/ice u najvećem broju (preko 60% u svakoj kategoriji) smatraju da u njihovoj lokalnoj zajednici ne postoje organizacije za mlade. Kao što je već napomenuto, ovdje se postavlja problem informiranja mladih o aktivnostima u lokalnoj zajednici. U budućnosti će biti potrebno poraditi na tom segmentu kako bi informacije o slobodnom vremenu mladih došle do svih skupina mladih. Nadalje, u svim gradovima manji dio sudionika/ica (gotovo 30% za svaku kategoriju organizacija) svjesno je da postoje organizacije mladih, ali ne sudjeluje u njihovom radu. Najmanji broj mladih je izravno uključen u rad različitih organizacija za mlade. Najveći broj učenika/ica s područja Malog Lošinja zna da postoje organizacije mladih te ih posjećuje ili sudjeluje u njihovom radu, dok u Zagrebu nijedan ispitanik/ica nije rekao da postoji bilo koja organizacija za mlade. Ovo također potvrđuje tezu o lošoj informiranosti te potrebi na pojačavanju aktivnosti informiranja mladih o mogućnostima provođenja slobodnog vremena.

STAVOVI UČENIKA/ICA O SLOBODNOM VREMENU

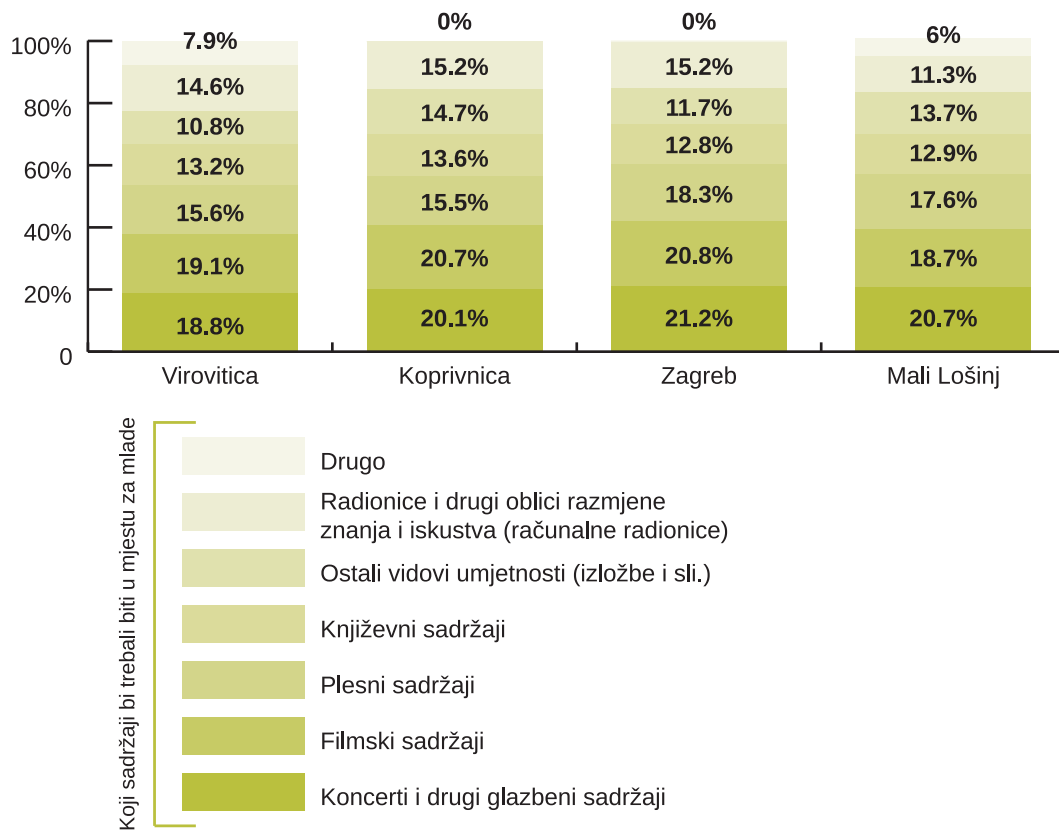
Sljedeća skupina pitanja odnosila se na stavove, ali i percepcije koje ispitanici/ice imaju o slobodnom vremenu. Na taj način možemo dobiti potpun uvid u to koji je njihov stav o aktivnostima slobodnog vremena, ali i potrebe mladih u slobodnom vremenu. Usto, saznali smo koga smatraju najodgovornijim za osmišljavanje aktivnosti, a ispitali smo i način na koji se učenici/ice informiraju o aktivnostima slobodnog vremena.

Ispitanici/ice izražavaju potrebu prema kojoj u prostoru namijenjenom mladima trebaju biti ponuđene raznovrsne aktivnosti. Podaci su pokazali kako mladi najmanje važnima smatraju **različite oblike umjetnosti, književne sadržaje i radionice te plesne sadržaje. Kao najvažnije ističu filmske sadržaje te koncerte i druge glazbene sadržaje.**³² Kada se radi o razlikama između gradova, učestalost odgovora je uglavnom jednaka. U svim gradovima mladi ove sadržaje smatraju važnima. U anketi je osiguran prostor u koji su ispitanici/ice mogli dopisati sadržaje koje smatraju bitnima, a koji nisu navedeni u anketi. Neki su istaknuli da su im važni sportovi, sportska događanja, različiti klubovi za izlaske, aktivnosti povezane uz istraživanja (rješavanje anketa i upitnika), video igrice, prihvatilište za životinje te društvene večeri.

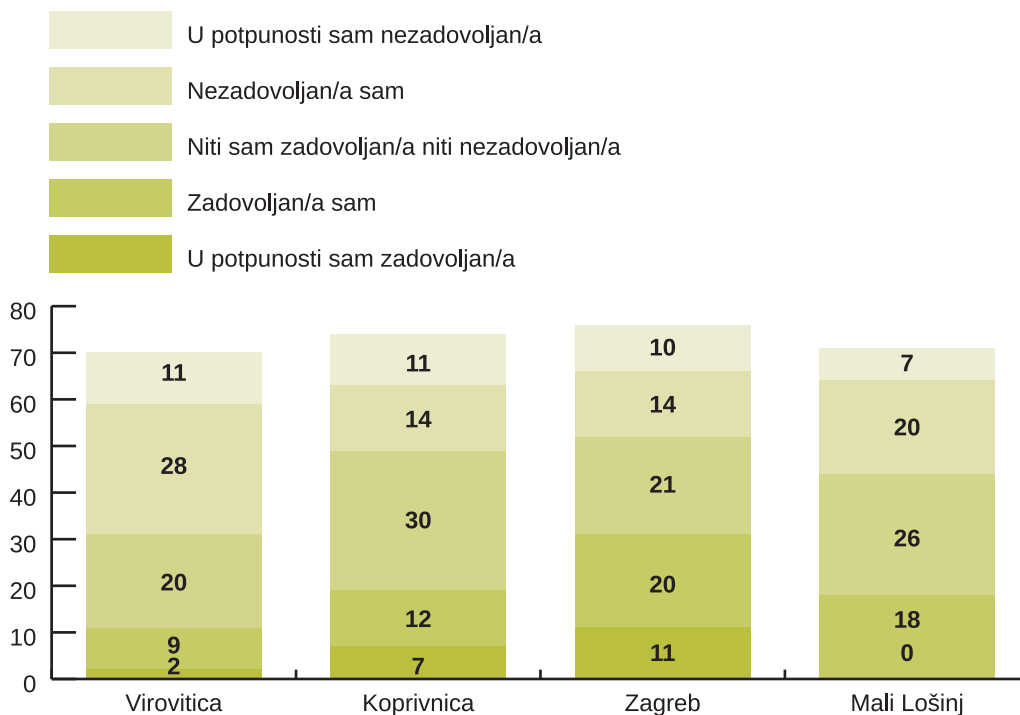
³² Napominjemo da zbog nedostupnosti podataka u ovom pitanju navedeni podaci ne sadrže podatke iz Delnica.

Graf 12. Sadržaji koji bi učenici/ce htjeli imati u mjestu namijenjenom mladima

Od sadržaja koje bi učenice i učenici u Koprivnici i Virovitici htjeli imati u mjestu namijenjenom mladima, na prvom su mjestu filmski sadržaji, dok su na drugom mjestu koncerti i ostali glazbeni sadržaji. Učenici i učenice u Zagrebu i Malom Lošinjju odgovorili su kako najviše žele koncerte i druge glazbene sadržaje, a odmah iza koncerata prema popularnosti slijede filmski sadržaji. Plesni sadržaji su u sva četiri grada na trećem mjestu. Radionice i drugi oblici razmjene znanja i iskustava su na četvrtom mjestu u svim gradovima, osim u Malom Lošinjju, gdje ispitanici ovaj odgovor postavljaju na šesto mjesto. Ostale vidove umjetnosti ispitanici/ice u Malom Lošinjju postavljaju na četvrto mjesto, u Koprivnici na peto, a u Zagrebu i Virovitici na šesto mjesto prema prioritetima svojih želja. Književni sadržaji su na petom mjestu u Zagrebu, Virovitici i Malom Lošinjju te na šestom mjestu u Koprivnici. Na otvoreno pitanje o dodatnim sadržajima koji ih zanimaju i koji nisu obuhvaćeni anketom, najviše odgovora dopisali su učenici/ice iz Virovitice i Malog Lošinja. Izrazili su želju za sportskim sadržajima i događanjima, video igricama, zabavama i prihvatilištem za napuštene životinje.

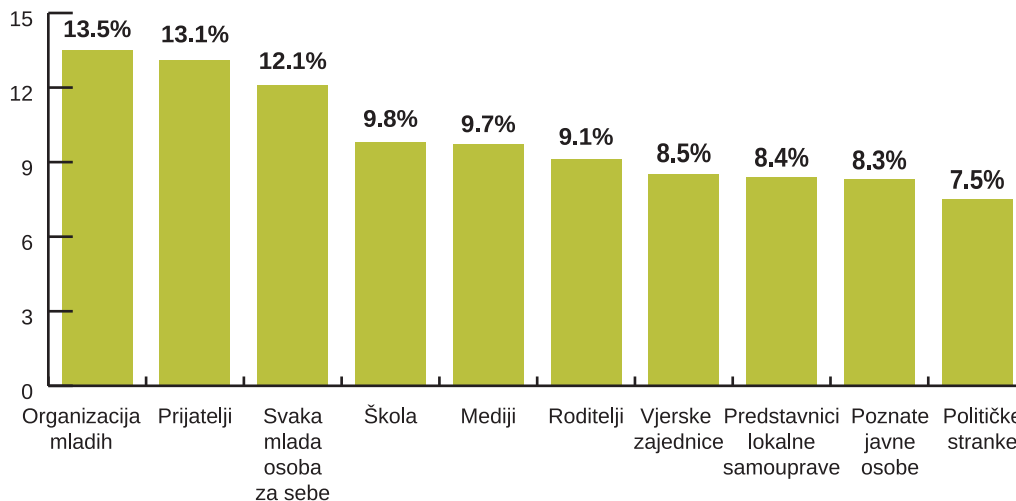
Nadalje, ispitanice i ispitanici ocijenili su i svoje **zadovoljstvo lokalnom ponudom aktivnosti slobodnog vremena**.

Graf 13. Zadovoljstvo lokalnom ponudom aktivnosti slobodnog vrmeena

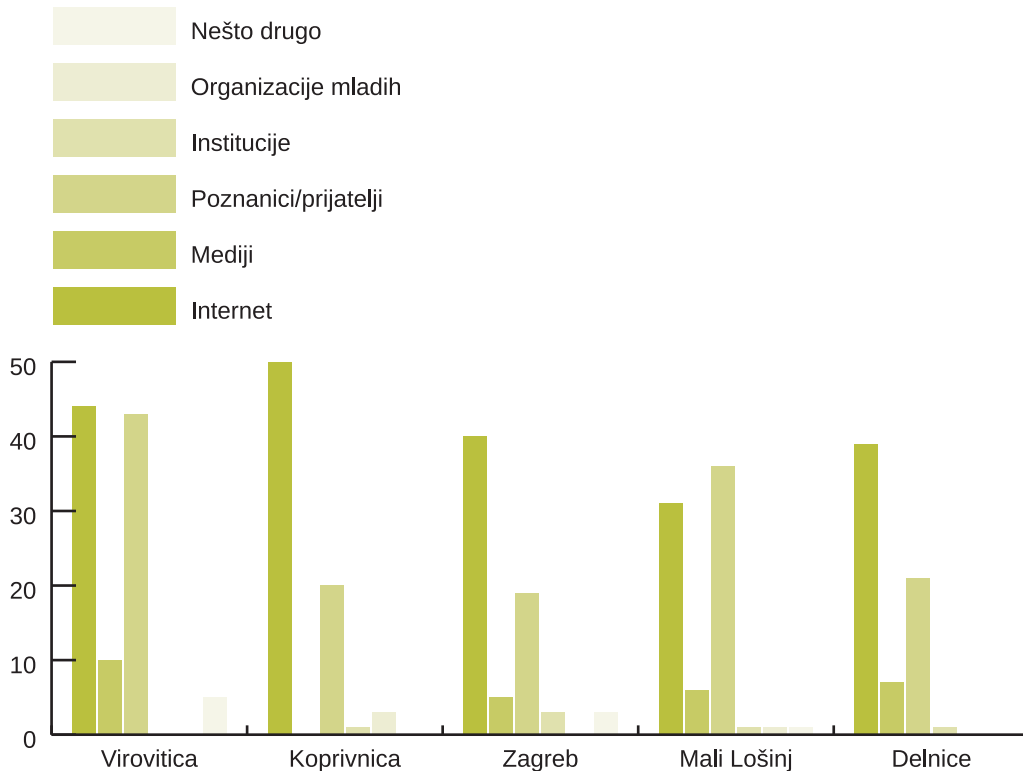
Iz gornjeg prikaza (Graf 13.) može se uočiti kako ispitanice/ici u gotovo svim gradovima nisu niti zadovoljni, niti nezadovoljni postojećim aktivnostima slobodnog vremena. Izuzetak je Virovitica, gdje najveći dio ispitanika/ica, njih 28, izražava nezadovoljstvo. Općenito, kada se promotri donji dio skale odgovora („u potpunosti sam nezadovoljan/nezadovoljna“ i „nezadovoljan/nezadovoljna sam“) može se uočiti kako su ispitanice i ispitanici načelno nezadovoljni ponudom aktivnosti slobodnog vremena. U ukupnim rezultatima vidljivo je kako 40% ispitanika/ica nije zadovoljno lokalnom ponudom aktivnosti slobodnog vremena. 32% ispitanika/ica nije niti zadovoljno, niti ne-

zadovoljno. Zadovoljstvo je izrazilo 28% ispitanika/ica. 18% ih je zadovoljno, a 10% u potpunosti zadovoljno. No, pitanje je jesu li mladi dovoljno informirani o ponudama slobodnog vremena te koji način informiranja koriste.

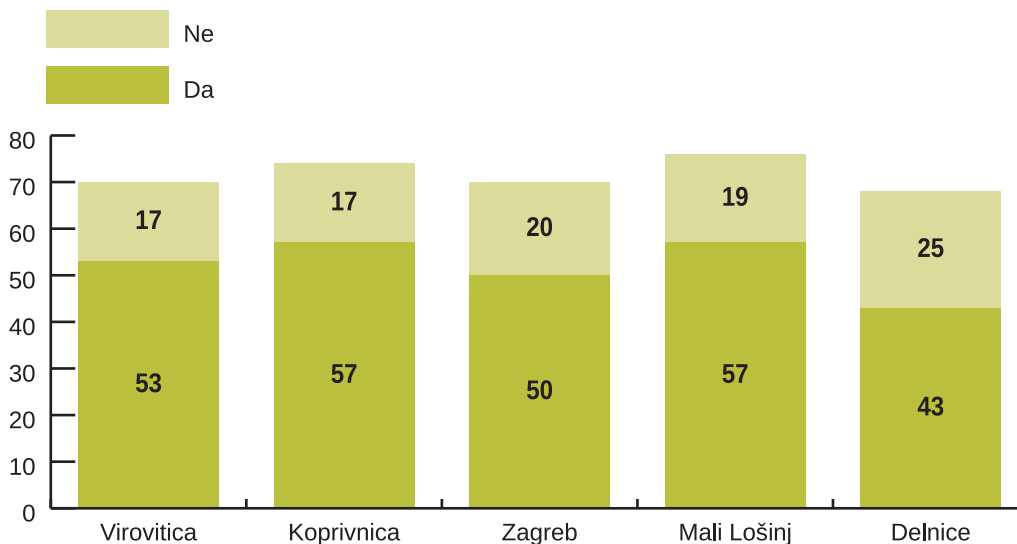
Kada se radi o osobama koje trebaju osmisliti aktivnosti slobodnog vremena mladih, ispitanici/ice u svim gradovima smatraju da su za to **najodgovornije organizacije mladih** (13.5%) i prijatelji/ice (13%). Ukupno 12.1% učenika i učenica na trećem mjestu prepoznaje odgovornost svake mlade osobe da osmišljava aktivnosti slobodnog vremena (12,1%). Dalje na listi slijede škola, mediji te roditelji. Manju odgovornost ispitanici/ice pripisuju vjerskim zajednicama (8,5%), predstavnicima/icama lokalne samouprave (8,4%), poznatim javnim osobama (8,3%) te političkim strankama (7,5%). U odgovorima koje su ispitanice i ispitanici mogli dopisati u upitnik prepoznata je i odgovornost osoba koje rade s mladima te istomišljenika. Iz dobivenih podataka može se zaključiti da ispitanici i ispitanice svoje slobodno vrijeme najčešće osmišljavaju u suradnji s organizacijama mladih te u dogovoru sa svojim prijateljima. Ovi podaci izuzetno su slični u svim gradovima u kojima je provedeno istraživanje te nema značajnih odstupanja.

Graf 14. Mišljenje o tome tko je najodgovorniji za osmišljavanje slobodnog vremena mladih

Upitnikom smo htjeli otkriti najčešće izvore informiranja mladih o aktivnostima slobodnog vremena. Pokazalo se kako mladi, u skladu s razvojem novih tehnologija, najviše koriste internet. Danas je internet izuzetno raširen način komunikacije i većina mladih koristi ga za zabavu i informiranje. Upravo se u ovom slučaju internet pokazao kao najvažniji način prikupljanja informacija o aktivnostima slobodnog vremena što je vidljivo iz donjeg prikaza. Ukupno 52% ispitanika/ica najčešće koristi ovo komunikacijsko sredstvo za informiranje. Na drugom mjestu nalaze se poznanici/ice i prijatelji/ice, a na trećem mjestu su tiskani mediji te televizija i radio. Najmanji broj ispitanika/ica informacije o aktivnostima slobodnog vremena dobiva od organizacija mladih (samo 1% ispitanika/ica), što se može i pretpostaviti na temelju prethodnih odgovora. Naime, velika većina ispitanika i ispitanica ne sudjeluje u članstvu niti jedne organizacije.

Graf 15. Način najčešćeg informiranja o aktivnostima slobodnog vremena

Priupitani žele li na raspolaganju imati mjesto za savjetovanje o različitim pitanjima vezanima uz mlade, ispitanice i ispitanici odgovaraju da takvo mjesto smatraju potrebnim. Unatoč tome što u svim obuhvaćenim lokalnim zajednicama postoji barem jedan od oblika organizacija koje mladima pružaju relevantne informacije, ukupno dvije trećine ispitanika/ica smatra takvo mjesto potrebnim.

Graf 16. Želja za postojanjem mjesta o savjetovanju o različitim pitanjima

KOJE KARAKTERISTIKE BI TREBALA IMATI OSOBA KOJA RADI S MLADIMA?

Aktivnosti slobodnog vremena mladih u velikoj mjeri organiziraju udruge mladih i za mlade te druge organizacije civilnog društva. Upravo zbog toga, istraživanjem smo htjeli provjeriti mišljenje ispitanika/ica o karakteristikama osobe koja radi s mladima (tzv. youthworker). U upitniku je naveden popis poželjnih osobina, između kojih su mladi mogli odabrati maksimalno pet karakteristika potrebnih osobi koja radi s mladima. Prikupljeni podaci podjednaki su u svim ispitanim lokalnim zajednicama.

Rezultati su pokazali da su ispitanicima/icama najvažnije sljedeće karakteristike: **komunikacijske vještine (11.8%), vještina slušanja (10.8%), vještine motiviranja mladih (9.7%), kreativnost (8.3%) i tolerancija (7.6%)**. Ispitanici/ice manje važnima smatraju **posjedovanje računalnih vještina (0,71%), sposobnost iniciranja (1,11%), fleksibilnost (1,61%), dosjetljivost (2,02%) te sportska znanja i vještine (2,32%)**. Vidljivo je kako sudionici/ice nisu navodili samo vještine i znanja, već i određene karakterne osobine poput tolerancije.

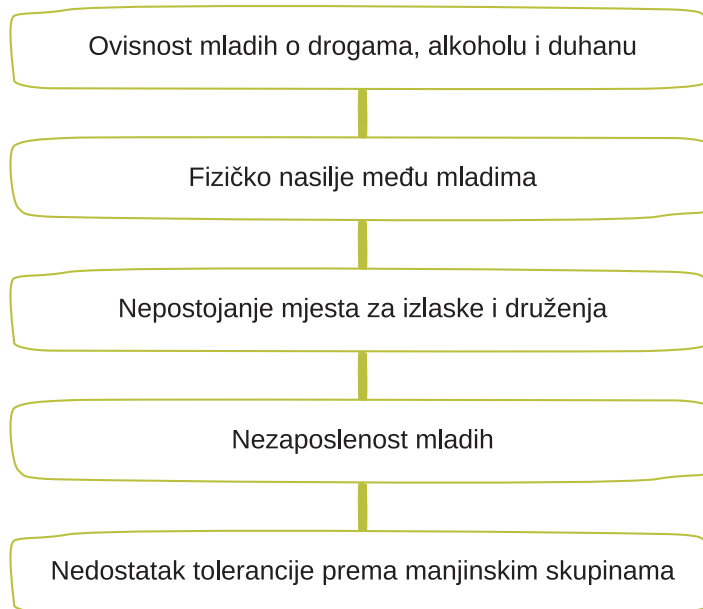
Graf 17. Osobine osoba koje rade s mladima

Na koncu, pokušali smo detektirati probleme koje mladi prepoznaju u svojim lokalnim zajednicama. Takvi problemi mogu utjecati na provođenje njihovog slobodnog vremena.

Prema dobivenim podacima, mladi se u svim dijelovima Hrvatske susreću sa sličnim problemima. Kao najveći problem istaknuta je **ovisnost mladih o drogama, alkoholu i duhanu (13.6%)**. Zatim, istaknuto je **fizičko nasilje među mladima (11.3%), nepostojanje mjesta za izlaske i druženja (10.6%), nezaposlenost mladih (9.4%) te nedostatak tolerancije prema manjinskim skupinama (8%)**. Takvi podaci upućuju na to da su ispitanice i ispitanici svjesni načina na koji ih tretira društvo. Ukupni rezultati ukazuju i na probleme koje učenici i učenice ne smatraju posebno značajnima: **problem stanovanja (1,3%), niska politička participacija mladih (2,3%), nekvalitetno i nedostupno obrazovanje (3,1%) te nedostatak životne perspektive (5,1%)**.

Graf 18. Problemi mladih u lokalnim zajednicama

“VEĆINOM SMO NA KAVAMA”

Na kraju same ankete, ispitanici/ice mogli su ostaviti određeni komentar povezan s istraživanjem te nadodati neki odgovor koji smatraju važnim. Iako ispitanici/ice uglavnom nisu imali posebnih komentara, želimo istaknuti komentar jedne učenice. Taj komentar dobro sumira rezultate istraživanja: “Nemam ništa za nadodati. Većinom smo na kavama. :)”

ZAKLJUČAK, RASPRAVA I PREPORUKE

Nije potrebno posebno dokazivati da su mladi jedan od najproduktivnijih segmenata populacije i na čijem stvaralaštvu leži budućnost napretka i održanja svakog društva.

Provedeno istraživanje pokazalo je kako **mladi koriste svoje slobodno vrijeme na različite načine**. Iako velik dio ispitanika/ica **dnevno na raspolaganju ima više od dva sata**, ispitanici/ice se rijetko uključuju u organizirane aktivnosti slobodnog vremena (npr. aktivnosti organizirane od strane udruga). S druge strane, potrebno je istaknuti da su **mladi izuzetno loše informirani o ulozi samih organizacija za mlade u svojim lokalnim zajednicama**. Pokazalo se da niti u jednom gradu učenice i učenici ne znaju za postojanje centara za mlade, klubova mladih te udruga mladih. Osim toga, ispitanici/ice su nezadovoljni ponudom aktivnosti slobodnog vremena, o čemu se **pretežito informiraju putem interneta**, iza kojeg dolaze ostali izvori informiranja: prijatelji i poznanici te tradicionalni mediji (tisak, radio i televizija).

Kada govorimo o pojedinačnim lokalnim zajednicama, zanimljivo je kako **u Zagrebu niti jedan ispitanik nije u potpunosti zadovoljan provođenjem svog slobodnog vremena**.

Pokazalo se kako 80% ispitanika/ica ne posjećuje izložbe. Slična situacija vidljiva je i vezano uz kazalište. 60% od svih ispitanika/ica ne posjećuje kazalište. **Mlade je potrebno više informirati i motivirati za aktivnosti slobodnog vremena povezane uz kazalište i umjetničke izložbe**, ali i **prilagoditi ponudu**, i to prvenstveno prema temi i mjestu održavanja. Također, potrebno je u svim mjestima i lokalnim zajednicama omogućiti mladima besplatno posjećivanje takvih aktivnosti ili organizirane posjete takvim mjestima.

Iako se većina mladih učestalo druži s prijateljima, **gotovo 4% njih se izjasnilo kako se nikad ne druži s prijateljima, a 16% to radi tek povremeno**. S obzirom na to da je druženje s vršnjacima u ovoj dobi iznimno važno, ova grupa mladih ljudi je u riziku te joj je **potrebno pružiti neki oblik podrške** kako bi se prevenirali mogući problemi u ponašanju.

Zanimljiva je i moguća povezanost sudjelovanja u igrama na sreću i sportskih aktivnosti. **Potrebno više istražiti povezanost bavljenja sportom i sklonosti prema klađenju** te na temelju istraživanja **procijeniti radi li se o populaciji prema kojoj bi trebalo usmjeriti dodatne aktivnosti za prevenciju ovisnosti o klađenju**.

Nadalje, velik postotak ispitanika/ica nikada ne posjećuje javne tribine. Čak 82,5% ispitanika/ica ih nikad ne posjećuje, a samo 2% ih često posjećuje. Podaci navode na zaključak o tome kako je mlade **potrebno motivirati na sudjelovanje na javnim tribinama, oglašavati ih putem novih tehnologija te tematiku samih javnih tribina prilagoditi potrebama mladih**.

Velik postotak ispitanika/ica, gotovo tri četvrtine, ne bavi se humanitarnim i volonterskim radom. Stoga je **mlade potrebno više osnažiti, educirati i kroz formalni obrazovni sustav utjecati na svijest o važnosti humanitarnog i volonterskog rada**. Kako bi se mlade potaknulo na aktivan građanski angažman putem volonterskog rada potrebno je raditi na boljoj promociji volonterstva u javnosti i medijima.

Istraživanjem se pokazalo kako se mladi najčešće informiraju putem interneta. Upravo su ovi rezultati istovrsni istraživanjima provedenima u drugim dijelovima Hrvatske. Primjerice, istraživanje o informiranju mladih provedeno na području Grada Splita (Čop et al., 2012.) pokazalo je kako 89% mladih provodi više od tri sata dnevno na internetu, a 60% njih se informira samo na internetu. Ovi rezultati pokazuju kako je **potrebno više uložiti u informiranje mladih putem interneta**.

Kada se radi o karakteristikama osoba koje rade s mladima, ispitanici/ice su istaknuli karakteristike kao što su komunikacijske vještine, vještine motiviranja mladih te tolerancija. Gotovo isti rezultati istaknuti su i u istraživanju *Rad s mladima: definicije, izazovi i europska perspektiva* (Morić i Puhovski, 2012.) u kojemu i same osobe koje rade s mladima ističu važnost komunikacijskih vještina te vještina slušanja i motiviranja mladih. Stoga je nužno **više educirati osobe koje rade s mladima upravo u području komunikacijskih vještina i vještina motiviranja mladih, kao i o tome kako koristiti nove tehnologije sa svrhom informiranja, motiviranja i educiranja mladih**.

Na temelju podataka dobivenih istraživanjem, ali i zbog želje da utječemo na poboljšanje aktivnosti slobodnog vremena mladih u lokalnim zajednicama, **iznosimo sljedeće preporuke**.

1. Ovo istraživanje je otvorilo mnoga pitanja i diskusiju o problematici aktivnosti slobodnog vremena mladih. **Potrebni su daljnji istraživački, ali i aktivistički napori u području osmišljavanja slobodnog vremena mladih**. Ističemo potrebu za detaljnijim i sveobuhvatnijim istraživanjem o interesima mladih na lokalnim i županijskim razinama. Na osnovu takvih istraživanja trebaju se izraditi županijske strategije i akcijski planovi djelovanja za mlade s posebnim osvrtom na upotpunjavanje slobodnog vremena mladih.
2. S obzirom na to da se kao veliki problem u zajednici pokazalo nasilje i ovisnost (u svim ispitivanim lokalnim zajednicama), potrebno je aktivnije raditi na problematici vršnjačkog nasilja i ovisnosti među mladima. Treba redovito osiguravati **financijska sredstva od igara na sreću** kojima će se financirati **natječaji namijenjeni nevladinim organizacijama za kvalitetne programe prevencije nasilja i ovisnosti u populaciji mladih**.
3. Problem informiranosti ispitanika/ica ključan je nalaz ovog rada. Naime, velika većina njih ne zna da u njihovim lokalnim zajednicama postoje različite organizacije mladih i ne sudjeluje u njihovim aktivnostima. Smatramo potrebnim potaknuti daljnje osnivanje infocentara

za mlade u partnerstvu s lokalnom i regionalnom zajednicom, prvenstveno u smislu osiguravanja prostora za rad udruga mladih i za mlade. S obzirom na to da je 52% ispitanika/ica u ukupnom uzorku izjavilo da informacije o aktivnostima slobodnog vremena uglavnom prikuplja putem interneta, **važno je povećati kvalitetu informiranja mladih korištenjem novih sredstava informiranja te tehnologija koje mladi koriste.**

4. S obzirom na to da mnoge ispitanice i ispitanici nisu u članstvu organizacija mladih, potrebno je raditi na umrežavanju različitih udruga mladih na regionalnoj razini u cilju razmjene ideja, iskustava i primjera dobre prakse u osmišljavanju aktivnosti slobodnog vremena, kao i potaknuti mlade na aktivno uključivanje u rad organizacija.
5. Smatramo potrebnim barem na neformalnoj razini **pružiti određene kompetencije osobama koje su aktivne u radu s mladima** i koje im pomažu u njihovom osmišljavanju slobodnog vremena. Potrebno je kontinuirano provoditi edukacije koje će ih osnažiti u području komunikacijskih vještina, motiviranja mladih te vještina aktivnog slušanja. Upravo su te kompetencije ispitanice/ici istaknuli kao izuzetno važne. Usto, s obzirom na to da se pokazalo kako se mladi većinom informiraju putem interneta, potrebno ih je educirati o načinima i metodama informiranja putem interneta.
6. S obzirom na to da ne postoje Studiji o mladima na formalnoj razini (na visokoškolskim ustanovama), smatramo iznimno važnim prepoznavanje vrijednosti Studija o mladima za mlade. Potrebno ih je nastaviti razvijati i povezivati s formalnim oblicima obrazovanja kako bi stručnjaci koji rade s mladima bili što educiraniji za rad s mladima. **Smatramo važnim istaknuti integriranje sadržaja Studija o mladima na visoka učilišta. Tako bi se moglo doprinijeti razvoju kompetencija za rad s mladima te snažnijoj akademskoj i istraživačkoj profiliranosti u području rada s mladima.**

ANKETNI UPITNIK

Mreža mladih Hrvatske – Croatian Youth Network
HR – Ulica Vladimira Nazora 22, Zagreb
www.mmh.hr, <http://studiji.mmh.hr>, info@mmh.hr
Facebook: Studiji o mladima za mlade; Twitter: @Youthstudieshr

ANKETNI UPITNIK

Dragi/a,

mi smo studenti na Studijima o mladima za mlade i provodimo istraživanje u svrhu prepoznavanja potreba mladih vezanih uz njihovo slobodno vrijeme. Ovo istraživanje provodi se u pet lokalnih zajednica – Mali Lošinj, Virovitica, Delnice, Koprivnica i Zagreb.

Anketa je anonimna i molimo te da na pitanja odgovoriš iskreno i samostalno. Svi podaci će biti obrađivani skupno i tvoji osobni podaci neće biti otkriveni. Namijenjena je prvenstveno učenicima i učenicama drugog razreda trogodišnjih i četverogodišnjih srednjih škola.

Prije nego što kreneš s popunjavanjem ankete, u nastavku možeš pronaći definiciju slobodnog vremena.

Slobodno vrijeme je ono vrijeme koje mladoj osobi preostaje nakon škole. Vrijeme kada je osoba oslobođena ne samo školskih, već i eventualnih obiteljskih zaduženja. Obično se oblikuje prema vlastitim željama i zanimanjima radi zadovoljenja potreba (npr. može uključivati odlazak u školu stranih jezika, volontiranje, igranje igrice, čitanje knjiga, odlazak na seminar...).³³

³³ prema Glavaš, J. 2010. Djeca i slobodno vrijeme. Javno zdravstvo - časopis Nastavnog zavoda za javno zdravstvo splitsko-dalmatinske županije, 4(4).

Ukoliko imaš bilo kakvih pitanja tijekom ispunjavanja upitnika, slobodno se javi i ispitivač/ica će doći do tebe da ti pojasni pitanje. Također, ukoliko želiš dobiti rezultate istraživanja, molimo te da na kraju ankete upišeš svoju adresu elektroničke pošte.

Ako te zanima nešto više o Studijima o mladima za mlade, sve potrebne informacije možeš pronaći na internetskim stranicama Mreže mladih Hrvatske i Studija o mladima za mlade - <http://www.mmh.hr> i <http://studiji.mmh.hr>.

Hvala na sudjelovanju!

Jelena Kolesarić, Jelena Holenko, Jasenka Kojadin,
Denis Hanžek i Domagoj Morić

Idem na kino predstave	1	2	3
Idem na tulumbe i slično	1	2	3
Idem u kafiće i slično	1	2	3
Gledam televiziju	1	2	3
Čitam knjige	1	2	3
Sudjelujem u igrama na sreću (tombola, loto, kladionica, sportska prognoza)	1	2	3
Idem na izlete i šetnje	1	2	3
Posjećujem javne tribine	1	2	3
Posjećujem umjetničke izložbe	1	2	3
Spavam ili se izležavam	1	2	3
Aktivno se bavim sportom	1	2	3
Družim se s prijateljima	1	2	3
Čitam novine	1	2	3
Idem u crkvu (mise, predavanja, propovijedi)	1	2	3
Igram kompjutorske igre	1	2	3
Provodim vrijeme na internetu (Facebook, YouTube, surfanje...)	1	2	3
Bavim se političkim aktivnostima	1	2	3
Bavim se humanitarnim i volonterskim radom	1	2	3

5. Koliko često posjećuješ ili sudjeluješ u radu sljedećih organizacija za mlade? (1 – ne postoji i ne posjećujem, 2 – postoji, ali ne posjećujem i/ili ne sudjelujem u radu, 3 – postoji i posjećujem i/ili sudjelujem u radu,)

Info centra za mlade	1	2	3
Centra za kulturu mladih	1	2	3
Kluba mladih	1	2	3
Udruge mladih	1	2	3
Neke druge organizacije za mlade? Koje? _____	1	2	3

6. Što bi od navedenog, prema tvojem mišljenju, trebalo biti u mjestu namijenjenom za mlade, a da ti poželjiš u njemu provoditi slobodno vrijeme? (rangiraj od 1 do 7, gdje je 1 najmanje važno, a 7 je najviše važno)

- ___ Koncerti i drugi glazbeni sadržaji
- ___ Filmski sadržaj
- ___ Plesni sadržaji
- ___ Književni sadržaji
- ___ Ostali vidovi umjetnosti (izložbe i sl.)
- ___ Radionice i drugi oblici razmjene znanja i iskustava (računalne radionice...)
- ___ Drugo, što? _____

7. Koliko si zadovoljan/a ponudom aktivnosti za provođenje slobodnog vremena u mjestu u kojem živiš? (zaokruži: 1 – u potpunosti sam nezadovoljan/a; 2 – nezadovoljan/a sam; 3 – niti sam zadovoljan/a niti sam nezadovoljan/a; 4 – zadovoljan/a sam; 5 – u potpunosti sam zadovoljan/a)

1   2   3   4   5

8. Prema tvom mišljenju, tko treba osmisliti aktivnosti za slobodno vrijeme mladih? (rangiraj od 1-11 s tim da su 1 najmanje važne osobe, a 11 najviše važne)

- Roditelji
- Prijatelji
- Škola (profesori, pedagozi)
- Vjerske zajednice
- Predstavnici lokalne samouprave
- Političke stranke
- Mediji
- Svaka mlada osoba za sebe
- Organizacije mladih
- Poznate javne osobe
- Netko drugi, tko? _____

9. Na koji se način najčešće informiraš o svojim mogućnostima za provođenje slobodnog vremena? (zaokruži i/ili dopiši)

- a. Putem interneta
- b. Putem medija
- c. Preko poznanika i prijatelja
- d. Obraćanjem nadležnim institucijama
- e. Kroz suradnju s organizacijom za mlade
- f. Drugo _____

10. Bi li želio/la imati na raspolaganju mjesto gdje bi se mogao/la savjetovati u vezi sa različitim pitanjima vezanima uz mlade? (zaokruži)

- a) Da
- b) Ne

11. Prema tvom mišljenju, s kojim problemima se mladi tvojoj lokalnoj zajednici najčešće susreću (zaokruži maksimalno *pet* problema)?

- a. Fizičko nasilje među mladima
- b. Neodgovorno seksualno ponašanje
- c. Nedostatak tolerancije prema manjinskim društvenim skupinama (vjerske, nacionalne, seksualne manjine, osobe s invaliditetom, starije osobe i dr.)
- d. Nezaposlenost mladih
- e. Ovisnost mladih o drogama, alkoholu i duhanu
- f. Nekvalitetno i nedostupno obrazovanje
- g. Niska politička participacija mladih
- h. Nedovoljna briga društva i države za mlade
- i. Nizak životni standard
- j. Nedostatak interesa za društvena zbivanja
- k. Okupiranost zabavom i potrošnjom
- l. Nedostatak životne perspektive
- m. Problem stanovanja
- n. Nepostojanje mjesta za izlaske i druženja
- o. Neki drugi, koji? _____

12. Prema tvom mišljenju, koje osobine bi trebala imati osoba koja vodi aktivnosti slobodnog vremena sa mladima (zaokruži maksimalno *pet* osobina)?

- a. treba znati slušati
- b. ne osuđuje
- c. poštuje druge
- d. zna komunicirati
- e. ima računalne vještine
- f. treba imati sportska znanja kako bi mogao provoditi sportske aktivnosti
- g. zna nenasilno riješiti sukobe
- h. ima dobar smisao za humor
- i. dobar/dobra je u organiziranju drugih ljudi
- j. zna motivirati druge ljude
- k. dosjetljiv/a
- l. fleksibilan/na

- m. inicijator/ica
- n. kreativan/na
- o. optimističan/na
- p. posvećen/a onome što radi
- q. pun/a energije
- r. tolerantan/na
- s. nešto drugo, što? _____

13. Jesmo li te nešto propustili pitati, a htio/htjela bi reći o načinu na koji ti i mladi u tvojoj zajednici provodite slobodno vrijeme?

14. Ako želiš dobiti rezultate istraživanja, molimo te da na crtu upišeš svoju adresu elektroničke pošte.

_____

Hvala na sudjelovanju!

LITERATURA

Buković, N. (2010.) *Istraživanje problema, potreba i društvenog položaja mladih: Mladi i poduzetnička kultura*. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske; dostupno na internetu: http://www.ogi.hr/files/publikacije/drugi/SMZ_ISTRAZIVANJE_final.pdf

Čop, B. et. al. (2012.) *Informiranje mladih na području Grada Splita i uloga informativnog centra u informiranju mladih*. Split: Info zona

Glavaš, J. (2010.) Djeca i slobodno vrijeme. U: *Javno zdravstvo: časopis Nastavnog zavoda za javno zdravstvo splitsko-dalmatinske županije*, 4(4)

Ilišin, V. i Radin, F., ur. (2002.) *Mladi uoči trećeg milenija*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagreb

Morić, D. i T. Puhovski (2012.) *Rad s mladima: definicije, izazovi i europska perspektiva*. Zagreb: Agencija za mobilnost i programe Europske unije; dostupno na internetu: http://www.mobilnost.hr/prilozi/05_1340010259_Istrazivanje_o_radu_s_mladima_final.pdf

Previšić, V. (2000.) *Slobodno vrijeme između pedagogijske teorije i odgojne prakse*, Zagreb: Napredak

Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013. godine; dostupno na internetu: <http://www.mspm.hr/content/download/8268/65119/file/nacionalni%20program%20za%20mlade.pdf>, pristupljeno 10. prosinca 2012. godine

BIOGRAFIJE AUTORA I AUTORICA

Jasenka Kojadin rođena je 1985. godine u Malom Lošinj, gdje je završila opću gimnaziju. Diplomirala je na smjeru razredne nastave i engleskog jezika na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli. Po završetku fakulteta zaposlila se u Centru za zdravo odrastanje *IDEM i ja* u Malom Lošinj. U Centru sudjeluje u kreiranju i provođenju psihoedukativnih aktivnosti i aktivnosti slobodnog vremena te radi kao voditeljica kreativnih radionica i radionica nenasilne komunikacije. Jedno je vrijeme radila u OŠ Maria Martinolića. U slobodno vrijeme se posvećuje životinjama, putovanjima, knjigama i uživanju u suncu i moru.

Denis Hanžek rođen je u Koprivnici 1985. godine. Po završetku Gimnazije „Fran Galović“ u Koprivnici je upisao smjer trgovine Ekonomskog fakulteta u Zagrebu. Volontiranjem se počeo baviti 2007. godine članstvom u udruzi M:A:K (Mladi, akcija i kultura). Upoznat je s aktivnostima udruga koje su aktivne u području nezavisne kulture, civilnog društva i mladih te njihovim stanjem, problemima i potrebama. Udrugu M:A:K je prepoznao kao ključno mjesto nezavisne scene, posebno kroz realizaciju programskog sadržaja, zagovaračkih inicijativa (akcija) te sudjelovanjem u kreiranju kulture mladih.

Domagoj Morić rođen je 1989. godine u Zagrebu, gdje je završio Upravnu i birotehničku školu. Trenutačno je student pete godine studija komunikologije, gdje studira na smjeru *Znanstveno istraživanje masovne komunikacije* i smjeru *Odnosi s javnošću*. Od 2009. godine suradnik je za odnose s javnošću Foruma za slobodu odgoja, a zadužen je i za razvoj novih obrazovnih politika te područje mladih. Trener je u nizu programa vezanih uz komunikaciju, odnose s javnošću, projektno pisanje i Europsku uniju. Uz navedeno, volontira u Hrvatskoj udruzi slabovidnih osoba VID te je dio tima Studija o mladima za mlade, gdje pomaže u promociji i organizaciji. Jedan je od autora prvog istraživanja o radu s mladima *Rad s mladima: definicije, izazovi i europska perspektiva*, koje je objavila Agencija za mobilnost i programe EU. Također, objavio je i priručnik *Public Relations in Youth Organizations: How to Tell Your Good Stories to Others*, koji je diseminiran u deset europskih zemalja. U slobodno vrijeme voli gledati dobre filmove ili pročitati dobru knjigu.

Jelena Holenko rođena je 1987. godine u Rijeci. Osnovnu školu i prirodoslovno-matematičku gimnaziju završila je u Delnicama. 2010. godine završila je sveučilišni diplomski studij na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu na smjeru *Menadžment događaja i slobodnog vremena*.

Turistički je vodič i animator. Trenutačno živi u Delnicama i radi kao pripravnik na stručnom osposobljavanju u Goranskom sportskom centru. Kao volonterka-predstavnica mladih aktivna je u Lokalnoj akcijskoj grupi Gorski kotar (LAG GK), a svoje interese prema aktivizmu ispunjava kroz razne projekte, akcije i suradnje s udrugama civilnog društva u lokalnoj zajednici. U slobodno vrijeme uči strane jezike, bavi se raznim sportovima ili jednostavno spava.

Jelena Kolesarić rođena je u Virovitici 1984. godine, u vrijeme održavanja Zimskih olimpijskih igara u Sarajevu, između Valentinova i maškara, na dan kada su Srebrna Krila i Vlado Kalember gostovali u Virovitici. Svoj proces cjeloživotnog učenja započela je u Osnovnoj školi „Vladimir Nazor“ u Virovitici, a nastavila u Strukovnoj školi Virovitica, gdje je završila ekonomski smjer. Potom je „spakirala kofere“ i uputila se na Ekonomski fakultet u Osijeku. Tijekom dugih godina studiranja, navukla se na učenje i obrazovanje pa je nakon jednog studija upisala i studij pedagoško-psihološke izobrazbe na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Ali, tu još nije kraj. Jelena je shvatila da je Hrvatska premala za sav njezin potencijal pa se odlučila uputiti preko granice, na studij socijalnog rada u Orašju, koji djeluje kao odjeljenje Filozofskog fakulteta Mostar. Za vrijeme studiranja, osim što je popratila većinu festivala i koncerata u regiji kao zamjenica urednika glazbenog portala, Jelena je bila aktivna volonterka mnogih organizacija, ali i udruge S.O.S. telefon Virovitica, gdje se po završetku fakulteta i zaposlila. Jako voli životinje, svog psa Legu, mačku Zvono, kornjače Đurđu i Mirka i ribice xy. Volontira u Skloništu za životinje Virovitica te je osnovala i Udrugu za zaštitu životinja „LAKI“. Slobodno vrijeme, za koje kaže da ga nema previše, provodi družeći se s prijateljima, izrađujući razno razne kreativne predmete ili putujući.

POLITIKE ZA MLADE I STRUKTURNA RJEŠENJA UKLJUČIVANJA MLADIH U DRUŠTVO

MLADI I MJERE POTICANJA ZAPOŠLJIVOSTI: ANALIZA MJERE STRUČNOG OSPOSOBLJAVANJA ZA RAD BEZ ZASNIVANJA RADNOG ODNOSA

Deja Koren, Petra Marinčić, Zrinka Perić

SAŽETAK

Nezaposlenost mladih jedan je od gorućih društvenih problema cijele Europe. Zemlje poput Grčke, Španjolske i Portugala zbog globalnih ekonomskih neprilika izvještavaju o alarmantno visokim postocima nezaposlenog mladog stanovništva, a tom društvu pridružila se i Hrvatska s 41,7%, odnosno s oko 124 000 nezaposlenih mladih osoba. Iako je problem nezaposlenosti u općoj populaciji, a napose u populaciji mladih, eskalirao tek tijekom 2012. godine, rješenje problema traži se dugi niz

godina. Kako bi crnim trendovima stale na kraj, prošla i aktualna Vlada predložile su niz mjera za poticanje zapošljavanja mladih, a jedna od najkorištenijih među njima je mjera stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa. Bivša Vlada predviđjela je provođenje mjere isključivo u javnom sektoru, no u svibnju 2012. godine aktualna Vlada mjeru je proširila i na privatni sektor. Time je mladima pružena mogućnost stjecanja jednogodišnjeg pripravničkog iskustva u svim sektorima i granama djelatnosti. Iako isprva djeluje kao izvrsna ideja i rješenje problema za barem jedan dio mladih, proširenje mjere uskoro je potaknulo polemike o tome za koga je ona zapravo korisna.

Kako bismo saznale što o samoj mjeri misle oni na koje se mjera odnosi, provele smo polustrukturirane intervjue s ukupno 16 mladih iz različitih zanimanja. Sudionike i sudionice istraživanja podijelile smo u tri kategorije: mlade koji bi tek trebali postati korisnicima mjere, mlade koji su trenutno korisnici mjere i mlade koji su bili korisnici mjere. Iako mjeru načelno vide kao dobru ideju, mladi navode kako u praksi ona često ne ide u njihovu korist. Naknada za osposobljavanje je preniska, premalo je natječaja, a uočava se i smanjenje broja natječaja za poslove koji nude zaposlenje bez korištenja ove mjere. Pojavljuje se neizvjesnost oko mogućnosti trajnog zaposlenja, a u mjeru se sve više uključuju i zanimanja u kojima polaganje stručnog ispita nije preduvjet stalnog zaposlenja.

Ključne riječi: nezaposlenost mladih, stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa, mjere poticanja zapošljivosti

UVOD

U prosincu 2012. u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje evidentirano je ukupno 358 214 nezaposlenih osoba. 35% od ukupnog broja nezaposlenih čini 123 895³⁴ nezaposlenih mladih osoba, što dovodi do zaključka kako je danas svaka treća nezaposlena osoba u Hrvatskoj mlada osoba! O nešto gorem postotku izvještava Eurostat³⁵ navodeći kako je stopa nezaposlenosti mladih ljudi do 25 godina u Hrvatskoj 2012. godine iznosila 41,7%! Na ljestvici se ispred Hrvatske nalaze Grčka, s 55,4% nezaposlenih u populaciji mladih i Španjolci, s 53,2% nezaposlenih mladih. Na ljestvici se iza Hrvatske nalazi Portugal, gdje stopa nezaposlenost mladih iznosi 37,7%.

³⁴ Izvor ovih podataka je statistika za rujun 2012. godine, koja se nalazi na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (<http://www.hzz.hr/default.aspx?id=7569>).

³⁵ Izvor podataka su statistički podaci prikazani na mrežnim stranicama Eurostata (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_social_policy_equality/youth/indicators)

Tablica 1. Ukupan broj nezaposlenih osoba s obzirom na stupanj obrazovanja u dobi od 15-30 godina (prosinac 2012. godine)

	Bez škole i nezavršena osnovna škola	Završena osnovna škola	Srednja škola	Prvi stupanj fakulteta, stručni studij, viša škola	Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	Ukupno
15-19	491	1.885	17.506	0	0	19.882
20-24	786	4.005	41.413	3.894	2.398	52.496
25-29	1.061	4.550	30.420	5.648	9.838	51.517
Ukupno	2.338	10.440	89.339	9.542	12.236	123.895

Do ove poražavajuće statistike nije došlo iznenada i postoji velik broj uzroka koji su tome pogodovali. Nezaposlenost mladih, kao i nezaposlenost općenito, bolja je hrvatskog društva od samog osamostaljenja Hrvatske. Uzevši u obzir sve uspone i padove stope nezaposlenosti u proteklih 11 godina, najnižu stopu nezaposlenosti Hrvatska je bilježila 2008. godine, kada je ukupno nezaposlenih bilo 236.741³⁶, odnosno manje od 22%. No, zanimljiva je činjenica da je upravo te godine, kada se činilo da polako sve sjeda na svoje mjesto i da smo napokon pronašli način za krenuti u bolju i svjetliju budućnost, Hrvatsku zahvatila globalna ekonomska kriza. Ubrzo su krenuli valovi masovnog otpuštanja radnika, prvenstveno u privatnom sektoru. Kako bi se pokušao spasiti barem dio postojećih radnih mjesta mnoge su tvrtke odlučile obustaviti nova zapošljavanja do daljnjega, što je općenito značilo i manje radnih mjesta za mlade. U isto vrijeme, na tržište rada počeli su stizati mladi ljudi koji su svoje visokoškolsko obrazovanje završili kao prva generacija koja je studirala prema bolonjskom sustavu.

Prisjetimo se, bolonjski je sustav zamišljen kao model modernog, efikasnijeg i Europi prilagođenog visokoškolskog obrazovanja, a prvotno je uveden 2005. godine. Jedan od glavnih ciljeva ovog sustava bio je, između ostalog, doskočiti problemu „vječnih studenata“ i smanjiti prosječno vrijeme studiranja, koje je dotada iznosilo 7,1 godinu³⁷. Zbog ovog modela visokog obrazovanja na već zasićeno tržište rada je, počevši od 2010. godine, kada je visoko obrazovanje završila prva „bolonjska generacija“ počelo pristizati nekoliko tisuća mladih koji ne mogu pronaći posao u

³⁶ Izvor ovog podatka je evidencija nezaposlenih osoba od 1952. godine, koja se nalazi na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (<http://www.hzz.hr/default.aspx?id=7567>)

³⁷ <http://www.nsz.hr/datoteke/ddolenec-skolarine.pdf>

struci. Dodatnom se manom bolonjskog sustava pokazao i problem prvostupnika, odnosno osoba sa završenim preddiplomskim studijem. U većini zemalja Zapada završetak preddiplomskog studija omogućava mladim ljudima pronalazak adekvatnog zanimanja te za mnoge visokoškolsko obrazovanje prestaje sa završetkom te razine studija. No, zbog manjkave provedbe bolonjskog procesa i njegove neusklađenosti s potrebama tržišta rada to se nije moglo primijeniti i u Hrvatskoj. Tako su studenti i studentice nakon preddiplomskog studija prisiljeni završiti diplomski studij, bez kojeg nemaju ni znanja, ni vještine koja se od njih očekuju na konkretnom radnom mjestu. Povrh toga, tržište rada nije usklađeno s terminima kvalifikacija koje je uveo Bolonjski sustav. Tako zasad ne postoje radna mjesta na koja bi se zapošljavalo isključivo prvostupnike nekog studija. Prezasićenost tržišta rada predstavljala je problem i prije uvođenja bolonjskog sustava. O smanjenju upisnih kvota kao mogućem rješenju problema govori se nekoliko posljednjih godina. Iako postoje neki oblici praćenja potreba na tržištu rada, poput godišnjeg istraživanja koje provodi Hrvatski zavod za zapošljavanje, u problematiku usklađivanja tržišnih potreba i upisnih kvota uključeno je niz faktora, što taj način rješavanja nezaposlenosti mladih u praksi čini teško provedivim.

Nastavno na ranije spomenutu obustavu novih zapošljavanja, mnogi mladi imaju velik problem s pronalaskom natječaja za posao. Trenutno je na Hrvatskom zavodu za zapošljavanje otvoreno 8596 radnih mjesta, a broj nezaposlenih iznosi preko 371 640³⁸. Za mnoga radna mjesta, osobito u javnom sektoru, od novih zaposlenika/ica zahtijeva se polaganje stručnog ispita, prije čega se novi zaposlenik ili zaposlenica nalazi u vježbeničkom statusu. Značajnom dijelu mladih su čak i ta otvorena radna mjesta nedostižna, jer ih bez položenog državnog i stručnog ispita nitko ne uzima u obzir. S obzirom na to da zbog krize većina poslodavaca mora racionalnije upravljati vremenom i financijama, za mnoge je sasvim neisplativo uzeti mladu i neiskusnu osobu, već im treba osoba s barem jednom ili dvije godine radnog iskustva, koju će po principu „plug and play“³⁹ moći uključiti u svoje poslovne procese i koja će joj u kratkom vremenskom roku početi donositi profit. Upravo je pomanjkanje radnog iskustva eliminacijski faktor za mnoge mlade koji uspiju pronaći i prijaviti se na natječaj za posao koji odgovara njihovim kvalifikacijama. U tom slučaju, mlade osobe, pogotovo ako su fakultetski obrazovane, ulaze u začarani krug. Nastojali su što prije završiti školovanje kako bi se zaposlili i osamostalili, ali kako se na većini fakulteta uvođenjem bolonjskog sustava od studenata/ica zahtijeva redovito pohađanje nastave i pravodobno polaganje ispita, studenti i studentice nemaju vremena za stjecanje radnog iskustva na puno radno vrijeme (40 sati tjedno).

³⁸ Broj nezaposlenih i broj otvorenih natječaja na dan 21. ožujka, 2013.

³⁹ „plug and play“ – doslovan prijevod na hrvatski jezik „uključi i pokreni“. Izraz je potekao iz informatičkog rječnika, označavajući uređaje koji su spremni za korištenje čim se priključe na računalo, bez pokretanja instalacijskih programa.

U cilju rješavanja problema rastućeg broja nezaposlenih mladih ljudi resorno ministarstvo u suradnji s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje sustavno nastoji ponuditi mjere koje bi mnogim mladima riješile osnovnu životnu boljku. Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja za 2011. i 2012. godinu produžen je do 1. srpnja 2013. te je tijekom 2013. godine predstavljen paket mjera „Mladi i kreativni“ namijenjen isključivo poticanju zaposlenosti mladih osoba. Paket obuhvaća 7 mjera kojima se na tržište rada nastoji uvesti što je više moguće mladih ljudi te su mjere osmišljene tako da se u njih uključe mlade osobe svih razina obrazovanja. Radi se o sljedećih sedam mjera:⁴⁰

1. „Uz pola-pola do prvog posla“ – potpora za zapošljavanje mladih osoba bez radnog staža
Cilj mjere je financijski djelovati na poslodavce da omoguće mladim osobama do 25 godina starosti, odnosno 29 godina starosti, prvo zaposlenje u svrhu stjecanja potrebnog radnog iskustva kao uvjeta za ulazak u dugotrajnu zaposlenost. Ova mjera potiče zapošljavanje osoba koje duže čekaju na prvo zaposlenje i nemaju zanimanje za kojim postoji potražnja na tržištu rada.
2. „Tvoja inicijativa – tvoje radno mjesto“ – potpora za samozapošljavanje mladih osoba
Osobama koje iskazuju interes za samozapošljavanje, neovisno o stažu osiguranja ili radnog iskustva, zanimanju ili kvalifikacijama, osigurava se stručna pomoć Zavoda te na jednom mjestu mogu dobiti sve relevantne informacije o samozapošljavanju te edukaciju i pomoć u razradi poduzetničke ideje i izradi poslovnog plana.
3. „Zajedno smo jači“ - potpora za zapošljavanje upravitelja zadruga
Potpora za zapošljavanje upravitelja zadruga namijenjena je svim osobama neovisno o njihovom stažu osiguranja ili radnog iskustva, zanimanju ili kvalifikacijama, uz uvjet da imaju iskustva u vođenju i upravljanju. Te se osobe mogu zaposliti u zadrugama čiji su osnivači/zadrugari korisnici sredstava za samozapošljavanje.
4. „Učim uz posao“ - potpora za usavršavanje novozaposlenih osoba
Mjera je usmjerena na zapošljavanje uz obrazovanje nezaposlenih osoba na poslovima i radnim mjestima za koje Hrvatski zavod za zapošljavanje ne može iz svoje redovite evidencije osigurati traženu kvalificiranu radnu snagu, odnosno radnu snagu sa specifičnim vještinama i znanjima. Mjerom se utječe na ublažavanje određenih deficita na pojedinom lokalnom tržištu rada.
5. „Znanje se isplati“ – obrazovanje nezaposlenih
Cilj mjere je obrazovanjem povećati zapošljivost nezaposlenih osoba te stvoriti potrebnu

⁴⁰ Izvor podataka su mrežne stranice Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (<http://www.hzz.hr/default.aspx?id=9202>)

kvalificiranu radnu snagu. Također, cilj je ove mjere smanjiti nerazmjer između ponude i potražnje na svim razinama tržišta rada. Putem programa obrazovanja osobe mijenjaju zanimanja, stječu nova znanja i stručne vještine te jačaju vlastite kompetencije i položaj na tržištu rada.

6. „Rad i staž“ – stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa
Cilj mjere je nezaposlenim osobama koje nemaju radno iskustvo u zanimanju za koje su se školovale osigurati ulazak na tržište rada kroz stručno osposobljavanje za rad, i to neovisno o tome je li kao uvjet za obavljanje posla određen stručni ispit ili radno iskustvo.
7. „Pomoć sebi i drugima“ – zapošljavanje kroz pojedinačne projekte javnih radova
Cilj mjere je uključiti nezaposlene osoba sa stečenim stručnim zvanjima u rad udruga i ustanova koje skrbe i imaju programe za posebne skupine kao što su osobe s invaliditetom, liječeni ovisnici, žene - žrtve obiteljskog nasilja, žrtve trgovanja ljudima i sl.

Za potrebe Studija o mladima za mlade predmet ovog istraživanja biti će isključivo mjera „Rad i staž“, odnosno mjera stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa. U nastavku ćemo se baviti prvenstveno tom mjerom.

Još 2006. godine je Godišnjim planom za poticanje zapošljavanja⁴¹ predložen model sufinanciranja zapošljavanja mladih ljudi bez radnog iskustva na javnim radovima. Cilj ovog modela bilo je stjecanje prvog radnog iskustva, kraće čekanje na prvo zaposlenje i otvaranje mogućnosti pripravničkog stažiranja osobama više razine obrazovanja. Iako je ova mjera, kao i još neke, omogućila dijelu mladih prvo radno iskustvo i time barem djelomično povećala njihove šanse za dobivanje stalnog zaposlenja, ona nije spriječila porast nezaposlenosti mladih. Kao izlaz iz te nimalo obećavajuće situacije 11. svibnja 2012. g. donesen je Zakon o poticanju zapošljavanja⁴². Tim zakonom uveden je novi oblik stjecanja radnog iskustva u vidu stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa. Što to konkretno znači? Uključivanjem u mjeru mladima se omogućuje ostvarivanje uvjeta za pristupanje stručnom ispitu, a stjecanjem iskustva zadovoljavaju se uvjeti brojnih natječaja u kojima se od kandidatkinja i kandidata za posao traži radno iskustvo. Prijašnje su mjere ovu praksu predviđale samo za javni sektor, no navedenim zakonom ovakav angažman mladih ljudi omogućen je i u privatnom sektoru. Mlada osoba ovu mjeru može koristiti ako je prijavljena u evidenciji nezaposlenih minimalno 30 dana te ako u zanimanju za koje se obrazovala nema radno iskustvo dulje od godinu dana. Mjeru se može koristiti maksimalno

⁴¹ <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/view/643/650>

⁴² http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_05_57_1410.html

12 mjeseci, odnosno maksimalno 24 mjeseca, i to ovisno o struci i razini obrazovanja. Kako bi se dodatno potaknulo uključivanje poslodavaca u ovu mjeru, spomenutim su zakonom omogućene određene olakšice. Tako poslodavci nisu dužni za mladu osobu koju angažiraju plaćati zdravstveno osiguranje, zaštitu zdravlja na radu, doprinos za zapošljavanje te poseban doprinos za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom. Također, država refundira uplate obaveznih doprinosa mirovinskog osiguranja te naknadu za rad u iznosu od 1600 kuna mjesečno. Taj iznos predviđen je prvenstveno za podmirivanje troškova prijevoza, toplog obroka i ostalih sličnih troškova. Na prvi pogled, izgleda kako se spomenutim zakonom nastojalo izaći u susret i mladima, i poslodavcima. No, ovaj model zapošljavanja mladih ima jako puno nedostataka i postavlja se realno pitanje o tome za koga je on koristan. U 2012. godini u mjeru stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa uključeno je 5456 mladih, a na kraju godine ovu mjeru aktivne politike zapošljavanja koristilo je 9585 mladih.

CILJ I PROBLEMI ISTRAŽIVANJA

Mjera *Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa*, popularnog naziva „mjera 1600“, uvedena je na razini svih sektora prije nešto više od 6 mjeseci te zasad, osim broja korisnika mjere, nema konkretnih pokazatelja o njenoj uspješnosti i kvaliteti. Cilj našeg istraživanja je saznati mišljenja i stavove te iskustva mladih koji su kandidati za uključivanje u mjeru, mladih koji su trenutni korisnici mjere te oni mladih koji su bili korisnici mjere u vrijeme kada se ona odnosila samo na javni sektor. U skladu s tim, problemi našeg istraživanja odnose se na iskustvo sa školovanjem, kvalitetu života između završetka školovanja i uključivanja u mjeru, mišljenje o samoj mjeri te iskustvo s mjerom. Istraživanje je provedeno u zadnjem kvartalu 2012. godine.

METODOLOGIJA

Kako bismo saznale mišljenja, stavove i iskustva korisnika/ica mjere, provele smo polustrukturirane intervjue u kojima su sudjelovale četiri osobe koje su potencijalni korisnici/ice mjere, osam osoba koje su aktualni korisnici/ice mjere i četiri osobe koje su bile uključene u mjeru prije njenog proširenja na privatni sektor. Cilj provođenja polustrukturiranih intervjua bio nam je otkriti kakva su

očekivanja mladih od mjere, kakva su njihova iskustva i gdje vide potencijalni prostor za poboljšanje mjere. Područja koja smo zahvatile u intervjuima odnose se na iskustvo sa školovanjem, život u prijelaznom razdoblju između završetka školovanja i zapošljavanja, iskustva sa zapošljavanjem, stav prema mjerama poticanja zapošljavanja te iskustva s mjerom stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa.

ANALIZA

MLADE OSOBE KOJE BI MOGLE BITI UKLJUČENE U MJERU

U kategoriji ispitanika/ica koji trenutno nisu korisnici/ice mjere smo polustrukturiranim intervjuom ispitala 4 ispitanice, od kojih su tri magistrice sociologije (jedna u dobi od 24 godine, a druge dvije od 25 godina) te jedna magistrica psihologije (24 godine). Tri ispitanice su trenutno nezaposlene osobe, dok jedna ispitanica radi kod privatnika, ali ne u struci.

Dvije ispitanice žive s roditeljima i želja im je jednog dana osamostaliti se, ali o tome ovog trenutka ne razmišljaju jer nemaju mogućnosti (stalan posao). Od druge dvije ispitanice, jedna živi u iznajmljenom stanu s dečkom, a druga živi sama. Obje ispitanice i dalje ovise o roditeljskoj skrbi i izražavaju želju da se same financiraju. Dvije ispitanice trenutno žive u Zagrebu, a druge dvije su se nakon studiranja u gradu van mjesta njihova prebivališta (Zagreb i Split) vratile u roditeljskim dom u Splitu, odnosno Mostaru.

Što se tiče iskustva sa školovanjem, sve ispitanice su generalno zadovoljne, no navode određena nezadovoljstva vezana uz organizaciju samih fakulteta poput nedostatka sredstava ili neadekvatnosti prostora. Jedna je ispitanica, bivša studentica zagrebačkog Filozofskog fakulteta, istaknula nedostatak praktičnih sadržaja, pritom se referirajući na nedostatak vještina i praktičnog rada unutar fakultetske naobrazbe. Odabirom fakulteta ispitanice su većinom zadovoljne, jer su otprilike ili u potpunosti znale čime se žele baviti. Jedna je ispitanica nezadovoljna fakultetom koji je završila jer već gotovo godinu dana ne može pronaći posao u struci.

Ispitanice su imale slične odgovore na pitanje o tome koliko su očekivale da će im stečena znanja tijekom školovanja pomoći u zanimanju. Postojala su određena očekivanja da će ih fakultet naučiti nekim osnovama koje će kasnije primijeniti na poslu, ali i da će potrebno znanje i vještine steći iskustvom u procesu rada.

Nezaposlene ispitanice vrijeme provode baveći se različitim hobijima, a jedna ispitanica volontira. Sve ispitanice svakodnevno prate natječeaje za posao i prijavljuju se na svakojake poslove, pa i one nevezane uz njihovu struku.

Na pitanje o najvećem problemu prijelaznog razdoblja između obrazovanja i zaposlenja ispitanice jednako odgovaraju i problem prvenstveno vide u nedostatku financijskih sredstava i radnog iskustva. S jedne strane, visoki troškovi svakodnevnog života ne mogu se podmiriti zbog nedostatka primanja. S druge pak strane, problem je nemogućnost prijavljivanja na posao zbog nedostatka radnog iskustva. Jedna od ispitanica navodi problem viška slobodnog vremena i ovisnost o roditeljskoj skrbi, dok jedna od ispitanica opisuje kako prijelazni period od obrazovanja do zaposlenja negativno utječe na njeno emocionalno stanje.

„Imam sreću što imam podršku obitelji. Meni je to pritisak, ja se osjećam loše jer nikako da krenem. Osjećam stres jer nemam kontrolu nad situacijom.“ (A. Dž., 25 godina)

Iskustva s prijavama za natječeaje za posao kod većine ispitanica su uglavnom negativna. Dvije ispitanice nisu slale veći broj prijava, dok se ostale dvije ispitanice redovito (na dnevno bazi) prijavljuju za različite vrste poslova. Iste se ispitanice prijavljuju na poslove svoje struke, ali i na poslove izvan svoje struke. Ipak, njihove molbe se ne uvažavaju. Dapače, obje ističu kako rijetko koji poslodavac uopće odgovara na molbe za posao. Način slanja molbe je kod svih ispitanica e-mailom i poštom, dok jedna ispitanica šalje i otvorene molbe.

Većina ispitanica govori kako u situaciji u kojoj se nalaze ne razmišljaju o tome gdje bi željele raditi, već samo o tome da žele raditi. Naime, ispitanice uzimaju u obzir situaciju u kojoj se država nalazi i činjenicu da je teško dobiti bilo kakav posao, a posebno posao u struci. No, kada govore o željenom poslu, zamišljaju ga u svojoj struci. Ispitanice su izrazile želju da rade u državnom sektoru, dok je jedna ispitanica izjavila da bi htjela raditi u privatnoj firmi.

Tri ispitanice upoznate su sa mjerama preko HZZO-a, medija, poznanika, dok jedna ispitanica nije najbolje upoznata s mjerom.

Također, ispitanice na mjeru gledaju uglavnom pozitivno te navode kako je svaka intervencija u smanjenje broja nezaposlenosti hvalevrijedna. Ipak, navode i nedostatke ove mjere, pritom ističući prvenstveno one koje se tiču financija.

Većina ispitanica kao osnovni nedostatak mjere ističe financijska sredstva, odnosno niska mjesečna primanja u iznosu od 1600 kuna. Takva primanja onemogućuju osamostaljenje, naročito ako osobe žive izvan mjesta prebivališta. Također, dvije ispitanice ističu kako velik problem predstavlja mogućnost da poslodavci zapošljavaju jeftinu radnu snagu. Takve će zaposlenike i zaposlenice svaki poslodavac objeručke prihvatiti i ubrzo zamijeniti nakon isteka potpisanog ugovora. Nadalje, kao još jedan problem ispitanica ističe činjenicu da su poslodavci počeli iskorištavati mjeru čak i za one poslove u kojima ne traže nikakve pripravnike ili vježbenike. Vezano uz to, smatraju kako je glavna mana mjere regulacija:

„Jer mi se čini da više nikome ne pada na pamet ponuditi normalnu plaću uz normalne uvjete ako imaju mjeru.“ (I. Z., 25 godina)

Također, jedna ispitanica vidi problem i u samom nazivu mjere, koja se izjednačava sa volonterstvom. Smatra kako se plaćeni rad ne može nazvati volonterstvom, niti se radnici mogu nazivati radnicima ako nisu u radnom odnosu. Ista ispitanica komentira kako se nije povećao broj poslova, već su postojeći poslovi naprosto zamijenjeni mjerama. Sve ispitanice ističu kako je mjera dobra za osobe koje žive s roditeljima, ali i nedostatna za osamostaljenje. Nadalje, jedna ispitanica ističe kako ova mjera više sputava nego omogućava.

„Sve plaća država, privatne firme ne mogu konkurirati jer moraju udovoljiti uvjetima koje ne mogu ispuniti.“ (A. Dž., 25 godina)

Što se tiče pitanja o mogućim unapređenjima mjere, sve su se ispitanice izjasnile kako bi trebalo povećati naknadu za rad. Druga ispitanica ističe da bi promijenila pravilo za poslodavce, a ne za posloprimce te da bi se trebalo razgovarati o samom nazivu mjere, koji ne smatra adekvatnim. Jedna ispitanica smatra kako bi mjera trebala biti dostupna svima, dok jedna ispitanica predlaže da se mjere krene realizirati dok su mlade osobe još na fakultetu. Također, alternativu mjeri predlaže jedna od ispitanica:

„Bilo bi zgodno da se provedu neka istraživanja koja bi ukazala koje kompetencije mladima nedostaju prilikom izlaska iz obrazovnog sustava, a koje su bitne za neko potencijalno radno mjesto, pa da se nekim mjerama omogući razvijanje tih kompetencija.“ (M. B., 24 godine)

Što se tiče očekivanja od mjere, odgovori ispitanica se razlikuju. Jedna ispitanica ističe kako ne očekuje previše, izražavajući razočaranje dosadašnjom realizacijom mjere. Ostale ispitanice ističu kako očekuju da će mjerom dobiti iskustvo u području rada u struci, preporuku za drugi posao ili mogućnost ostanka na poslu. Jedna ispitanica naglašava kako će joj ova mjera ublažiti prijelaz između perioda obrazovanja i zaposlenja te kako bi mjera trebala biti jasno predstavljena i dostupna svima.

Na kraju intervjua, sve su ispitanice odgovorile kako bi se, usprkos nedostacima mjere, htjele uključiti u mjeru. Ne samo zato što je to dobra prilika, već zato što drugih prilika nedostaje. Za kraj, o očekivanjima mjere jedna od ispitanica završava intervju rečenicom:

„Iskreno, ne očekujem previše. Kod nas vlada uvijek isto pravilo – dobra ideja i organizacija – jako loša realizacija.“ (I. Z., 25 godina)

MLADE OSOBE KOJE SU TRENUTNI KORISNICI MJERE

U ovoj skupini ispitanika/ica su provedeni polustrukturirani intervjui sa sedam djevojaka i jednim mladićem, a podaci su svrstani u nekoliko kategorija: osobni podaci, iskustva sa školovanjem, iskustva sa zapošljavanjem, život u prijelaznom razdoblju, stav prema mjerama poticanja zapošljivosti te iskustvo s mjerom.

Većina ispitanika/ica je u dobi od 24 do 28 godina. Uglavnom sve žive s roditeljima u stanu ili u stanu sa sustanarkama ili dečkom, ali većina želi odseliti čim im se za to pruže financijske mogućnosti. Prema fakultetskom usmjerenju, ispitanici/ice su: diplomirana inženjerka biotehnologije, stručna prvostupnica pedagogije, diplomirana psihologinja, diplomirani ekonomist, diplomirana logopedinja, diplomirana profesorica povijesti te ruskog jezika i književnosti, diplomirana profesorica povijesti i diplomirana pedagoginja. Geografska rasprostranjenost ispitanika/ica je: Split, Sesvete, Zagreb, općina Luka, Bistra.

Sve ispitanice i ispitanik uglavnom su zadovoljni odabirom škole i fakulteta unatoč zahtjevnom programu. Zadovoljne su kolegijima, profesorima i profesoricama te stjecanjem praktičnog i teorijskog znanja. Nisu odustajale od školovanja i većina ispitanica je znala čime bi se htjele baviti u životu. U intervjuu ističu svoje nezadovoljstvo politikom zapošljavanja jer trenutno za njih nema posla na tržištu rada.

Ispitanicama i ispitaniku je prilikom dobivanja posla pomogla struka, intervju, šarm, dobro napisana molba i životopis, a ponekima i preporuka dobrog profesora. Ispitanice su u prijelaznom razdoblju tražile posao. Količina poslanih prijava za posao kod ispitanika/ica proteže se od 11 do 150. Jedna ispitanica govori:

„Prijavljivala sam se na mnogo natječaja za posao. I dalje se prijavljujem. Luksuz je kad netko uopće odgovori, a kamoli da te pozove na razgovor. Najveći problemi ovog razdoblja su financije i život s roditeljima.“ (G. J., 28 godina)

Ispitanik i ispitanice su upoznate s mjerama poticanja zapošljavanja koje provodi Hrvatski zavod za zapošljavanje, a uglavnom su o mjeri čule putem medija i preko prijatelja koji su prošli mjeru stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa. Na pitanje o tome što misle o mjeri poticanja zapošljavanja HZZ-a ispitanik odgovara:

„Ne vidim neke prednosti, sve je to premetanje iz šupljeg u prazno. Samo se dobila jeftina radna snaga, ništa drugo. Radiš isto kao svi ostali radnici, samo za manje novaca.“ (S. F., 24 godine)

Što se tiče rada u privatnom ili javnom sektoru, jedna ispitanica govori da postoje ogromne razlike u radu u privatnom i javnom sektoru. Ističe da se u privatnom sektoru ne poštuje zakon o radu, ne postoji radno vrijeme, a poslodavci uvelike iskorištavaju zaposlene kako bi ostvarili što veći profit. Ispitanica misli da ima šanse za trajno zaposlenje u poduzeću u kojem sada radi te ističe kako se osjeća sposobnom za obavljanje tog posla. Ipak, priznaje da to ne želi raditi u budućnosti iako takva vrsta posla ulazi u širi spektar zapošljavanja u njezinoj struci.

Jedna ispitanica pronašla je posao putem oglasa na stranici Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Na poslu nije zadovoljna financijama i nadređenim. Djelomično je zadovoljna uvjetima, jer trenutno radi u grupi od 40 djece, što je jako iscrpljuje. Usto, radi više sati dnevno nego što bi trebala. Ističe kako je kolegicama jako zadovoljna. Prije pronalaska ovog posla kao najveće probleme u prijelaznom razdoblju od školovanja do zaposlenja ističe financije, stanovanje, rad „na crno“, nemogućnost prijave za posao prije isteka 30 dana ili nemogućnost prijave za poslove drugih zanimanja u roku od 30 dana. Ova ispitanica željela bi raditi u državnom dječjem vrtiću zbog sigurnosti posla i plaće te vjerojatnosti da ne bi trebala raditi prekovremeno. Nakon isteka mjere, pronašla je novo radno mjesto u dječjem vrtiću, gdje ima mentoricu. Radna atmosfera je vesela i podnošljiva, no

radni tempo je dosta naporan. Većina ispitanica nije imala očekivanja prije stupanja u „mjeru 1600“. Ističu negodovanje zbog podcjenjivanja i potplaćenosti, koju poslodavci iskorištavaju.

U prijelaznom razdoblju između školovanja i zaposlenja ispitanice i ispitanik ističu da nisu imale status studenta, pa samim time ni studentska prava. Unatoč intenzivnom traženju posla, nisu se mogle odmah zaposliti, a poslodavci s kojima su imale iskustva pokazali su nerazumijevanje te isticali kako osoba koja je tek završila školovanje ne može imati potrebno iskustvo. Diplomirana logopedinja kaže da je u tom razdoblju najviše sumnjala u svoju stručnost i bila je nesigurna te nije znala kome se obratiti jer nitko nije primao osobu bez iskustva.

Ispitanice i ispitanik smatraju da je mjera pridonijela njihovoj zapošljivosti. Nekima je mjera pomogla da nakon nje pronađu novo radno mjesto, a drugima nije. Ispitanici ističu kako poslodavci mogu zaposliti neku drugu osobu nakon isteka mjere, a sami ispitanici omogućili bi bolje uvjete rada te bi željeli da postoji mogućnost ostanka u poduzeću. Što se tiče novca, ispitanice i ispitanik predlažu da oni sa završenom srednjom školom u mjeri dobivaju 1600 kuna, a oni sa završenim fakultetom 2000 kuna.

Jedna ispitanica o radnim uvjetima govori:

„Sve osim financija super, uvjeti rada su super, nema toliko stresa, radno vrijeme 7:30-15, kolege super, mentorica odlična, čisti primjer školskog psihologa.“ (M. V., 25 godina)

Iako zadovoljna trenutnim radnim mjestom, ističe i negodovanje jer se prijavila na dvadesetak natječaja, bila je na nekoliko testiranja, no posao nije mogla pronaći. Za „mjeru 1600“ govori da je donijela više štete nego koristi:

„Nije nikakvo rješenje za nezaposlenost, nemam nikakva prava, nemam financije, nakon godinu dana bit ću u istoj poziciji kao i prije mjere. Uključila sam se u mjeru jer sam vidjela da je to jedini način da radim i ne sjedim doma.“ (A. Š., 26 godina)

Ispitanik nije zadovoljan odabirom fakulteta na kojem je bilo premalo predavanja te su postojali preveliki zahtjevi za pogrešne stvari, loša organizacija rada i malo kvalitetnih profesora, a smatra da tijekom studija nije naučio puno. Kao najveće probleme prijelaznog razdoblja između školovanja i zaposlenja ističe:

„Moraš od nečega živjeti, a izvor financija postaje ti vlastita ušteđevina. Postoji silna želja za zaposlenjem, a nakon tri - četiri razgovora, shvatiš da ništa od toga, ili su naštimani natječaji ili sve ovisi o sreći/vezi.“ (S. F., 24 godine)

Prijavio se na 150 natječaja za posao, no ističe da možda 5 do 10 posto poslodavaca daje povratnu informaciju. Posao je dobio kada se treći put javio na isti oglas u razdoblju od šest mjeseci i kaže:

„Treći put Bog pomaže.“ (S. F., 24 godine)

U vrijeme provedbe intervjuja jedna od ispitanica je u procesu osposobljavanja te razvija komunikacijske vještine i odnose s kolegama/icama i nadređenima, radne navike, etiku, znanja vezana uz posao i pravni aspekt.

Diplomirana logopedinja kao nedostatak mjere ističe minimalnu naknadu i neplaćanje stručnog ispita od strane države. Većina si ne može priuštiti stručna usavršavanja koja su preduvjet za polaganje stručnog ispita zbog izrazito visokih cijena samih ispita. Iako je u procesu osposobljavanja stekla stručne kompetencije i radne navike, svjesna je da su joj šanse za trajno zaposlenje u ovom vrtiću nikakve te da je nakon svega čeka burza.

„Hrvatski obrazovni sustav nije kvalitetan niti međunarodno konkurentan, stečena znanja tijekom školovanja neće puno pomoći.“ (G. J., 28 godina)

Ovo je samo jedan primjer negativnih razmišljanja s kojima se suočava profesorica povijesti i ruskog jezika i književnosti, koja je pripravnica u jednoj osnovnoj školi. Od pedesetak natječaja za posao na koliko ih se prijavila, tri puta je dobila pozitivan odgovor. Premala primanja tijekom studiranja u stručno osposobljavanje utječu na osamostaljivanje, no smatra da je ova mjera odlična za vježbenike koji žele raditi u obrazovnom sustavu. U mjeru se odlučila jer nije bilo drugog načina da pronađe posao. S obzirom na to da radi u vrhunskoj školi, smatra da može jako puno naučiti od izvrsnog kadra te su joj administrativno i stručno osoblje velika podrška. Također, zadovoljna je mentoricom, koja je savjesna i vrlo korektna, kreativna i stručna osoba. Radnu atmosferu opisuje kao vrlo profesionalnu, zabavnu i kreativnu.

Jedna ispitanica, također diplomirana profesorica povijesti, ističe da je zadovoljna odabirom fakulteta zbog dobre komunikacije s profesorima koji su uvijek bili dostupni i spremni pomoći. Ona

je u prijelaznom razdoblju između školovanja i zaposlenja koristila studentska prava putem student servisa. Za prijave na natječeaje za posao kaže:

„Prijavljivala sam se na poslove u struci. Na otprilike njih 7-8. Iskustva nemam jer nikad nisam došla do razgovara za posao, mogu biti sretna ako dobijem odbijenicu jer se očito niti one više ne šalju.“ (M. P., 25 godina)

Ispitanica živi s roditeljima te joj 1600 kuna služi za džeparac pa smatra da oni koju putuju ili žive samostalno ne mogu živjeti bez dodatne financijske pomoći roditelja. Nedostatak je i plaćanje stručnog ispita u visini od 3000 kuna. Što se tiče prednosti i nedostataka ove mjere, ispitanica objašnjava:

„Jedina prednost je to što ipak radim bez obzira na visinu primanja. Jer da ovo ne radim, vrlo vjerojatno bih sjedila doma. Teško je reći što bih promijenila, jer koliko sam čula, stalno se događaju promjene pa tako one osobe koje sad potpišu ugovor nemaju isti kao ja koja sam ga potpisala prije 9 mjeseci. Najveći nedostatak je to što moramo sami plaćati pokaz/prijevoz. Ne bi to bio toliki problem da ne moramo plaćati radnički pokaz koji košta 360 kn, a nismo u radnom odnosu.“ (M. P., 25 godina)

Trenutno radi u javnom sektoru te je sretna što dobiva primanja za posao na kojem su visokobrazovane osobe volontirale. Ne zna postoje li razlike u radu u javnom i privatnom sektoru, no želi vjerovati da ne postoje. Šanse za ostanak u muzeju u kojem trenutno radi ne postoje. Međutim, osposobljavanje joj je pomoglo jer će se nakon položenog ispita za kustosa moći prijavljivati na više natječaja. Usto, naučila je baratati programom M++ koji koristi većina muzeja u Hrvatskoj.

Diplomirana pedagoginja također je zadovoljna odabirom fakulteta zbog izuzetno kvalitetnog kadra. Smatra da je tijekom školovanja stekla osnove za obavljanje posla, a nijedna knjiga ili ispit nisu je mogli dovoljno pripremiti za praksu. Tijekom cjelokupnog studija radila je različite poslove preko studentskog servisa, a to je nastavila i tijekom prijelaznog razdoblja. Ono je trajalo gotovo četiri mjeseca zbog tadašnjeg zakona prema kojem osoba mora biti prijavljena na burzu najmanje tri mjeseca kao nezaposlena kako bi uopće mogla steći uvjete za „mjeru 1600“. Konstantno prati natječeaje, poslala je 11 molbi. Dobila je 6 negativnih odgovora, a na 5 nikakav odgovor. Ona bi htjela raditi kao pedagog u vrtiću. Ako joj financije to dopuste, htjela bi upisati i postdiplomski studij.

Unatoč negativnom pogledu na mjeru „1600 kuna“, pedagoginja je zadovoljna radom u vrtiću u kojem radi 7 sati i ima mentoricu. Sve poslove obavlja uz mentoričinu pomoć, a prilikom obavljanja svakog posla mentorica joj objašnjava razloge i načine obavljanja posla. Radna atmosfera je pozitivna i ugodna. Unatoč tome što nema šanse za trajno zaposlenje, prednost ulaska u mjeru je pomoć u pronalasku kasnijeg zaposlenja zbog stjecanja uvjeta za polaganje stručnog ispita.

Jedna ispitanica kritički promatra prednosti i nedostatke mjere:

„Smatram da je mjera pozitivna zbog stjecanja radnog iskustva jer, kao što praksa pokazuje, fakultetsko obrazovanje nas ne uči konkretnim aktivnostima i poslovima određenog zanimanja. Ali, glavni nedostaci su iskorištavanje radne snage od strane poslodavaca (osobito zato što imaju minimalne ili nikakve troškove za takve radnike) te podcijenjena „plaća“. Za 1600 kuna radnik ima minimalnu motivaciju za rad, osobito ako zna da u tvrtci u kojoj obavlja mjeru nema nikakve šanse za trajno zaposlenje. Odnosno, ni privremeno. 1600 kuna je zaista podcijenjivanje mladih intelektualaca. Osamostaljivanje, zasnivanje obitelji i slično u tom periodu nikako ne dolaze u obzir jer je i za jednu osobu taj iznos dovoljan samo za puko preživljavanje. Zanima me za koju je plaću radio ministar Mrsić nakon završenog školovanja i preporuča li on ovu mjeru svojoj djeci!?“ (A. Š., 26 godina)

MLADE OSOBE KOJE SU ZAVRŠILE S MJEROM

Ispitanice koje su završile mjeru su djevojke u dobi od 20, 25, 26 i 27 godina. Radi se o jednoj medicinskoj sestri, jednoj sveučilišnoj prvostupnici javne uprave, jednoj psihologinji te jednoj profesorici pedagogije i diplomiranoj rusistkinji. Sve sugovornice su trenutno nezaposlene te ta nezaposlenost varira od svega nekoliko mjeseci do nekoliko godina, a sve osim jedne sugovornice i dalje žive s roditeljima.

Po pitanju iskustva sa školovanjem, sve sugovornice su zadovoljne odabirom škole, odnosno fakulteta, te su sigurne da bi se, nakon školovanja i barem godine dana radnog iskustva u svojoj struci, i dalje žele baviti zanimanjem za koje su se obrazovale. Iako su tijekom školovanja očekivale kako će im obrazovanje i tada stečena znanja pomoći u poslu, kasnije su shvatile kako tome ipak nije tako s obzirom na to da je omjer teoretskog i praktičnog znanja išao u korist teorije. U slučaju stručne prvostupnice javne uprave studentska praksa trajala je svega 5 radnih dana. Kao probleme ističu i same sadržaje koji se obrađuju odnosno ne obrađuju. Tako se na studiju

javne uprave uopće ne obrađuje područje uredskog poslovanja, koje je sastavni dio opisa posla prvostupnika javne uprave, dok se na studiju pedagogije javljaju problemi poput ovog:

*„Niti u jednom trenutku nismo se pozabavili zakonima i pravilnicima vezanima za rad pedagoga, a koji su izrazito važni za rad pedagoga bilo u školi, vrtiću ili negdje drugdje.“
(R. V., 28 godina)*

S pronalaskom posla, odnosno sa stupanjem u mjeru, nisu imale mnogo problema te su sve sugovornice u mjeru bile uključene ubrzo nakon završetka školovanja. Kao najveće probleme prijelaznog razdoblja prepoznaju to što nemaju bilo kakvu obavezu ili rutinu te se mogu samo prijavljivati na razne natječajne. Prilikom prijave na natječajne poslodavci često ne šalju nikakvu povratnu informaciju, a sugovornice ističu kako su se susrele i sa situacijom u kojoj je natječaj bio namješten i objavljen samo zato što je tako propisano zakonom. Prijavljenim kandidatima poslodavac je govorio da je to radno mjesto već popunjeno, ali da se intervju može održati kad se osoba već prijavila. Isto tako, kao problem navode i mnogobrojne natječajne koji postavljaju nemoguće zahtjeve:

„Tipa, traže apsolutno/studenta koji bi radio na studentski ugovor, na puno radno vrijeme sa 3 godine iskustva.“ (R. V., 28 godina)

S obzirom na to da se ubrzo po završetku studija gube studentska prava, a time i mogućnost rada preko studentskog ugovora, mlada osoba gubi prihode. Takva situacija je vrlo demotivirajuća za mlade ljude, posebice zato što ih država potiče na dodatno obrazovanje i aktivno traženje posla u vrijeme kad mladi ljudi nemaju nikakvih prihoda:

„Ne mogu se ni dalje usavršavati jer nemam novaca da platim sve te tečajevne i nastavak studija, a kamoli osamostaliti se ili zasnovati obitelj.“ (M. B., 25 godina)

Sve sugovornice su posao pronašle preko Zavoda za zapošljavanje. Za sve je radna okolina bila vrlo poticajna te ističu kako su radni uvjeti bili jako dobri te da su prilikom osposobljavanja mnogo toga naučile. No, kao glavni nedostatak navode nisku naknadu, koja nije u skladu sa stupnjem obrazovanja i odgovornostima koje poslovi obuhvaćaju. Usto, sredstva su premala da bi mladima omogućila osamostaljenje. Profesorica pedagogije i diplomirana rusistkinja navodi kako, unatoč stečenom iskustvu, nije zadovoljna poslom koji je dobila, jer je dobila posao asistenta u nastavi,

za koji smatra da bi trebao biti namijenjen studentima i studenticama završnih godina studija u području pomagačkih struka.

Govoreći o mjerama poticanja zapošljavanja, sugovornice navode kako jedino znaju za mjeru u kojoj su i same sudjelovale. Smatraju da je sama ideja poticanja zapošljavanja mladih odlična, ali da trenutno predložene mjere ne idu nikome u prilog osim poslodavcu i politici. Jedino što vide kao pozitivnu stranu mjere jest stjecanje iskustva i osposobljavanje za budući rad, no kao nedostatke navode vrlo male prihode, nemogućnost dobivanja ugovora o stalnom radnom odnosu i neizvjesnu budućnost. Naime, niti jednoj od naših ispitanica mjera zasad nije pomogla u pronalženju novog zaposlenja pa se sada, nakon mjere, nalaze u istoj poziciji kao i prije. U mjeru su se uključile zato što nisu imale izbora. Za polaganje stručnog ispita nužno je imati barem godinu dana radnog iskustva te je to jedino dobro što im je mjera zasad pružila.

Tijekom osposobljavanja, svaka od naših ispitanica je unutar svog područja stekla razna stručna znanja, no osim toga navode kako ih je osposobljavanje naučilo komunikaciji i ophođenju s drugima (kolegama, nadređenima, klijentima, pacijentima, korisnicima), što vide kao vrlo važan segment svakog posla.

ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Analizirajući podatke dobivene intervjuima dolazimo do zaključka kako su mladi općenito zadovoljni mjerom kao idejom, no navode mnoge probleme vezane uz prijelazno razdoblje između završetka školovanja i zaposlenja, kao i uz provedbu i uvjete same mjere.

Najveći problemi prijelaznog razdoblja su nepostojanje osobnih primanja te time ovisnost o roditeljima, kao i frustracija zbog nemogućnosti pronalaska zaposlenja te osjećaj gubitka vremena. Mladi problem vide i u cjelokupnom procesu zapošljavanja. Malo je aktivnih natječajâ; poslodavci obično očekuju radno iskustvo koje mladi ne mogu steći; natječajâ i zapošljavanje su netransparentni, a nedostaju i povratne informacije vezane uz status kandidata i kandidatkinja za posao. Odabirom zanimanja i samim školovanjem su općenito zadovoljni svi ispitanici, no kao izvor nezadovoljstva ističu premalo stečenih praktičnih vještina.

S obzirom na sektor djelatnosti, u javnom sektoru teškoće se javljaju u vidu nemogućnosti dugoročnog zaposlenja. Nedostaci privatnog sektora odnose se na nepoštovanje zakonom propisanih odredaba o stručnom osposobljavanju, pri čemu se navodi kako poslodavci često zahtijevaju prekovremeni rad. Jedna od glavnih kritika ove mjere jest upravo njena zlouporaba na način da poslodavac iz godine u godinu, umjesto nekog trajnijeg oblika zapošljavanja, angažira vježbenika putem mjere.

Mladi stručno osposobljavanje vide kao priliku za stjecanje vrijednih vještina i kompetencija vezanih uz samu struku, no navode kako kroz mjeru prolazi mnogo njihovih kolega i kako će nakon odrađenih godinu dana svi biti u istoj poziciji kao i prije. Zapravo, mjera i ne povećava njihovu konkurentnost na tržištu rada. Osim toga, loši financijski uvjeti i neizvjesnost oko dugoročnog zaposlenja čine mjeru neatraktivnom i zadnjom opcijom za mnoge mlade.

U skladu s iskustvima i prijedlozima do kojih smo došli kroz provedbu intervjua iznosimo sljedeće preporuke:

- Potrebno je sufinancirati troškove prijevoza za korisnike i korisnice mjere. U nekim slučajevima čak 25% naknade korisnici i korisnice troše na prijevoz do mjesta u kojem obavljaju se stručno osposobljavaju.
- Treba povećati naknadu s trenutnih 1600 kuna na razinu minimalne bruto plaće.
- Potrebno je uvesti razliku u visini naknade s obzirom na stupanj obrazovanja.
- Treba omogućiti uključenje u mjeru uz zadržavanje studentskih prava, odnosno uključivanje u mjeru nakon polaganja svih ispita. Druga je mogućnost da se studentska prava produlje na razdoblje između polaganja diplomskog i polaganja stručnog ispita (12 ili 24 mjeseca nakon diplomskog).
- Potrebno je pratiti potrebe na tržištu rada te prilagoditi upisne kvote potrebama tržišta rada, ali u mjeri koja neće ugrožavati ljudskopravnu i socijalnu funkciju obrazovanja
- Troškove polaganja stručnog ispita i stručnih usavršavanja potrebnih za pristupanje samom stručnom ispitu ne bi trebao snositi sam vježbenik, već država, tj. poslodavac.
- Potrebno je posvetiti veću pozornost problemu zapošljivosti prvostupnika. S jedne strane, studije treba prilagoditi tako da osoba nakon završenog preddiplomskog studija ima potrebne vještine i znanja. S druge strane, potrebno je prilagoditi potrebe koje u tom smislu ima tržište rada.
- Provedbu i uspješnost mjere stručnog osposobljavanja treba nadzirati i evaluirati, i to ne samo kroz praćenje broja korisnika/ica, već i kroz prikupljanje podataka o kvaliteti provedbe i zapošljivosti korisnika/ica.
- Mjeru treba ograničiti samo na zanimanja za koja je nužno polaganje stručnog ispita.

LITERATURA

Mrežne stranice Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

- <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=7569>
- <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=7567>
- <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=9202>

Mrežne stranice Eurostata http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_social_policy_equality/youth/indicators

Dolenec, D., Marušić, I., i Puzić Saša (2008): Školarine u sustavu visokog obrazovanja. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu. (sažetak studije); dostupno na internetu: <http://www.nsz.hr/datoteke/ddolenec-skolarine.pdf>

Zakon o poticanju zapošljavanja; dostupno na internetu: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_05_57_1410.html

BIOGRAFIJE AUTORICA

Deja Koren rođena je 1988. godine. Po završetku jezičnog smjera Gimnazije Lucijana Vranjanina, upisala je studij psihologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Trenutno završava studij, te piše diplomski rad s temom *Istraživanje sadržaja nacionalnih stereotipa: što Hrvati misle o sebi, Slovencima i Srbima?*. Tijekom studija bila je uključena u razne volonterske projekte. Dvije godine radila je kao izvoditeljica radionica na projektu prevencije poremećaja u prehrani "Tko je to u ogledalu?". Osim uz poremećaje u prehrani, njezini profesionalni interesi vezani su i uz organizacijsku psihologiju, tako da je radno iskustvo na tom području gradila kao studentica u odjelu ljudskih potencijala nekoliko tvrtki (Radilica d.o.o., HILL International, Coca-Cola HBC Hrvatska, Styria Hrvatska). Trenutno je volonterka u sklopu UNICEF-ovog projekta telefonskog savjetovišta za rani razvoj djece "Telefončić". U slobodno vrijeme uči francuski jezik, čita stručnu literaturu i igra squash.

Petra Marinčić rođena je 1989. godine u Zagrebu. Živi u Zaprešiću, gdje je završila osnovnu i srednju školu te osnovnu glazbenu školu na smjeru za glasovir. Studentica je druge godine diplomskoga studija povijesti i komunikologije na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu. Na fakultetu je bila angažirana kao studentska pravobraniteljica (listopad 2010.- ožujak 2013.) i predsjednica Društva studenata povijesti „Ivan Lučić-Lucius“ (prosinac 2011. – ožujak 2013.). Dobitnica je Rektorove nagrade u području komunikologije pod mentorstvom prof.dr.sc. Danijela Labaša i Priznanja Voditelja Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu za najbolju studenticu završne godine preddiplomskog studija povijesti 2011. godine. Sudjelovala je u različitim radionicama povezanim s medijima, govorničkim i prezentacijskim vještinama, organizacijom projekata i planiranjem aktivnosti te sudjelovanjem mladih u zajednici. Radila je kao praktikantica u Odjelu za komunikaciju i odnose s javnošću Coca-Cole HBC Hrvatska, volonterka u organizaciji pohoda pape Benedikta XVI. 4. i 5. lipnja 2011. te kao honorarna novinarka Televizije Zaprešić. Pjeva u Zboru mladih „Stijene“ Župe sv. Petra apostola Zaprešić.

Zrinka Perić rođena je 1988. godine u Splitu. Živi u Omišu, gdje je završila osnovnu školu. Nakon završene Obrtničke škole u Splitu (smjer fotograf) i položenog četvrtog stupnja srednje škole, upisala je studij sociologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Preddiplomski studij završila je u Splitu, a diplomski studij istog fakulteta upisala je u Zagrebu. Trenutno je apsolventica sociologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Uz navedeno, Zrinka studira i na diplomskom studiju socijalnog rada na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Želja joj je jednog dana raditi u ustanovi socijalne skrbi, gdje bi mogla utjecati na poboljšanje životne situacije socijalno ugroženih osoba. Posljednjih 6 godina aktivno se bavi pjevanjem u ženskoj klapi. Trenutno je članica ženske klape “Armorin” iz Zagreba.

PERCEPCIJA ULOGE MINISTARSTVA SOCIJALNE POLITIKE I MLADIH U OBLIKOVANJU I PROVEDBI POLITIKE ZA MLADE

Marija Savić, Dražen Matiček i Petra Pekica

SAŽETAK

Pasivnost mladih u Hrvatskoj i njihova nezainteresiranost za politička zbivanja, kao i nepoznavanje te nerazumijevanje osnovnih političkih procesa, pokazali su se tijekom posljednjih 10 godina i više no evidentnima. Nekoliko istraživanja⁴³ koja su u posljednje tri godine provele različite organizacije civilnog društva to je i potvrdilo. Pokazalo se da mladi nisu upoznati sa značenjem osnovnih političkih pojmova, okvirom političkog djelovanja, pa ni načinima na koje oni sami, čak i prije punoljetnosti, mogu sudjelovati u procesima donošenja odluka. GONG-ovo istraživanje⁴⁴ o političkoj pismenosti mladih pokazalo je da mladi politici općenito, kao području ljudskog djelovanja, pridaju iznimno negativne konotacije. Iskustva koja su na terenu prikupili predstavnici i predstavnice Mreže mladih Hrvatske tijekom brojnih edukacija i susreta s mladima ukazuju da tek rijetki razlikuju pojedine specifične politike u kontekstu javnih politika kojima tijela javne vlasti utječu na kvalitetu života građana. Mladi najčešće nisu svjesni postojanja politike za mlade kao skupa specifičnih mjera koje izravno utječu na kvalitetu života i unapređenje položaja mladih u nekoj zajednici.

Ministarstvo socijalne politike i mladih (dalje u tekstu: MSPM) je najviše tijelo zaduženo za oblikovanje i provedbu politika za mlade u Republici Hrvatskoj te je dužno, sukladno Nacionalnom programu za mlade⁴⁵, informirati mlade o svim važnim pitanjima koja izravno utječu na kvalitetu

⁴³ Istraživanje „Demokracija i ljudska prava u osnovnim školama“ Centra za ljudska prava (2010.), GONG-ovo istraživanje o političkoj pismenosti mladih „Odgaja li škola dobre građane?“ (2011.) i CIVITAS-ovo istraživanje „Obrazovanje za demokraciju i ljudska prava“ (2011.)

⁴⁴ Istraživanje o političkoj pismenosti mladih „Odgaja li škola dobre građane?“ (2011.), Zagreb: GONG

⁴⁵ Nacionalni program za mlade predstavlja temeljni strateški dokument koji obuhvaća skup mjera na nacionalnoj razini, te kao takav predstavlja temelj područja djelovanja politika za mlade u RH.

njihovog života te o mogućnostima ostvarivanja različitih prava. To se odnosi i na ostvarivanje prava u okviru politika za mlade te na mehanizme putem kojih mladi mogu sudjelovati u njezinom oblikovanju. Iz tog je razloga cilj ovog istraživanja bio utvrditi pozicionira li se MSPM u tiskanim medijima kao akter kod kojeg mladi prepoznaju odgovornost za oblikovanje i provedbu politike za mlade. Također, cilj je bio otkriti pozicionira li se MSPM kao institucija na čija „vrata“ mladi trebaju pokucati kada se žele informirati o svojim pravima i politici za mlade općenito.

Iz tog je razloga provedeno istraživanje o imidžu⁴⁶ MSPM-a u kontekstu njegove ključne uloge u oblikovanju okvira politike za mlade u tiskanim medijima. Istraživanje je obuhvatilo osam najčitanijih dnevnih novina u Hrvatskoj. Od njih osam, obuhvaćena su tri nacionalna dnevnika (Jutarnji list, Večernji list te 24 sata) te pet regionalnih dnevnih novina (Novi list, Slobodna Dalmacija, Glas Istre, Međimurski list i Glas Slavonije). Istraživački tim je kao istraživačku metodu koristio analizu sadržaja.

Premda je prvotna ideja istraživanja bila analizirati komunikaciju MSPM-a o politici za mlade, to nije bilo moguće zbog toga što MSPM nema komunikacijsku strategiju. Osim toga, nismo bili u mogućnosti analizirati priopćenja za medije MSPM-a, a to je, uz postojanje komunikacijske strategije, jedan od preduvjeta za istraživanje komunikacije s medijima odnosno ciljanim skupinama.

Ključne riječi: politika za mlade, mladi, imidž i komunikacija Ministarstva socijalne politike i mladih

OKVIR POLITIKE ZA MLADE U RH

Osnovni motiv na kojem je utemeljeno cijelo istraživanje bio je utvrditi kako se Ministarstvo socijalne politike i mladih predstavlja mladima, to jest koliko je prepoznatljivo u svojoj ulozi glavnog aktera u procesu kreiranja i provedbe politike za mlade u Republici Hrvatskoj. Naime, to je jedan od osnovnih preduvjeta za informiranje mladih u Hrvatskoj o postojanju politike za mlade i o mogućnostima utjecanja na njezino oblikovanje. Prije svega, potrebno je ukratko pojasniti što se podrazumijeva pod samim pojmom „**politika za mlade**“, kakav je njezin okvir u RH, a potrebno je i objasniti ulogu MSPM-a u procesu njezinog definiranja.

⁴⁶ Imidž nekog tijela (organizacije) je odraz ili dojam koji to tijelo (organizacija) ostavlja u očima i glavama svoje javnosti (publike), prema Tench i Yeomans, (2009.), str.270

Pod politikom za mlade podrazumijeva se „skup načela, vrijednosti, stavova, ciljeva i akcija koje se osmišljavaju u svrhu poboljšanja kvalitete života društvene skupine mladih.“⁴⁷ Za njezinu provedbu mogu biti zadužena tijela državne uprave, ali i polu-javne institucije⁴⁸. Mjere koje su njome obuhvaćene najčešće se realiziraju u suradnji s civilnim društvom, napose organizacijama mladih i za mlade, te različitim stručnjacima i medijima. Ukratko, takav proces zahtijeva uključivanje zajednice u cjelini u realizaciju mjera politike za mlade.

Nacionalni program za mlade (dalje u tekstu: NPM), koji predstavlja temeljni strateški dokument u području politike za mlade u RH na nacionalnoj razini, obuhvaća skup mjera i akcija čiji je cilj unaprijediti položaj i poboljšati kvalitetu života mladih te kao takav predstavlja temelj okvira politike za mlade u RH. Kako bi bilo još jasnije koje su to akcije i mjere obuhvaćene terminom *politika za mlade*, korisno je istaknuti da pod politikom za mlade NPM obuhvaća mjere u sedam tematskih područja: obrazovanje i informatizacija; zapošljavanje i poduzetništvo; socijalna politika; zdravstvena zaštita i reproduktivno zdravlje; aktivno sudjelovanje mladih u društvu; kultura mladih i slobodno vrijeme te mobilnost, informiranje i savjetovanje.⁴⁹ Primjerice, različite obrazovne politike, mjere koje se donose s ciljem prevencije ovisnosti kod mladih, posebne mjere za poticanje stručnog usavršavanja mladih bez zasnivanja radnog odnosa i sl., predstavljaju „školske“ primjere takvih mjera. Za provedbu Nacionalnog programa za mlade zaduženo je Ministarstvo socijalne politike i mladih.

Kreiranje okvira politike za mlade u Hrvatskoj još uvijek predstavlja relativno mlad i nezavršen proces. Naime, ti su procesi započeli prije desetak godina, no razvijali su se iznimno sporo i nestrukturirano. 2001. godine započela je izrada prve nacionalne strategije za mlade, izrada zakonodavnog okvira za mehanizme sudjelovanja mladih u procesima donošenja odluka na lokalnim razinama (Zakon o vijećima mladih, kasnije Zakon o savjetima mladih), a paralelno s tim procesima se početkom 2000-ih godina stvarala i Mreža mladih Hrvatske⁵⁰. Jedan od rezultata ovog procesa bio je petogodišnji Nacionalni program djelovanja za mlade, koji je usvojen godinu dana kasnije. Tri godine poslije usvajanja samog NPDM-a, 2005. godine, usvojen je i operativni plan za njegovu provedbu u 2006. i 2007. godini. Tek se od tog trenutka može govoriti o značajnijem početku provedbe politike za mlade. 2007. godina je zanimljiva i zbog donošenja Zakona o savjetima mladih, koji je usvojen s namjerom da omogući aktivno sudjelovanje mladih

⁴⁷ Mali rječnik pojmova politike za mlade i rada s mladima (2011.), Zagreb: Mreža mladih Hrvatske, str. 9.

⁴⁸ Mali rječnik pojmova politike za mlade i rada s mladima (2011.), Zagreb: Mreža mladih Hrvatske, str. 9.

⁴⁹ Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013. godine, www.mspm.hr, 26.3.2012.

⁵⁰ Koraci do uspješne politike za mlade u lokalnoj zajednici (2011.), Zagreb: Mreža mladih Hrvatske, str.3

u procesima donošenja odluka na lokalnoj i regionalnoj razini te kao takav još uvijek predstavlja jedini zakonski dokument u RH koji se odnosi isključivo na mlade. U praksi se provedba tog Zakona pokazala iznimno zahtjevnom te je danas, 7 godina nakon njegovog donošenja, zakon u procesu usvajanja izmjena i dopuna. Zbog obujma najavljenih izmjena realno je očekivati donošenje potpuno novog zakona. U međuvremenu je (2009.) usvojen i novi Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013. godine, koji je u ovom trenutku još uvijek na snazi. Međutim, MSPM je najavio kako je već započeo s pripremnim radnjama za donošenje nove nacionalne strategije za mlade, kao i s priprema za donošenje Zakona o mladima. Naime, Hrvatska je jedna od rijetkih europskih zemalja koje nisu zakonski definirale državnu potporu u području djelovanja sektora mladih.

Premda je MSPM zaduženo za oblikovanje i provedbu politike za mlade u RH te je prvo ministarstvo u hrvatskoj povijesti koje se eksplicitno orijentiralo prema mladima, njegovi administrativni kapaciteti trenutno ne zadovoljavaju sve relevantne standarde kvalitetnog oblikovanja i provedbe politika za mlade. Primjerice, premda je prvotna ideja samog istraživanja bila analizirati komunikaciju MSPM-a te utvrditi je li prilagođena mladima kao jednoj od najvažnijih skupina s kojima MSPM radi, pokazalo se kako MSPM uopće ne posjeduje komunikacijsku strategiju. Zbog heterogenosti skupina s kojima surađuje, MSPM bi takvom strategijom moglo razraditi smjerove i način komunikacije s pojedinim ciljanim grupama s kojima radi. S obzirom na nepostojanje takve strategije, zaista je teško govoriti o mogućnostima kvalitetnog informiranja mladih („informiranje i savjetovanje“ - 7. tematsko područje NPM-a), a još je teže govoriti o politici za mlade i sudjelovanju mladih u njezinom oblikovanju.

U skladu s navedenim, može se reći da je okvir politike za mlade u RH još uvijek u procesu formiranja, što predstavlja svojevrstan izazov, ali i priliku. Otvorenost tog procesa još uvijek omogućava izgradnju standarda razvoja politika za mlade, koji bi bio u skladu s potrebama mladih i organizacija mladih. Također, proces omogućuje uključivanje najboljih primjera domaćih i međunarodnih institucionalnih praksi u zakonska rješenja kojima će se definirati sektor mladih u RH.

NACRT ISTRAŽIVANJA I KORIŠTENA METODOLOGIJA

Već u prvoj fazi istraživanja, još dok se namjeravalo istražiti kako MSPM komunicira o politikama za mlade i o mogućnostima sudjelovanja mladih u njihovom oblikovanju, istraživački je tim naišao na neočekivana ograničenja u prikupljanju podataka za analizu. Naime, sukladno Zakonu o pravu na pristup informacijama od MSPM-a je zatražen uvid u komunikacijsku strategiju te prikupljene medijske objave (eng. *press clipping*) o radu MSPM-a od početka njegova mandata. No, pokazalo se da to tijelo nema komunikacijsku strategiju te da sustavno arhivira medijske objave o svom djelovanju tek od svibnja 2012. godine. Iz tog je razloga prvotna ideja istraživanja promijenjena, a u svrhu istraživanja analizirane su medijske objave iz pojedinih tiskanih medija, i to u razdoblju od 1. svibnja do 30. rujna 2012. godine.

U istraživanju, kojemu je cilj bio istražiti mogući imidž MSPM-a (sliku, odnosno dojam koji MSPM potencijalno ostavlja kod svojih ciljanih javnosti) u kontekstu oblikovanja i provedbe politike za mlade, korištena je metoda analize medijskog sadržaja. To je „metoda analize medijske stvarnosti, verbalne i vizualne produkcije (sadržaja novina, časopisa, radija, televizije i interneta), koja dovodi do stvaranja zaključaka o komunikatorima i publici tih sadržaja“⁵¹. Ova se metoda često koristi za ispitivanje imidža neke organizacije u očima njezinih ciljanih javnosti. Konkretno istraživačko pitanje određuje daljnje korake u procesu analize sadržaja.

Različita istraživanja pokazuju da su, kada govorimo o izvorima informiranja mladih, televizija i tiskani mediji odavno izgubili bitku pred Internetom. Međutim, istraživanje je zbog ograničenja u obliku vrste medijskih objava ustupljenih od strane MSPM-a obuhvatilo samo objave iz osam najčitanijih dnevnih novina u RH: tri nacionalna dnevnika (Jutarnji list i Večernji list te 24 sata) i pet regionalnih dnevnih novina (Novi list, Slobodna Dalmacija, Glas Istre, Međimurski list, Glas Slavonije). Pitanja postavljena u matrici pomoću koje su analizirane medijske objave odnosila su se na:

- tiskovinu, period, rubriku, format i veličinu u kojoj je tekst objavljen
- grafičku opremu teksta te njezin sadržaj i izgled
- fokus članka
- pristup temi
- ulogu i utjecaj MSPM- a u oblikovanju pojedinog područja/problematike koja izravno utječe na život mladih
- poruke predstavnika MSPM-a.

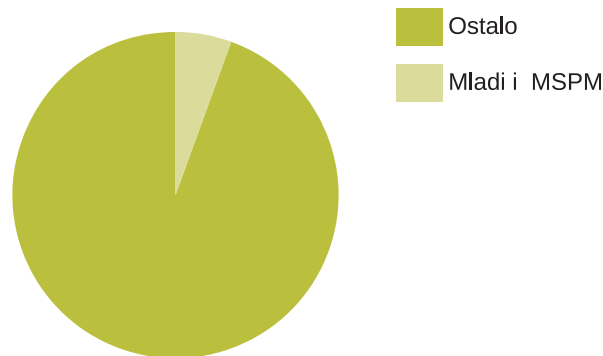
⁵¹ Tench, R., Yeomans, L. (2009), Otkrivanje odnosa s javnošću, str.235

Važno je napomenuti da prilikom analiziranja fokusa teksta nisu korištene kategorije poput „politika za mlade“, već su korištene kategorije usklađene s pojedinim temama koje politika za mlade obuhvaća (npr. stambeno zbrinjavanje mladih; klubovi, centri i udruge mladih i za mlade; prometna sigurnost mladih; obrazovanje i sl.)⁵²

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U analiziranom razdoblju, od ukupno **814 analiziranih tekstova**, samo u njih **21 (2,6%) istovremeno se spominju i mladi i MSPM**, dva ključna pojma na kojima je utemeljena analiza.

Graf 1: udio u kojem se u ukupnom press clippingu MSPM-a pojavljuju tekstovi u kojima se istovremeno pojavljuju MSPM i mladi

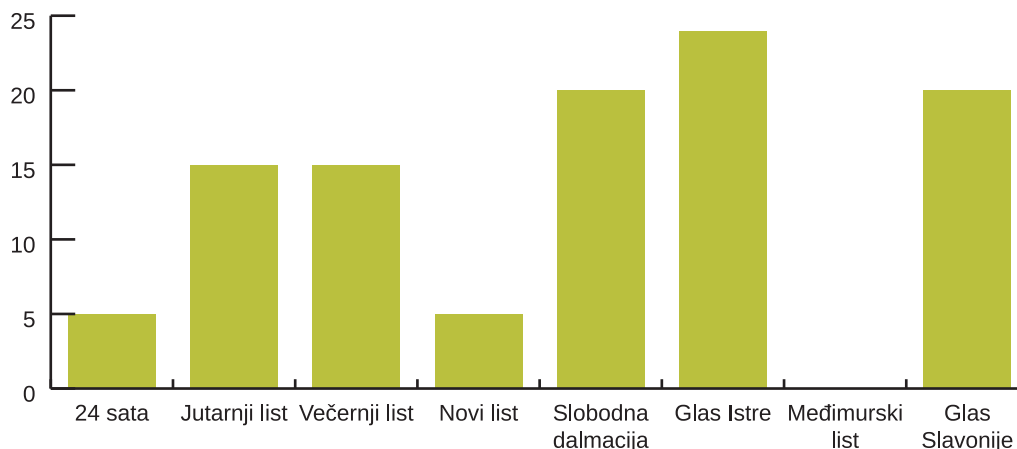
Rezultati navedeni u nastavku teksta odnose se isključivo na 21 tekst u kojem se spominju i *MSPM*, i *mladi*. Isključivo ti tekstovi zadovoljavaju osnovni preduvjet za daljnju analizu.

Rezultati koji se odnose na zastupljenost tekstova u pojedinim tiskovinama pokazuju da su tekstovi koji zadovoljavaju osnovni kriterij analize nešto više zastupljeni u regionalnim dnevnim

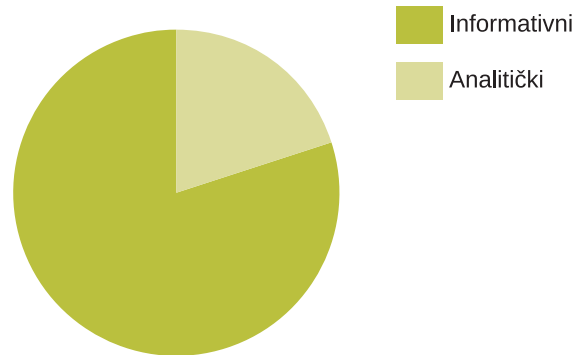
⁵² Matrica je dostupna kao dodatak radu.

listovima. No, radi se o iznimno malom broju analiziranih tekstova. Također, tijekom analize nije specificirano je li fokus teksta na nacionalnoj ili lokalnoj razini, što bi potencijalno moglo imati velik utjecaj na odluku nekog lokalnog medija da izvještava o temi. U skladu s tim opažanjima, teško je iz ovog rezultata izvoditi relevantne zaključke o tome zašto su regionalne dnevne novine nešto češće izvještavale o pojedinim temama vezanim uz mlade.

Graf 2: Prikaz tekstova u kojima se izvještavalo o MSPM-u i mladima s obzirom na njihovu raspodijeljenost po pojedinim tiskanim medijima

Što se tiče prostora na kojem su tekstovi objavljeni, prevladavaju tekstovi objavljeni na manje od 1/8 stranice (33,3%), dok onih na 1/8 stranice ima 23,8%. Podjednaki su udjeli tekstova koji zauzimaju četvrtinu, tekstova koji zauzimaju polovicu i tekstova koji zauzimaju dvije stranice novina (svaka skupina analiziranih tekstova ima udio od 14,3%). Prema formatu, 42,8% tekstova napisano je u obliku vijesti, 28,5% u obliku izvještaja, 19% u obliku tematskog članka te po 4,8% u obliku intervjua i priloga. Većina je tekstova napisana u najosnovnijim novinarskim formama, a to su vijest i izvještaj (koji možemo definirati kao proširenu vijest). Usto, većina njih je informativnog karaktera, dok se u samo 19% tekstova temi pristupa analitički. Navedeni rezultati indikativno ukazuju na to da se temama daje malo mjesta u cjelokupnom sadržaju novina te da im se ne pristupa dubinski.

Graf 3: Pristup temama koje se obrađuju u tekstovima

Uz većinu objavljenih tekstova bila je objavljena fotografija (71,4%), dok je uz samo jedan tekst (4,8%) objavljen i graf. Na najvećem broju objavljenih fotografija (33,3%) prikazana je Milanka Opačić, ministrica socijalne politike i mladih, dok drugi predstavnici MSPM-a nisu prikazani niti na jednoj fotografiji. Nakon predstavnika MSPM-a, na fotografijama su najzastupljeniji mladi, dok 6,7% njih prikazuje neki drugi sadržaj koji odgovara sadržaju teksta. Na 26,7% objavljenih fotografija nije jasno vidljiva poveznica s tekstom uz koji fotografija stoji.

Najviše tekstova fokusirano je na teme zapošljavanja i stručnog osposobljavanja mladih (33,3%) i socijalnu skrb (28,6%), što je u skladu s trenutno iznimno visokom stopom nezaposlenosti mladih i socijalnom slikom mladih u Hrvatskoj. Manje se pažnje pridalo temama poput volonterstva, provedbi i oblikovanju Nacionalnog programa za mlade te klubovima, centrima i udrugama mladih i za mlade. **Niz je važnih tema u analiziranom razdoblju u potpunosti zanemareno te o njima nije pronađena niti jedna objava. Samo neke od zanemarenih tema su: savjeti mladih, neformalne inicijative mladih, politički pomladci, stambeno zbrinjavanje mladih, slobodno vrijeme mladih, humanitarni rad, prevencija nasilja, prevencija ovisnosti, zdravstveni odgoj, prometna sigurnost, kultura mladih, itd.**

Uloga i utjecaj MSPM-a u oblikovanju pojedinog područja ili problematike koja izravno utječe na život mladih **vidljiva je u 47,6% tekstova**. U većini tekstova nisu prenesene izjave predstavnika MSPM-a (62%). Od onih izjava koje su prenesene, njih sedam od sveukupno osam nosi neutralnu poruku, dok niti jedna ne prenosi pozitivnu poruku. Većina izjava (sedam od osam) usmjerena je prema mladima. **Iz 90,5% tekstova nije moguće zaključiti da je MSPM glavni akter nadležan za predlaganje i provedbu mjera koje utječu na osiguranje kvalitete života i poboljšanje položaja mladih u RH.**

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Istraživanjem se pokazalo kako se mladi spominju u samo 2,6 % tekstova u osam dnevnih novina analiziranih u petomjesečnom razdoblju, koje je ova analiza obuhvatila. U tekstovima se uglavnom spominju neke druge društvene skupine (umirovljenici, osobe s invaliditetom, posvojitelji, itd.), što potencijalno ukazuje na dvije stvari. Prvo, unatoč njegovom imenu, tiskani mediji prvenstveno percipiraju djelokrug rada MSPM-a kroz društvene skupine među kojima nisu mladi. Drugo, komunikacija samog MSPM-a nije usmjerena ka informiranju javnosti o djelokrugu svojeg rada u domeni politika za mlade, informiranju samih mladih i popularizaciji tema od posebne važnosti za mlade.

Nadalje, iz rezultata istraživanja može se također zaključiti kako se mladi u RH sigurno ne mogu kvalitetno informirati putem tiskanih medija o postojanju politika za mlade te ulozi MSPM-a u njihovom oblikovanju. Također, može se zaključiti da MSPM svojom komunikacijom u tiskane medije ne uspijeva plasirati neke od tema iz područja politike za mlade, pa čak i ako to nastoji činiti. Naposljetku, MSPM u tim medijima ne uspijeva izgraditi prepoznatljivost u smislu aktera nadležnog za oblikovanje i provedbu politika za mlade.

S obzirom na navedene zaključke, istraživački tim predlaže niz preporuka za poboljšanje komunikacije MSPM-a s mladima te smatra da je potrebno:

- **izraditi i osigurati provedbu komunikacijske strategije MSPM-a:** Treba razraditi jedinstvenu strategiju koja će definirati specifične pristupe i kanale komunikacije za pojedine ključne skupine i koja će uzimati u obzir heterogenost društvenih skupina s kojima MSPM radi.

- **osigurati vrijeme i ostale resurse za primjerenu edukaciju svih djelatnika i djelatnica Sektora za mlade MSPM-a koji komuniciraju s mladima i/ili medijima:** Potrebno je osigurati im znanja potrebna da svoju komunikaciju prilagode na način razumljiv mladima i novinarima radi vjerodostojnijeg prijenosa informacija putem medija
- **osigurati povremene edukacije ili kraće informativne susrete (brifinge) novinara o područjima koja obuhvaća politika za mlade:** Novinari često puta nisu specijalizirani za područje o kojem izvještavaju, a ulaganjem u njihovo cjelovitije informiranje o pojedinim temama odgajaju se novinari koji dobro razumiju pojedino područje te su sposobni analitički izvještavati o temi iz tog područja.
- **poticati sustavno financiranje i razvoj medija za mlade koje vode mladi:** Mladi, pa tako i mladi novinari/novinarke poput, primjerice, novinarki i novinara Radio Studenta ili Televizije Student govore jezikom koji je blizak njihovim vršnjacima i vršnjakinjama te im na razumljiv način mogu prenijeti informacije od posebne važnosti za mlade.
- **osigurati sredstva za istraživanje o informiranosti mladih na temu politika za mlade i mogućnostima sudjelovanja u njezinom oblikovanju te o najboljim načinima informiranja mladih o toj temi.** Potrebno je istražiti koliko mladi uopće znaju o politici za mlade i prepoznaju li nadležnost MSPM-a u njezinom oblikovanju. Potrebno je otkriti na koji način mladima treba prenositi informacije o toj temi (jesu li to komunikacija putem medija koji su bliski mladima ili putem edukacija i susreta koji su vezani za te teme, itd.).

BIOGRAFIJE AUTORA I AUTORICA

Marija Savić rođena je 1991. u Zagrebu, gdje i danas živi. Završila je Prvu gimnaziju u Zagrebu te je trenutačno studentica preddiplomskog studija novinarstva na Fakultetu političkih znanosti. Od 2010. vodi i uređuje emisije na Radio Studentu, a posebno je zanima područje studentskog standarda, civilno društvo te suzbijanje diskriminacije. U slobodno vrijeme volontira te se bavi fotografijom i snimanjem.

Dražan Matiček rođen je 1988. u Doboju, u Bosni i Hercegovini. Ali, od svojih ranih dana živi u Hrvatskoj, točnije u Koprivnici, gdje je i odrastao. Trenutno pohađa posljednju godinu diplomskog studija novinarstva na Fakultetu političkih znanosti i volontira na Radio Studentu, gdje obavlja funkciju demonstratora te urednika deska. Osim toga, aktivno sudjeluje u raznim društveno angažiranim akcijama za obranu javnog dobra.

Petra Pekica rođena je 1986. godine. Odrasla je u Pazinu, a danas živi i radi u Zagrebu, gdje je studirala novinarstvo na Fakultetu političkih znanosti. Još od srednjoškolskih dana bila je aktivno angažirana u raznim organizacijama civilnog društva, a tijekom studija je pisala za Glas Istre te volonterski izvještavala za Radio Student. S obzirom na svoj dugogodišnji angažman u raznim organizacijama civilnog društva, od ožujka 2012. godine je članica operativnog tima Mreže mladih Hrvatske, gdje radi na projektu "Novo doba ljudskih prava i demokracije u školama".

LITERATURA

Batarelo, I. et al.: Demokracija i ljudska prava u osnovnim školama: teorija i praksa; Centar za ljudska prava, (2010.) Zagreb

Bužinkić, E., Puljić, D., Tomašević, T.: Koraci do uspješne politike za mlade u lokalnoj zajednici; Mreža mladih Hrvatske; (2011.), Zagreb

GONG: Istraživanje o političkoj pismenosti mladih „Odgaja li škola dobre građane?"; GONG, (2011.), Zagreb

Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013. godine, www.mspm.hr, 26.3.2013.

Mreža mladih Hrvatske: Mali rječnik pojmova politike za mlade i rada s mladima; Mreža mladih Hrvatske; (2011.), Zagreb

Tench, R., Yeomans, L.: Otkrivanje odnosa s javnošću; (2009), Zagreb

Internetski izvori:

Web stranica Mreže mladih Hrvatske, www.mmh.hr

Web stranice Ministarstva socijalne politike i mladih, www.mspm.hr

Web stranica Fakulteta političkih znanosti, www.fpzg.hr

Web stranica Hrvatske udruge za odnose s javnošću, www.huoj.hr

SAVJETI MLADIH KAO PRIMJER SUDJELOVANJA MLADIH U OBLIKOVANJU I RAZVIJANJU POLITIKA ZA MLADE

Autorice: Blanka Čop, Gordana Jakupović, Ana Mikulić

1. SAŽETAK

Ovaj se rad bavi savjetima mladih kao primjerom sudjelovanja mladih u oblikovanju i razvoju politika za mlade na lokalnoj razini te obuhvaća predstavljanje rada Savjeta mladih Međimurske županije, Savjeta mladih Grada Zaprešića te Savjeta mladih Grada Splita. Autorice u ovom radu iznose svoja iskustva sudjelovanja u radu lokalnih savjeta mladih te istražuju rad lokalnog savjeta mladih kroz analizu programa rada savjeta mladih i analizu njegove suradnje s nadležnim gradskim službama. Naime, u većini jedinica lokalne i regionalne samouprave savjeti mladih ne ispunjavaju svoju savjetodavnu ulogu, a uzrok tome najčešće je nedostatak informacija i znanja o ulozi savjeta mladih. Lokalne vlasti trebaju uložiti napor kako bi potaknule aktivne i educirane mlade ljude za kandidiranje u savjete mladih. Donošenje kvalitetnih lokalnih politika za mlade pokazatelj je da mladi ne samo da sudjeluju u procesu donošenja odluka već su i ravnopravni akteri u lokalnoj zajednici.

Ključne riječi: savjeti mladih, sudjelovanje mladih u društvu, sudjelovanje mladih u procesima donošenja odluka, politika/e za mlade

2. POLITIKE ZA MLADE

Temeljni okvir politika za mlade sadržan je u tekstu Nacionalnog programa za mlade (NPM), koji definira mlade, njihove potrebe i probleme s kojima se suočavaju. Hrvatski institucionalni okvir politike za mlade na nacionalnoj razini sastoji se od ukupno pet dionika: tijela resornog

za područje mladih unutar zakonodavne vlasti, Vladinog tijela za mlade, međuresornog tijela za mlade, nacionalnog plana akcije (NPM) i nacionalnog vijeća mladih (Bužinkić, Buković, 2009 : 41). Nacionalni program za mlade strateški je dokument državne politike usmjerene mladima, čiji je cilj utjecati na poboljšanje uvjeta života u kojima se mladi grade, afirmiraju i stvaraju utjecaj (*ibidem* : 122). Dosad su u Republici Hrvatskoj postojala dva takva strateška dokumenta: *Nacionalni program djelovanja za mlade od 2003. do 2008.* te *Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013.*

No, takav dokument nije predviđen samo za nacionalnu, već i za lokalnu razinu. Tako bi i na lokalnoj trebala postojati politika za mlade koja kao institucionalni okvir i strateški dokument može odgovoriti na različite potrebe mladih. Većina JL(R)S nema definiranu lokalnu politiku za mlade, odnosno gradski ili županijski program za mlade, već se mlade spominje u kontekstu onih strategija koje se odnose na socijalna pitanja, obrazovanje ili sport. Lokalna politika za mlade, poznatija kao gradski ili županijski program za mlade, trebala bi sadržavati mjere i aktivnosti kojima se lokalna ili regionalna samouprava u određenom roku obvezuje ispuniti poboljšanje kvalitete života mladih u lokalnoj zajednici. U izradu lokalne politike za mlade trebaju biti uključeni svi zainteresirani dionici koji se bave mladima, a posebno sami mladi. Takav pristup radu može sve zainteresirane strane potaknuti na transparentnost, partnersku suradnju, međusektorski dijalog te aktivnije uključivanje mladih u društvo i demokratske procese.

Nacionalni i lokalni okvir politika za mlade određuje i Zakon o savjetima mladih (NN 23/07), koji je Hrvatski sabor usvojio 16. veljače 2007. godine. Kao što im i sam naziv govori, savjete mladih kao svoja savjetodavna tijela osnivaju predstavnička tijela svih općina, gradova i županija u RH radi poticanja aktivnog uključivanja mladih u javni život zajednica. Sukladno spomenutom zakonu, takvo savjetodavno tijelo sastoji se od mladih osoba u dobi od 15 do 29 godina, a kandidate za članove savjeta mladih predlažu udruge mladih i udruge koje se bave mladima, učenička vijeća, studentski zborovi te drugi registrirani oblici organiziranja mladih.

3. RAZLIČITI OBLICI (AKTIVNOG) SUDJELOVANJA MLADIH U DRUŠTVU

U nastavku ćemo navesti i opisati nekoliko oblika institucionalnog sudjelovanja mladih: lokalni savjeti mladih, učenička vijeća, Nacionalno vijeće učenika RH te Savjet za mlade Vlade RH.

Savjet mladih je savjetodavno tijelo gradske, općinske ili županijske vlasti sastavljeno od mladih u dobi od 15 do 29 godina, koje u članstvo savjeta izabire predstavničko tijelo grada, općine ili županije. Članove i članice za savjet kandidiraju različiti oblici organiziranog sudjelovanja mladih u lokalnoj zajednici. Broj članova/ica savjeta mladih utvrđuje se u skladu s brojem stanovnika jedinice koja ga osniva.

Savjet za mlade Vlade RH je međuresorno tijelo kojeg čine predstavnici/ice tijela državne uprave i organizacija civilnoga društva, a prvi je put osnovano 2003. godine. Odlukom o osnivanju Savjeta za mlade Vlade RH, koja je donesena u rujnu 2012. godine, uvedene su izmjene u odnosu na dosadašnji rad i sastav tog tijela. Broj članova i članica iz udruga mladih i za mlade povećan je na sedam, što je u skladu s brojem tematskih područja Nacionalnog programa za mlade. Za razliku od dotadašnje prakse, ovom je odlukom određeno da predsjednik ili predsjednica Savjeta dolazi iz redova udruga mladih i za mlade. Zadaća Savjeta za mlade je da prati razvoj udruga mladih i za mlade, da reagira na društvene pojave koje su od značaja za mlade te da prati rad institucija i javnih politika vezanih uz mlade na svim razinama. Također, savjet za mlade ima obvezu davati preporuke i mišljenja o radu institucija, odnosno o provedbi politike za mlade.

Vijeće učenika je tijelo definirano Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (čl. 71). Sukladno tom zakonu, učeničko vijeće u svakoj se školi sastoji od učeničkih predstavnika i predstavnica svakog pojedinog razrednog odjela. Nadalje, zakonski je određeno da predstavnik/ica vijeća učenika sudjeluje u radu tijela škole kada se odlučuje o pravima i obvezama učenika, ali bez prava odlučivanja. *Nacionalno vijeće učenika Republike Hrvatske* najviše je tijelo učenika osnovnih i srednjih škola na nacionalnoj razini, a osnovano je 2005. godine odlukom ministra znanosti, obrazovanja i sporta Dragana Primorca. To je tijelo definirano kao najviše predstavničko tijelo učenika osnovnih i srednjih škola Republike Hrvatske i savjetodavno tijelo ministra znanosti, obrazovanja i sporta (Božac i Kralj, 2011.: 106-107.).

Izvaninstitucionalni oblici sudjelovanja mladih u društvu su prosvjedi, peticije, sportske i dobrovoljne aktivnosti, medijski istupi ili radikalne (ilegalne) akcije (Bužinkić, Puljić i Tomašević, 2006.). Prema istraživanju iz 2004. godine, mladi su puno spremniji sudjelovati u nekom sportskom događaju, nego humanitarnom radu i volontiranju. Isto tako, puno su skloniji potpisivanju peticija, organizaciji štrajka ili pokretanju novih građanskih inicijativa i nevladinih udruga, a skloniji su i organiziranju građanskih akcija. (Ilišin i Radin, ur., 2007. : 324.) Prema istom istraživanju mladi vlastito sudjelovanje u društvenim i političkim poslovima smatraju važnim i potencijalno učinkovitim

načinom rješavanja svojih potreba, no ne prepoznaju izostanak svog angažmana kao problem (Ilišin i Radin, ur., 2007. : 62.).

4. MLADI I EUROPSKA PRAKSA

Nekoliko je ključnih dokumenata koji definiraju načine sudjelovanja mladih u društvu, njihovo uključivanje u razvoj politika za mlade te standarde politika za mlade. Iz tih dokumenata proizlaze brojni primjeri dobre prakse - kako u državama koje su članica EU, tako i u europskim organizacijama mladih. Jedan je od temeljnih dokumenata u ovome području Europska povelja o informiranju mladih, koju je Skupština Europske agencije za informiranje i savjetovanje mladih (ERYICA) usvojila na svojoj petnaestoj sjednici, 2004. godine u Bratislavi. Povelja sadrži 16 načela, koja predstavljaju smjernice za rad na općem informiranju mladih, i jamči mladima pravo na informiranje sukladno Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, Konvenciji UN-a o pravima djeteta, Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te Preporuci br. (90) 7 Vijeća Europe o informiranju i savjetovanju za mlade ljude u Europi. Ovo pravo je ujedno i osnova za aktivnosti informiranja mladih, koje poduzima Europska unija. Republika Hrvatska je Europsku povelju o informiranju mladih potpisala 17. travnja 2012. u okviru kampanje „Informacija uPRAVO sad! - mladi pitaju“.

Možda najvažniji dokument definiranja okvira i standarda politika za mlade jest Europska povelja o sudjelovanju mladih u životu lokalne i regionalne sredine. Ona je dio rezolucije 237/92 Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Europe i prihvaćena je 1992. godine. Ova povelja predstavlja smjernice koje će pomoći mladima u donošenju odluka koje na njih utječu (npr. slobodne aktivnosti, društveno - kulturna razina, zapošljavanje, stambeno pitanje, program informativnih centara i baza podataka za mlade, itd.)⁵³

Inicijativa Mladi u pokretu (*Youth on the move*) nešto je novija i napravljena je u sklopu jednog od ključnih europskih dokumenata iz područja politike za mlade: *The Future of the Council of Europe youth policy: Agenda 2020*. Taj dokument stavlja mlade u središte europske tendencije prema modernoj ekonomiji, koja je utemeljena na znanju, istraživanju, inovacijama, prilagodljivosti i kreativnosti, sve u cilju lakšeg uključivanja mladih na tržište rada i njihovog aktivnog sudjelovanja

⁵³ Vidi više na: <http://www.kmdm.hr/sites/default/files/vaznidokumenti/povelja.html>

u društvu, poboljšanje obrazovanja mladih i poticanje studiranja u inozemstvu⁵⁴. Kao što je već spomenuto, europska strategija za 2020., koja zamjenjuje Lisabonsku agendu, uključuje inicijativu *Mladi u pokretu*, čiji je cilj poboljšanje rezultata i međunarodne privlačnosti europskog visokog obrazovanja kroz promicanje mobilnosti studenata/ica i poticanje zapošljavanja mladih.

Svi navedeni primjeri pored nacionalnog, a rjeđe i lokalnog okvira, objašnjavaju nam smjernice s europske razine o primarnim usmjerenjima rada savjetodavnih tijela mladih.

5. KONTEKST RADA LOKALNIH SAVJETA MLADIH

U ovom poglavlju predstavlja se lokalni kontekst u kojem djeluju savjeti mladih Međimurske županije, Grada Zaprešića i Grada Splita te problemi s kojima se članovi i članice suočavaju u svom djelovanju unutar savjeta. Iako djelokrug rada i ulogu savjeta mladih definira Zakon o savjetima mladih, nakon nekoliko godina rada različitih lokalnih savjeta čini se da među njima nema primjera dobre prakse. Teško je navesti savjet koji u pravom smislu ispunjava svoju savjetodavnu ulogu te ima kvalitetnu suradnju s lokalnim vlastima.

Bez obzira na to što sve lokalne i regionalne jedinice samouprave imaju obvezu osnovati svoj savjet mladih, tu zakonsku obavezu većina njih ne poštuje. Na razini županija, gradova i općina, Savjet mladih konstituiran je u 77% gradova, 26% općina te 90% županija (Buković, Miošić, 2012: 32). Međutim, konstituirani savjeti suočavaju se s raznim problemima. Primjerice, jedan od problema predstavljaju nedovoljno aktivni mladi i njihovo neshvaćanje savjetodavne uloge. Često ne postoji razumijevanje važnosti zagovaranja za donošenje kvalitetne lokalne politike za mlade te nedovoljno kapaciteta lokalnih vlasti za shvaćanje uloge savjeta i uključivanje mladih u procese donošenja odluka. U prilog tome govori i činjenica da većina gradova, općina i županija nema ured, odjel ili službu za mlade, već je područje mladih najčešće dio službi u području društvenih poslova ili, nešto rjeđe, obrazovanja. Obzirom da u analiziranim gradskim i županijskom savjetu nema dovoljnog razumijevanja savjetodavne uloge savjeta mladih, te odnosa s lokalnom i županijskom vlasti, svim akterima potrebna je dodatna edukacija kako o savjetu mladih tako i o prednostima i izazovima međudobne suradnje. Primjerice, mladi mogu naučiti kako putem savjetovanja mogu utjecati na donošenje odluka. Lokalne pak vlasti mogu iz prve ruke dobiti uvid u položaj mladih te njihove potrebe i probleme.

⁵⁴ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-535_en.htm?locale=en

5.1. MEĐIMURSKA ŽUPANIJA

Kao i u većini općina, gradova i županija, prvi saziv Savjeta mladih Međimurske županije konstituiran je 2007. godine, nakon donošenja Zakona o savjetima mladih. Članove savjeta mladih izabrala je županijska skupština, i to na temelju javnog poziva, koji je objavio Odbor za izbor i imenovanja Međimurske županije.

Posljednji javni poziv za članove i članice Savjeta mladih Međimurske županije objavljen je u dva navrata. U prosincu 2011. godine poziv je objavljen na službenim internetskim stranicama Međimurske županije. Međutim, na taj se poziv nije javio dovoljan broj kandidata i kandidatkinja te je poziv ponovljen već u veljači 2012. godine. Aktualni, treći saziv Savjeta mladih Međimurske županije konstituiran je tek 6. lipnja 2012. godine. Malen broj kandidatura za članstvo u Savjetu mladih upućuje na nedovoljnu angažiranost Međimurske županije u procesima informiranja i edukacije o važnosti i značaju ovog tijela. Nemotiviranost mladih pak dolazi do izražaja u samom djelovanju Savjeta, u kojem su mladi slabo aktivni te često bez vlastitih inicijativa. Iako je prije donošenja Zakona o savjetima mladih u Međimurskoj županiji postojalo vijeće mladih, ono nije imalo značajniju ulogu u promicanju rada savjeta mladih.

5.2. GRAD ZAPREŠIĆ

U skladu sa svojom zakonskom obvezom, Grad Zaprešić raspisao je javni natječaj za izbor članova i članica savjeta mladih kao savjetodavnog tijela gradskog vijeća. Konstituirajuća sjednica prvog saziva Savjeta mladih Grada Zaprešića održana je 13. studenog 2008. godine.⁵⁵ Početkom sljedeće godine usvojen je i program rada za 2009., koji se oslanja na Nacionalni program djelovanja za mlade usvojen 2002. godine. U uvodnom su dijelu navedena područja kojima će se savjet mladih baviti:

- obrazovanje i informatizacija
- zapošljavanje i poduzetništvo
- socijalna politika prema mladima
- aktivno sudjelovanje mladih u društvu
- izgradnja civilnog društva i volonterski rad
- kultura mladih i slobodno vrijeme
- mobilnost, informiranje i savjetovanje

⁵⁵ http://www.zapresic-online.biz/index.php?page=article&parent_cat=2&cat_id=13&id=16

Kao svoje suradnike savjet je istaknuo Savjet mladih Zagrebačke županije i savjete mladih susjednih općina i gradova.⁵⁶ U srpnju 2009. godine jedna je članica Gradskog vijeća pokrenula pitanje aktivnosti Savjeta mladih. Upozorila je da Savjet mladih nije aktivan 6 mjeseci te da zbog toga nije aktivirano 56 000 kuna dodijeljenih iz proračuna. Nakon donošenja plana rada u veljači 2009. godine, savjet je prestao s aktivnostima.⁵⁷ Nakon isteka mandata prvog Savjeta mladih, gradonačelnik je objavio natječaj za drugi saziv savjeta. Savjet je nakon konstituirajuće sjednice usvojio plan rada za 2011., koji je bio opširniji, bolje strukturiran i konkretniji od plana rada prvog saziva savjeta. Nakon donošenja programa članovi/ice su krenuli u realizaciju zacrtanih ciljeva.

Program se temelji na uvjerenju da su mladi važan dio društva, da njihov glas vrijedi, da su odgovorni i autonomni te da će integrirati znanja kako bi svojim potencijalom i kreativnošću uz profesionalnu pomoć realizirali projekte značajne za cijelo društvo. Naglasak su stavili na komunikaciju sa građanima i građankama, poboljšanje komunikacije među udrugama i suradnju sa savjetima susjednih općina i gradova.

U planu je zacrtan i razvoj sveobuhvatne slike potreba mladih na području Grada Zaprešića. Također, zagovaraju i donošenje gradskog programa djelovanja za mlade te imenovanje povjerenstva za izradu dokumenta.⁵⁸ Međutim, zaprešićko gradsko vijeće još nije usvojilo Gradski program za mlade.

5.3. GRAD SPLIT

2007. godine, sedam godina poslije usvajanja politike za mlade na nacionalnoj razini, kampanjom *Aktivitis* je započela konstruktivna javna rasprava za donošenje gradske politike za mlade. Kampanja je poticala aktivniju suradnju svih važnih dionika (udruga mladih i za mlade, relevantnih institucija, gradskih službi i mladih) oko pitanja položaja mladih i njihovog aktivnijeg uključivanja u lokalnu zajednicu. U kampanju su bile uključene gotovo sve udruge mladih i za mlade iz grada Splita, lokalna vlast, predstavnici/ice srednjih škola i fakulteta te sami mladi.

Javna rasprava o potrebama mladih Grada Splita i osnivanje radnih skupina za izradu lokalnog programa za mlade rezultiralo je donošenjem prvog Gradskog programa djelovanja za mlade Grada Splita, kojeg je splitsko gradsko vijeće prihvatilo 2007. godine. *Aktivitis* je u početku

⁵⁶ http://www.zapresiconline.biz/index.php?page=article&parent_cat=2&cat_id=13&id=178

⁵⁷ <http://www.zapresic.sdp.hr/?id=cat&catID=31>

⁵⁸ http://www.zapresic.hr/emu/index.php?page=article&cat_id=2&id=1580

potaknuo velik broj mladih da se uključe u osmišljavanje različitih aktivnosti i programa za mlade, ali kampanja je izgubila svoj značaj ubrzo nakon početnog zamaha. Dana obećanja o ulaganjima ogromnih financijskih sredstava, koja bi podigla kvalitetu života mladih i spriječila njihovu dodatnu marginalizaciju, nisu ispunjena.

Tijekom devedesetih godina je u gradu Splitu postojao veliki broj aktivnih mladih, okupljenih oko različitih inicijativa te udruga mladih i za mlade, koje su djelujući kroz različite aktivnosti nastojale potaknuti pretvaranje grada Splita u „grad po mjeri mladih“. Mladi su u to vrijeme organizirali veliki broj koncerata i pokušavali na volonterskoj osnovi izboriti za sebe prostor u kojem bi se mogli kreativno izražavati i družiti. Najpoznatiji klub mladih iz tog perioda je Rock FM. Jedna od najpoznatijih i najzapaženijih zagovaračkih akcija mladih u Splitu jest ona za dom mladih, pokrenuta 2000. godine. Tada se nekoliko organizacija mladih okupilo s ciljem otvaranja prostora za mlade, odnosno kluba za mlade u kojem bi se organizirale različite aktivnosti namijenjene mladima. Nakon niza akcija mladi su konačno dobili prostor, koji su uz donaciju nizozemske fondacije CNF-a uredili i opremili. Nažalost, gradske vlasti su se prema prostoru doma mladih sljedećih desetak godina ponašale maćehinski te u spomenuti prostor nisu adekvatno ulagale financijska sredstva. Ionako male iznose namijenjene programskim aktivnostima za udruge koje organiziraju program u Domu mladih ukinule su 2010. godine. Dom mladih ima jako važnu ulogu za mnoge mlade u Gradu Splitu. Naime, to je prostor za koji su se mladi zajednički izborili, koji su zajednički uredili i koristili za organizaciju različitih aktivnosti. U Domu mladih iniciran je i prvi program socijalnog poduzetništva u Splitu.

Mlade aktivne oko Doma mladih nije zanimala politika za mlade ili institucionalni mehanizmi sudjelovanja mladih u donošenju odluka. Nakon desetak godina aktivnog rada i promjene generacija, većina je bila zainteresirana samo za organiziranje kulturnih i umjetničkih aktivnosti. Mladi okupljeni oko Doma mladih imali su jako dobru podlogu za aktivnije uključivanje u stvaranje lokalne politike za mlade. No, nedostatak znanja i interesa doveo je do slabo organiziranih i sporadičnih zagovaračkih akcija, koje nisu naišle na interes od strane gradskih vlasti, koje su u svim strukturama bile nezainteresirane za poboljšanje kvalitete života mladih. Fraze “mladi su naša budućnost” ostale su u domeni lokalnih izbora ili stranačkih aktivnosti. Osim udruga okupljenih oko Doma mladih, u Gradu Splitu su djelovale još poneke udruge mladih i za mlade, studentske udruge i inicijative te pomladci političkih stranaka. Stranke također nisu imale kvalitetan kadar mladih koji bi se aktivno uključili u savjetovanje lokalne vlasti. Mladi iz stranaka nisu bili zainteresirani za bilo kakav oblik aktivnog uključivanja. Kao rezultat takve lokalne situacije prvi saziv savjeta mladih raspao se prije

završetka mandata. Za drugi saziv Savjeta mladih Grada Splita pristiglo je tek 15 kandidatura na 11 mjesta u savjetu, a na području Splita živi 30 tisuća mladih.

Prvi Gradski program djelovanja za mlade Grada Splita napisali su predstavnici/ice različitih udruga i institucija s područja Grada Splita, koji su tijekom kampanje organizirali javnu raspravu i savjetovanje s mladima te udrugama mladih i za mlade. Spomenuti program nije odgovarao na lokalne potrebe mladih, a uglavnom je sadržavao mjere prepisane iz Nacionalnog programa djelovanja za mlade od 2007. do 2009. godine. Osim otvaranja Regionalnog infocentra za mlade „Info zona“, dodjeljivanja standardnih financijskih potpora udrugama mladih i za mlade, i to uglavnom samo onima koje se bave socijalnom politikom, obrazovanjem i sportom, te osim stipendiranja učenika i studenata, gotovo niti jedna mjera iz Gradskog programa djelovanja za mlade nije realizirana.

6. IZAZOVI U RADU SAVJETA MLADIH

U ovom poglavlju prikazani su izazovi s kojima se susreću članovi i članice savjeta mladih na lokalnoj i regionalnoj razini u RH. Velik problem predstavlja međusobno neslaganje te nerazumijevanje uloge i djelokruga rada savjeta. Također, velik problem predstavlja i neiskustvo u bilo kakvom organiziranom obliku uključivanja mladih te nedostatak kooperativnosti i interesa od strane lokalnih vlasti.

Na primjeru dosadašnjeg rada Savjeta mladih Međimurske županije, Grada Splita i Grada Zaprešića možemo povući poveznice s općim stanjem regionalnih i lokalnih Savjeta. Kao što i sam naziv govori primarna zadaća savjeta mladih je upravo savjetovanje. Njihova je uloga jasno definiranim zahtjevima u pravnu proceduru „progurati“ što više programa i projekata za poboljšanje položaja mladih u sredini u kojoj djeluju.

U svom radu savjeti su se uglavnom orijentirali na organizaciju tribina, okruglih stolova ili radionica te koncerata ili sportskih događaja. Iako većina najčešće kaže da se tim aktivnostima može ostaviti „vidljiv trag“ djelovanja i doprinijeti položaju mladih, većina aktivnosti rezultat je neprepoznavanja važnosti i moći savjetodavne uloge te manjka znanja o tome kako „iskoristiti“ ulogu savjeta kao savjetodavnog tijela gradskog vijeća ili županijske skupštine. Osim toga,

suradnja političkih pomladaka i udruga mladih i za mlade najčešće nije uređena te među njima postoji doza neusklađenosti i nepovjerenja.

Sudjelovanje u radu savjeta mladih zahtijeva volonterski angažman, a to je definirano i Zakonom o savjetima mladih. Međutim, upravo je pitanje naknada za članstvo u savjetu često sporno pitanje s kojim se suočava većina savjeta mladih u RH. Jedan od razloga za to je i činjenica kako je to uobičajeni odnos koji jedinice lokalne i regionalne samouprave imaju prema savjetima.

5.1. MEĐIMURSKA ŽUPANIJA

Savjet mladih Međimurske županije broji 9 članova/ica kandidiranih od strane različitih udruga, škola, vatrogasnih društva te političkih pomladaka. Razlika u godinama najmlađeg i najstarijeg člana Savjeta jest 11 godina. Kako prijašnji Savjeti mladih nisu funkcionirali prema Zakonu o savjetima mladih, možemo reći da se ta „tradicija“ u Međimurju nastavlja i dalje. Nakon početnog entuzijazma, članovi/ice su vrlo brzo zaboravili na svoju ulogu u Savjetu te im je ona ostala privlačnom samo zbog „crtice“ u životopisu. Srž problematike funkcioniranja savjeta mladih može se pronaći u lošem Zakonu o savjetima mladih, u čijim se odredbama mladi vrlo loše snalaze. Dok na nacionalnoj razini infrastruktura postoji, na regionalnoj i lokalnoj razini situacija je bitno drugačija. Neke zajednice prepoznaju potrebe svojih mladih i bave se njima na sustavan način, dok su neke zajednice usmjerene na sve drugo osim na mlade.

U nekim općinama, gradovima i županijama postoje strategije ili programi djelovanja za mlade, centri za mlade, pa čak i međuresorno tijelo za mlade sastavljeno od predstavnika/ica različitih dionika. No, u Hrvatskoj je vrlo teško doći do informacija o uspješnosti i funkcionalnosti tih tijela.

Vezano uz ovo, postavlja se vrlo važno pitanje. Pitanje je, naime, zašto bi baš jedan savjet mladih uz suradnju s lokalnim dionicima i uz mentorstvo lokalnih dionika trebao biti jedan “idiličan” mehanizam za sudjelovanje mladih u razvoju lokalne zajednice?!

Dosadašnji sazivi Savjeta mladih Međimurske županije uglavnom su se bavili organizacijom događanja koja nisu imala veliki odjek u javnosti. Samo pojedine informativne i edukativne aktivnosti imale su odjek, ali uglavnom među srednjoškolskom populacijom (npr. info-dani o fakultetima za srednjoškolce), koja obuhvaća tek manji dio ukupne populacije mladih. Savjet mladih Međimurske županije nikad se nije bavio onime čime se savjeti mladih trebaju baviti.

Međimurska županija nad svojim Savjetima mladih ne vrši „kontrolu” u kontekstu njihove savjetodavne uloge, održavanja sastanaka te eventualno podrške u radu. Naravno, županijske dužnosnike/ice i službenike/ice uvijek se može nazvati i zamoliti za pomoć u radu. Međutim, mladim ljudima su politika i upravljanje strani pojmovi. Mladi nisu naučeni komunicirati s lokalnom samoupravom i nisu dovoljno osnaženi i potaknuti na aktivnost da bi u potpunosti shvatili svoju ulogu. Međimurska županija bi trebala uložiti više pažnje kada je riječ o njegovanju dobrih, može se reći i „mentorskih” odnosa sa članovima/icama savjeta mladih. Ako se uloži više u njihovu edukaciju i mentorstvo, mladi će biti sposobni doprinositi i u budućnosti, a to će se odraziti i na kvalitetu politike za mlade u Međimurskoj županiji.

Međimurska županija treba prije svakog poziva za prijavu članova/ica u županijski savjet mladih napraviti medijsku kampanju. Na samom početku mandata mladima treba ponuditi edukaciju o politikama za mlade te o institucionalnom okviru djelovanja savjeta.

Što se tiče savjetodavne uloge savjeta mladih, sadašnji savjet mladih zasad još nije upitan za mišljenje i nikada nije pozvan na sjednicu županijske skupštine. Članovi i članice u samom početku nisu napisali program rada zbog prekasnog okupljanja. Sada kada je program rada napisan, savjet čeka svoj red da ga predstavi na sjednici županijske skupštine, koja ga, sukladno Zakonu o savjetima mladih, mora odobriti.

Članice i članovi Savjeta mladih Međimurske županije donekle su aktivni u organizacijama ispred kojih su kandidirani/e. Iako imaju podršku u svojim organizacijama, članovi i članice u savjetu mladih nemaju podršku u vidu osobe koja bi ih mogla poduprijeti u radu, stoga nisu niti voljni sudjelovati u radu savjeta. S druge strane, i sami mladi bi trebali biti aktivniji u radu savjeta mladih. Odgovornost nije samo na donositeljima odluka. No, teško je odrediti što bi mlade moglo aktivirati. Ono što se sa sigurnošću može reći je da manjak edukacije članova/ica savjeta utječe na nedostatak motiviranosti istih da se posvete svom radu u lokalnoj zajednici i svojoj savjetodavnoj ulozi.

5.2. GRAD ZAPREŠIĆ

Prema rezultatima popisa stanovništva 2011. godine, u Gradu Zaprešiću živi 4675 mladih osoba od 15 do 29 godina. U dobnoj skupini od 15 do 19 godina starosti je 1319 osoba, u skupini od 20 do 24 godine je 1538 osoba, a u dobi od 25 do 29 godina je ukupno 1818 osoba. Ako tome pribrojimo još i osobe između 30 i 34 godina starosti, kojih ima 2071, dobivamo brojku od 6746 mladih. To je više od jedne četvrtine sveukupnog stanovništva grada.

Grad Zaprešić je grad bez stare jezgre, a status grada dobio je tek 1995. godine. Grad nema kvalitetno opremljeno kino, nema kazališta i veći muzej ili galeriju. Kulturne i gospodarske manifestacije značajnijeg karaktera održavaju se u Pučkom otvorenom učilištu, u sportskoj dvorani ili u srednjoj školi. Grad nema klubove za mlade pa su mladi uglavnom orijentirani prema noćnom životu u Zagrebu ili na kvartovske kafiće. Dva najvažnija problema s kojima se mladi suočavaju trenutno su nezaposlenost i očuvanje psihofizičkog zdravlja. Još uvijek je prerano donositi zaključke kako će tzv. izgubljena generacija odgovoriti na prepreke s kojima se susreće kroz nesigurna radna mjesta, egzistencijalnu ovisnost o roditeljima ili partnerima/icama te izloženost svim vrstama nasilja. Ako ćemo zauzeti stav da je najvažnije psihofizičko zdravlje, tada bi među prioritetnijim temama savjeta mladih trebali biti zdravstveni problemi.

Prema Zakonu o savjetima mladih, Zaprešić je kao grad koji ima između 10 i 30 tisuća stanovnika, u mogućnosti oformiti savjet mladih veličine od sedam ili devet članova/ica. Savjet mladih u svom je radu kao jednu od važnijih tema uvrstio prevenciju ovisnosti. U suradnji s lokalnom policijskom postajom i Zavodom za javno zdravstvo Zagrebačke županije, Savjet mladih proveo je niz aktivnosti prevencije ovisnosti. Konkretno, u suradnji s relevantnim stručnjacima i stručnjakinjama organizirana su informativna i edukativna predavanja o zdravlju mladih te prevenciji ovisnosti te je distribuiran letak o zabrani prodaje alkoholnih i duhanskih proizvoda maloljetnicima. Projekt je pohvaljen i od strane Policijske uprave Zagrebačke.

S obzirom na visoku stopu nezaposlenosti mladih, druga važna tema obuhvaćena planom rada za 2011. godinu bila je zapošljavanje i samozapošljavanje mladih. Tribina na temu *Mogućnost mladih u poduzetništvu na području Zagrebačke županije*, održana u suradnji sa Savjetom mladih Zagrebačke županije, tijekom koje se raspravljalo na temu zapošljavanja i poduzetništva mladih, održana je 30. studenog 2012. godine. Kao primjer uspješne i zaposlene mlade osobe na tribini je sudjelovao i mladi poduzetnik, koji je mladima pričao o svojim počecima i iskustvu kroz koje je prošao kao mlada osoba koja je započela vlastiti posao⁵⁹.

Savjet mladih po potrebi može na svoje sjednice pozivati i predstavnike/ice lokalne i regionalne samouprave. Na 4. sjednici zaprešićkog savjeta mladih, u srpnju 2011. godine, sudjelovala je pročelnica za društvene djelatnosti Grada Zaprešića, načelnik Policijske postaje Zaprešić i ravnatelj Srednje škole Ban Josip Jelačić. Svi navedeni podržali su rad savjeta mladih i program te projekt izrade web stranice na kojoj bi bile dostupne informacije o svim udrugama na području

⁵⁹ http://www.zapresic.hr/emu/index.php?page=article_news&id=2082

Grada, njih oko 170. Zamišljeno je da se na spomenutom portalu nalaze sve udruge i institucije koje rade s mladima i koje bi mogle nuditi informacije o svim aktualnim programima, tečajevima, radionicama i manifestacijama namijenjenima mladima. Suradnju s kulturnim i sportskim udrugama, prema programu rada iz 2011., savjet želi iskoristiti kako bi se mladi u što većem broju usmjerili prema pozitivnim ciljevima te da se na taj način smanje nepoželjni oblici ponašanja. Cilj je bio uključiti što veći broj mladih u rad udruga, čime bi se poticalo i volonterstvo kod mladih. Iako je savjet mladih dogovorio izradu virtualnog centra s gradskom pročelnicom za društvene djelatnosti prije dvije godine, taj projekt još uvijek nije realiziran.

Bilješka u članku 10. Zakona o savjetima mladih, koja govori kako savjet obavlja i „druge poslove od interesa za mlade“ ostavlja mnogo prostora za manipulacije. Zaprešićki savjet mladih se zbog toga i u prvom, i u drugom sastavu u svojim programima referira na Nacionalni program djelovanja za mlade. Taj koncizan dokument obrađuje interesna područja mladih, sadrži statistike, ciljeve i preporuke te je odličan vodič za izradu lokalnih programa za mlade.

6.3. GRAD SPLIT

Prvi saziv Savjeta mladih Grada Splita imenovan je 2009. godine, ali nakon konstituirajuće sjednice i nekoliko pokušaja aktiviranja, članstvo savjeta prestalo se nalaziti i surađivati. Jedan od uzroka tome bila je nedovoljna informiranost i educiranost nekih članova i članica o svojoj ulozi u savjetu mladih. Većina članova i članica izabrana je iz redova pomlatka jedne političke stranke, što je stvorilo nemoguće uvjete za rad savjeta i onemogućilo međusobnu suradnju među članovima/icama savjeta. Za većinu je udruga neprihvatljivo surađivati s političkim pomladcima.

Dvije godine nakon prestanka rada prvog saziva Savjeta mladih Grada Splita i nakon promjene lokalne vlasti, objavljen je poziv za osnivanje novog saziva savjeta mladih. Nakon završenog natječaja i imenovanja novih članova i članica, drugi saziv je svoju prvu konstituirajuću sjednicu imao u prosincu 2010. godine. Taj je saziv okupio 11 članova i članica te je formalno postojao do isteka svog mandata. Predsjednik savjeta mladih izabran je većinom glasova (8 od 11) na konstituirajućoj sjednici Savjeta. Na prvoj sjednici izabrana je i zamjenica predsjednika. Spomenutoj sjednici predsjedavao je predsjednik Odbora za suradnju s mladima, tijela sastavljenog od gradskih vijećnika i vijećnica, koji je trebao usko surađivati sa Savjetom mladih Grada Splita. Međutim, taj se odbor nije sastao niti jednom u dvije godine.

S obzirom na to da članove i članice savjeta mladih imenuje lokalna vlast, očekivano je da će se imenovanja provoditi u skladu sa stranačkim interesima. Iako se mladi legitimno mogu prijaviti ispred pomlatka pojedine stranke, samo je jedan kandidat kandidiran ispred pomlatka. Savjet mladih Grada Splita po svojoj strukturi, ali i po problemima s kojima se suočavao, predstavlja tipičnu „hrvatsku priču“ o savjetima mladih. Osim početnog zanosa i želje da se *nešto* za mlade napravi, nedostajalo je jako puno znanja i informacija o ulozi i području djelovanja savjeta.

Suradnja gradskog savjeta uspostavljena je samo sa Savjetom mladih Splitsko-dalmatinske županije te s par lokalnih savjeta mladih iz iste županije. Većina članova i članica savjeta naprosto nije bila zainteresirana za bilo kakvo dodatno učenje o ulozi i mogućnostima savjeta mladih i načinima na koje se mlade može aktivnije uključiti u društvo.

U prvoj godini mandata drugog saziva savjeta mladih članovi/ce su se „gubili“ i prepirali oko odredaba Zakona o savjetima mladih i o djelokrugu rada i uloge savjeta. Postojale su razlike u tumačenjima odredaba zakona. Većina članova/ica savjetodavnu ulogu nije shvaćala ozbiljno te su se predlagale *operativne* aktivnosti. Primjerice, predlagana je organizacija koncerata, tribina, sportske aktivnosti, itd. S obzirom na to da je program rada za prvu godinu mandata savjeta mladih napravljen *ad hoc* te bez jasne vizije i strategije rada, savjet mladih je u prvoj godini uglavnom neplanski organizirao nekoliko tribina i okruglih stolova te kroz različite sastanke pokušavao uspostaviti suradnju s nekim udrugama mladih i za mlade, obrazovnim institucijama i nadležnim predstavnicima/icama lokalne vlasti. Već na početku djelovanja savjet mladih uspostavio je dobru suradnju s Uredom gradonačelnika Grada Splita, koji je savjetu mladih pružao logističku i financijsku podršku.

Jedna od najvećih prepreka u prvoj godini mandata bila je i kasno održana konstituirajuća sjednica. Naime, sjednica je održana tek nakon što je izglasan gradski proračun za narednu godinu, a poslovnik i program rada također su usvojeni nekoliko mjeseci nakon konstituiranja. Nadalje, većina članova/ica savjeta mladih prije članstva u savjetu nije bila aktivna u udrugama mladih i za mlade te nije poznavala osnove rada s mladima. Također, glavnina članova i članica nije razmišljala o potrebama mladih u lokalnoj zajednici. Osobe u gradskoj upravi zadužene za rad sa savjetom mladih nisu bile upoznate niti s ulogom savjeta, niti s djelokrugom njegovog rada. Sa sigurnošću se može reći da osobama iz gradske uprave koje su zadužene za suradnju sa savjetom mladih nije nedostajalo entuzijazma i volje za rad, ali za kvalitetniji rad savjeta i suradnju s istim potrebno je više informacija i znanja.

7. UKLJUČENOST SAVJETA MLADIH U PROCESSE DONOŠENJA ODLUKA

Ovo se poglavlje bavi razinom uključenosti savjeta mladih u procese donošenja odluka koje se odnose na mlade u lokalnoj samoupravi. U većini lokalnih i regionalnih samouprava tek je manji broj aktivnih udruga mladih i za mlade koje kroz svoje zagovaračke aktivnosti sudjeluju u kreiranju lokalnih politika za mlade. Osim nezainteresiranosti predstavnika lokalnih vlasti da uključe što veći broj aktivnih i različitih mladih u procese donošenja odluka, veliki problem je i to što većina udruga mladih i za mlade u kojima su mladi aktivni programski nije usmjerena na zagovaračke aktivnosti.

S obzirom na to da kroz obrazovni sustav većina mladih ne dobiva adekvatna znanja o demokratskim procesima i aktivnom uključivanju u društvo, velika odgovornost prebačena je organizacijama civilnog društva koje kroz svoje izvaninstitucionalne obrazovne programe potiču aktivnije uključivanje mladih u društvo.

7.1. MEĐIMURSKA ŽUPANIJA

Savjet mladih Međimurske županije u sadašnjem sazivu, koji traje od 2012. do 2014. godine, ali niti prijašnji saziv savjeta, nisu sudjelovali u procesu donošenja odluka u Međimurskoj županiji. Mladi su sudjelovali u mnogim aktivnostima koje su provodile različite organizacije mladih i za mlade i u koje je bila uključena Međimurska županija. Neke od takvih aktivnosti su akcije i kampanje za podizanje razine svijesti o štetnosti droga, poticanje volontiranja, uključivanje u ekološke akcije, zdrav život i sportske aktivnosti, neformalno obrazovanje, poduzetništvo te kultura i umjetnost. Mladi su često volonterski uključeni u takve aktivnosti, i to ponajprije kroz svoje organizacije, koje onda u organizaciji takvih aktivnosti sudjeluju s Međimurskom županijom. Unatoč tome, u Međimurskoj županiji ne postoji odjel koji se bavi mladima. Iako postoji prisutnost potreba i problema mladih u pojedinim resorima (obrazovanje, socijalna skrb...), unutar Međimurske županije nema službenika/ice za mlade ili odjela za mlade.

Mladi u Međimurju imaju potrebe koje sežu daleko više od prijevoza za srednjoškolce i stipendija. Mladima nedostaje radnih mjesta, kulturnih sadržaja, centara za mlade, kreativnog slobodnog vremena i da se njihov glas čuje.

Savjet mladih bi trebao imati pristup svim članovima i članicama županijske skupštine te svim županijskim službenicima/icama. Savjet mladih bi trebao imati ulogu poveznice između mladih u

zajednici i predstavnika/ica vlasti. Uključivanje predstavnika/ica tj. djelatnika/ica Županije u rad savjeta, i to na obaveznoj bazi, će također riješiti problem neznanja članova, manjka kompetencija članova i članica. Članice i članovi savjeta bi tada mogli svoje obaveze shvaćati ozbiljnije. Djelatnici/ice županije će edukacijama o stvaranju i provedbi politika za mlade postati kompetentniji te će im možda rad sa savjetom mladih biti lakši. Osoba zadužena za rad sa savjetom ne mora biti "mlada". Naime, edukacijom i hvatanjem u koštac s problemima mladih, takvoj osobi može biti izazov, čak i zadovoljstvo raditi. Mladim ljudima treba samo mali poticaj da postanu aktivniji članovi društva, a jednog će dana možda biti na lokalnim dužnostima koje će tada više cijeniti. Primjer djelatnicima/icama lokalnih vlasti mogu biti civilne udruge, koje u svoje redovne aktivnosti uključuju mlade, educiraju ih te kontinuirano rade s njima na unapređenju svojeg rada.

U pola godine, koliko traje trenutni mandat trećeg saziva Savjeta mladih Međimurske županije, napravljen je program rada, koji će se odnositi na 2013. godinu. Donošenje programa bilo je vrlo teško i dugotrajno, ponajviše zbog neznanja i nezainteresiranosti članova/ica savjeta da se aktivnije uključe u osmišljavanje plana rada.

7.2. GRAD ZAPREŠIĆ

Savjet mladih Grada Zaprešića odlično surađuje s raznim dionicima, koji se uglavnom odazivaju na njihove sjednice i pružaju potporu u realizaciji njihovih planova. Kroz razne tribine i inicijative daje se snažan impuls konkretiziranju potreba mlade populacije toga grada, koja nikako ne čini zanemariv broj. Problem je u tome što se, kao i kod drugih lokalnih i regionalnih savjeta mladih, od faze ideje i prezentacije ideje nije prešlo u fazu implementacije ideja. Savjet mladih je u planu rada za 2011. godinu zacrtao izradu nacrtu Gradskog programa djelovanja za mlade.

7.3. GRAD SPLIT

Drugi saziv savjeta mladih je tijekom prve godine mandata zagovarao kod predstavnika/ica lokalne vlasti donošenje lokalne politike za mlade Grada Splita, ali uz prethodnu provedbu istraživanja o potrebama mladih u gradu Splitu. Na početku druge godine mandata dogovoren je plan rada za narednu godinu te je, osim nekoliko manjih aktivnosti, fokus rada savjeta mladih bio na donošenju Gradskog programa za mlade Grada Splita. Izrađen je plan provedbe istraživanja. Odabrana je koordinatrica istraživanja, istraživačica, metoda istraživanja, ciljevi istraživanja te načini prezentiranja rezultata i izvještavanja. Također, određen je i ritam kreiranja mjera koje će biti predložene kao dijelovi gradskog programa za mlade. Istraživanje je u potpunosti financirano iz proračuna Grada Splita.

Istraživanje o potrebama mladih realizirano je u dvije faze. Prva faza uključivala je provedbu fokus grupa prema područjima NPM. U fokus grupama su sudjelovali mladi s područja Splita, koji su kroz neformalni razgovor iznijeli svoje potrebe u gradu te prijedloge kako iste potrebe zadovoljiti. Druga faza istraživanja odnosila se na rad radnih skupina tematski podijeljenih prema 7 područja Nacionalnog programa za mlade. Radne skupine bile su sastavljene od predstavnika i predstavnica lokalnih udruga mladih i za mlade, predstavnika/ica obrazovnih institucija, lokalnog ureda zavoda za zapošljavanje, lokalnog centra za socijalnu skrb, nastavnog zavoda i gradskih službi nadležnih za mlade i rad s mladima. Radne skupine koordinirali su članovi/ice savjeta mladih, koji su izvještaju istraživanja priložili izvještaje rada radnih skupina i predložene mjere.

Nakon obrade rezultata fokus grupa i radnih skupina napisan je izvještaj s predloženim mjerama za Gradski program za mlade za naredne tri proračunske godine. Mjere su predstavljene nadležnima u Gradu Splitu. U radu radnih skupina nisu sudjelovali pročelnici/ice gradskih službi koje se bave mladima, ali jesu predstavnici/ice služba koje su ovlastili nadležni pročelnici/ice. Njihovo uključivanje u radne skupine bilo je veoma važno zbog financijske konstrukcije i usklađivanja s planovima gradskih službi za iduću godinu. S obzirom na to da je provedba istraživanja i rad radnih skupina, obrada rezultata istraživanja, pisanje izvještaja i radne verzije GPM-a trajalo sedam mjeseci, a tijekom mjeseca srpnja i kolovoza se nije provodilo, savjetu mladih je do isteka mandata ostao period od malo više od mjesec dana kako bi prijedlog gradskog programa za mlade pregledale nadležne gradske službe. Do isteka mandata savjeta mladih u listopadu 2012. godine članovi/ice savjeta nisu se uspjeli sastati s predstavnicima/icama gradskih službi na temu gradskog programa za mlade te je taj zadatak u rukama budućeg saziva savjeta mladih.

Proces savjetovanja u ovom slučaju započet je od strane savjeta mladih. Nažalost, osim sudjelovanjem u radu radnih skupina, predstavnici/ice gradskih službi nisu u drugim slučajevima surađivali sa savjetom mladih niti se dodatno s njima konzultirali. Gradski program za mlade od velike je važnosti za Grad Split, a kao takav, osim nekih programa i aktivnosti koje se provode, sadrži i niz mjera koje se odnose na otvaranje centra za mlade, poticanje aktivnog uključivanja mladih u procese donošenja odluka te financiranje izvaninstitucionalnih obrazovnih projekata, odnosno programa udruga mladih i za mlade. Opisani proces može poslužiti kao dobar primjer uključivanja mladih u kreiranje lokalne politike za mlade, ali i savjetodavne uloge savjeta mladih.

8. PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE RADA LOKALNIH SAVJETA MLADIH

Iako je iz prakse vidljivo da savjeti mladih uglavnom *ne ispunjavaju svoje potencijale*, niti funkcioniraju kako bi trebali, savjetima mladih, kao jednom od mehanizama za aktivno uključivanje mladih u društvo, treba pružiti šansu. Razlog za probleme neusmjerenosti savjeta mladih na svoju funkciju možemo pronaći već i u našem sustavu obrazovanja, koji ne potiče kulturu dijaloga, pitanja i aktivnog uključivanja. Međutim, mladi koji su volonterski uključeni u rad nekih udruga mladih i za mlade uglavnom se bave aktivnostima koje su usmjerene na slobodno vrijeme mladih, pomaganje nekoj socijalno ugroženoj skupini, i slično. Osim toga, razlike treba tražiti u još uvijek demokratski nezreloj, uključivanju građana nesklonoj i mladima neprilagođenoj političkoj kulturi.

S obzirom na državnu i društvenu centraliziranost, većina izvaninstitucionalnih edukativnih programa i studija održava se u Zagrebu i većim gradovima. Mladi iz manjih gradova i ruralnih mjesta tako često nisu u mogućnosti učiti o aktivnoj demokraciji te načinima sudjelovanja i doprinosa razvoju lokalnih zajednica. S druge strane, lokalnim vlastima „nameću” se mehanizmi kojima se potiče aktivno uključivanje mladih u procese donošenja odluka na koje očito niti lokalne vlasti niti mladi nisu spremni.

Kako bi savjeti mladih kvalitetnije obavljali svoju ulogu potrebno je:

- povećati vidljivost i prepoznatljivost funkcije savjeta mladih putem javnih kampanja namijenjenih mladima;
- educirati članove/ice savjeta mladih o Zakonu o savjetima mladih, savjetodavnoj ulozi i djelokrugu rada savjeta;
- educirati pročelnike/ice u JL(R)S te djelatnike/ice koji su direktno uključeni u rad s mladima o savjetima mladih i načinima uključivanja mladih i građana u procese donošenja odluka;
- poticati predstavnike/ice lokalne i regionalne vlasti na suradnju sa savjetima mladih te na aktivnije uključivanje savjeta u pitanja koja se tiču mladih na lokalnoj i regionalnoj razini;
- članove i članice birati transparentno, po principu kompetencija i iskustava relevantnih za savjetodavni rad u području rada s mladima i razvoja politika za mlade;
- potaknuti članove/ice gradskih i općinskih vijeća, županijskih skupština te odbora za suradnju s mladima na istinsku suradnju sa članovima i članicama savjeta mladih;
- povećati transparentnost rada lokalnih savjeta mladih;
- poticati provedbu istraživanja o potrebama mladih u lokalnoj i regionalnoj sredini;

- poticati uključivanje mladih, udruga mladih i za mlade te savjeta mladih na aktivnije sudjelovanje u pitanjima koje se odnose na mlade te su u nadležnosti lokalne i regionalne samouprave;
- podupirati programe i aktivnosti udruga mladih i za mlade koje potiču aktivno uključivanje mladih u društvo te zagovaračke i savjetodavne aktivnosti.

LITERATURA

Baranović, B; Ilišin, V. (2004.) Mladi i ljudska prava u Hrvatskoj u: Sociologija sela (2004); 42; str. 339 – 361.

Buković, N.; Miošić, N. (2012.) S kim i kako lokalne vlasti surađuju? Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.

Bužinkić, E.; Buković, N. (2009.) Politika za mlade – hrvatska i europska praksa. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.

Bužinkić, E. (2010.) Sudjelovanje mladih u razvoju politika za mlade. Bilten studija o mladima za mlade 02/2010. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.

Bužinkić, E.; Puljić, D.; Tomašević, T. (2006) Koraci do uspješne politike za mlade u lokalnoj zajednici. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.

Bužinkić, E., Rajković, M. (2011) Fokus: mladi. Četvrti bilten o mladima za mlade. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.

Ilišin, V. (2005) Mladi Hrvatske i Europska integracija. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.

Ilišin, V.; Radin, F. (2007) Mladi: problem ili resurs. Zagreb: Institut za društvena istraživanja. str. 62.

Nacionalni program za mlade 2009. – 2013. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

Zakon o savjetima mladih, donesen 23. veljače 2007.

Žužić, A. (2011) Demokracija za 5. Pula: Udruga za poticanje zapošljavanja i stručno osposobljavanje mladih ljudi ZUM i dr.

INTERNETSKE STRANICE

http://www.zapresic-online.biz/index.php?page=article&parent_cat=2&cat_id=13&id=16 [21. 03. 2013.]
http://www.zapresiconline.biz/index.php?page=article&parent_cat=2&cat_id=13&id=178 [21. 03. 2013.]
http://www.zapresiconline.biz/index.php?page=article&parent_cat=2&cat_id=13&id=178 [21.03. 2013.]
<http://www.zapresic.sdp.hr/?id=cat&catID=31> [27.03. 2013.]
http://www.zapresic.hr/emu/index.php?page=article_news&id=2082 [27.03.2013.]
http://www.zapresic.hr/emu/index.php?page=article_news&id=1591 [27.03.2013.]
http://www.zapresic.hr/emu/index.php?page=article&cat_id=2&id=1580 [27.03.2013.]
http://www.mobilnost.hr/prilozi/05_1329232819_Strukturirani_dijalog_s_mladima_u_RH_istrazivanje_Eurodesk.pdf [29.03.2013]

BIOGRAFIJE AUTORICA

Ana Mikulić rođena je 1984. godine u Imotskom, ali odmalena živi u Međimurju. Po struci je diplomirana politologinja, no politika je uopće ne zanima. Trenutno je zaposlena u udruzi Autonomni centar - ACT u Čakovcu, vodi projekte za mlade i koordinira program Volonterskog ureda Međimurja, koji je njena udruga osnovala. U sklopu posla je vesele radionice i predavanja jer uvijek upozna zanimljive ljude. Voli raditi s volonterima, oni su najiskreniji ljudi za koje zna. Živi s roditeljima, na selu, obožava polja, šume, rijeke, životinje, filmove, mir i i tišinu koju mala mjesta imaju. U budućnosti bi htjela da su svi psi ovog svijeta slobodni i udomljeni te da sazna ima li života u svemiru.

Gordana Jakupović diplomirala je povijest te ruski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Trenutno radi kao asistentica u nastavi u OŠ Sesevetska Sopnica. Kaže da joj je čast stažirati

u vrhunskoj školi te što ima mogućnost suradnje s vrlo kompetentnim kolegama i kolegicama koje joj maksimalno olakšavaju prve korake u učiteljskom zanatu. Suradnica je Hrvatskog povijesnog portala. Dvije godine uči hrvatski znakovni jezik i volontirala je u programu udruge Pragma. Vjeruje da je etičnost vrlo usko vezana uz kvalitetu života svakog pojedinca.

Blanka Čop rođena je 1983. u Splitu, gdje je na Filozofskom fakultetu stekla akademski naziv magistricе sociologije istraživačkog usmjerenja. Tijekom preddiplomskog studija surađivala je u nekoliko socioloških istraživanja. Suautorica je studije *Žene u ruralnim područjima Dalmacije – Nevidljivo polje svijeta rada?* (2011.) te koordinatorica istraživanja o informiranosti mladih grada Splita: *Informiranje mladih na području Grada Splita i uloga informativnog centra u informiranju mladih* (2012). Završila je edukacijske programe iz područja ljudskih i ženskih prava. Ne voli pisati biografije.

studiji
omladinaj
za mlade

E-MAIL

STUDIJAZAMLADE@GMAIL.COM | INFO@MMH.HR

FB

[FACEBOOK.COM/CROATIANYOUTHNETWORK](https://www.facebook.com/CROATIANYOUTHNETWORK)
[FACEBOOK.COM/STUDIJI](https://www.facebook.com/STUDIJI)

WEB

[HTTP://STUDIJI.MMH.HR](http://STUDIJI.MMH.HR) | WWW.MMH.HR

TWITTER

[@YOUTHSTUDIESHRF](https://twitter.com/YOUTHSTUDIESHRF)